ပိူင်ၵိၼ်ၵၼ်ႇ,
ၾႅတ်ႇတရႄႇတီႇမူဝ်ႇၶရေႇသီႇ

ပီႊ ၂၀၂၁

NUCC National Unity Consultative Council

Federal Democracy Charter

2021

ပိုၼ်ၽေႃဝ်ႇ,ၵွၵ်ႈ,ၶၢဝ်ႇ မိူဝ်ႈဝၼ်းတီႈ ၃၁၊ လိူၼ်မၢတ်ႉ၊ ပီႊ ၂၀၂၁။ မၵ်းမၼ်ႈလူလၢႆႈ ၶေႃႈမုၼ်ႉၼမ်းထိမ်ထွၼ် တီႈ
ပၢင်ၵုမ်လူင်ၵူၼ်းမိူင်းပွၵ်ႈၵိၵ်ႈ ၵၢၼ်ၸတ်းၵိတ်း
မိူဝ်ႈဝၼ်းတီႈ ၂၇ တေႃႇ ၂၉ လိူၼ်ၸၼ်ႇ,ဝႃႇ,ရီႇ, ပီႊ ၂၀၂၂ ၶၢၼ်ႉယဝ်ႉ။

ပိူင်ၵိၼ်ၵဵၼ်ႇ

ၾဵတ်ႇတရႄႇတီႇမူဝ်ႇၶရေႇသီႇ

ပီႊ ၂၀၂၁

Federal Democracy Charter

2021

ပိုၼ်ၽၢဝ်ႇဢွၵ်ႇၶၢဝ်ႇ မိူဝ်ႈဝၼ်းတီႈ ၃၁၊ လိူၼ်မၢတ်ႉ၊ ပီႊ ၂၀၂၁။ မၵ်းမၼ်ႈလူလႆႈ
ၶေႃႈမူၼ်ႉမႄးထႅမ်ထွၼ် တီႈပၢင်ၵုမ်လူင်ၵူၼ်းမိူင်းပွၵ်ႈႁဵၵ်ႈ ဢၼ်ထတ်းႁဵတ်း
မိူဝ်ႈဝၼ်းတီႈ ၂၇ တေႃႇ ၂၈ လိူၼ်ၸၼ်ႇဝႃႇရီႇ ပီႊ ၂၀၂၂ ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

လမ်းၼႂ်း

ပွတ်းပွင်ႈ(၁)

ၶေႃႈပိုၼ်ၽၢဝ်, မိူင်းႁူမ်ႈတုမ် ၾႅတ်ႇတရေႇတီႇမူဝ်ႇၶရေႇၸီႇ

ၵႂၢမ်းၼမ်း		၁
ၵၼ် (၁)	ၶေႃႈယိူင်းၵၢၼ်း၊ ၶေႃႈၵႅၼ်းၵၢၼ်း	၃
ၵၼ် (၂)	မုၵ်ႉလုမ်းၵၼ်တူၵ်းလူင်းၵိၼ်ၵဵၼ်ႇလွမ်း	၄
ၵၼ် (၃)	ၶၵ်ႉၵၢၼ်ၵၼ်တေၽေႇၼမ်ႉငၼ်တူဝ် (ႁူဝ်) ၽႅၼ်တၢင်းၵၢၼ်မိူင်း	၅
ၵၼ် (၄)	လွင်ႈၼႅၼ်ႇတႅမ်ႈ ပိူင်ငဝ်ႈပိုင်းမိူင်း မိူင်းႁူမ်ႈတုမ် ၾႅတ်ႇတရေႇ တီႇမူဝ်ႇၶရေႇၸီႇ	၇
	ပွင်ႈ (၁) တႃႇမုင်ႈ ငလႈ လၵ်းၶၼ်မိူင်းႁူမ်ႈတုမ်	၇
	ပွင်ႈ (၂) လၵ်းၼမ်း ၽၢႆႇၵေႃႇသၢင်ႈ မိူင်းႁူမ်ႈတုမ် ၾႅတ်ႇတရေႇ တီႇမူဝ်ႇၶရေႇၸီႇ	၈
	ပွင်ႈ (၃) ပိူင်ၵၢၼ် ၽၢႆႇၵေႃႇသၢင်ႈ မိူင်းႁူမ်ႈတုမ် ၾႅတ်ႇတရေႇ တီႇမူဝ်ႇၶရေႇၸီႇ	၉
ၵၼ် (၅)	ၶေႃႈယိုၼ်မၼ်ႈ	၂၇
ၵႂၢမ်းလူပ်း		၃၁

ပွတ်းပွင်ႈ (၂)

ၽႅၼ်ၵၢၼ် ၽၢႆႇပိူင်ငဝ်ႈပိုင်းမိူင်း ၶၢဝ်းၵၢင်လူဝ်ႈ

ၵႂၢမ်းၼမ်း		၃၅
ၵၼ် (၁)	ၶေႃႈၵႅၼ်းၵၢၼ်း ၵၢၼ်ထတ်းၽႅၼ် ၵႅဝ်ႇၵပ်းပိူင်ငဝ်ႈပိုင်းမိူင်း ၶၢဝ်းၵၢင်လူဝ်ႈ	၃၆
ၵၼ် (၂)	ပၢင်ႁုမ်လူင်ႁူၼ်းမိူင်း	၃၇
ၵၼ် (၃)	ၶွင်ႇသီႇတီႈႁိူဝ်းႁုမ်လွင်ႈၶွတ်ႇလိူတ်ႈထၢဝ်းၼိူဝ်း	၄၁
ၵၼ် (၄)	ၶေႃႈၵၢၼ်ပုၼ်ႈၽွၼ်း ၶွင် လူင်ပွင်ၸိုင်ႈ ၶွတ်ႇလိူတ်ႈထၢဝ်းၼိူဝ်း ၶၢဝ်းၵၢင်လူဝ်ႈ	၄၄

ၵၢၼ် (႕)	ၸေႃႈႁဵၼ်းၽိုင်ႈ ၼၢဝ်းၵၢင်ထူဝ်ႈ	႕႐
ၵၢၼ် (႖)	ၸေႃႈၽွင်းငမ်း ၼၢဝ်းၵၢင်ထူဝ်ႈ	႕႑
ၵၢၼ် (႗)	ၸေႃႈတတ်းသိၼ် ၼၢဝ်းၵၢင်ထူဝ်ႈ	႕႔
ၵၢၼ် (႘)	ၸေႃႈၽွင်းငမ်း၊ ၸေႃႈႁဵၼ်းၽိုင်ႈ ငလႈ ၸေႃႈတတ်းသိၼ် ၶွင်လေႊ မိူင်း/ၽိူတ်ႈတၢင်ႈယူႇၶိတ်ႉ	႕႕
ၵၢၼ် (႙)	ၵၢၼ်ထတ်းၽိၼ် လွင်ႈႁၢင်ႈႁဵၼ်း ၵိဝ်ႇၵပ်းထူဝ်ႈၼၢဝ်းပိၼ်ႇပိင်	႕႖
ၵၢၼ် (႑႐)	လွင်ႈမူၼ်ႉငမ်းၽိူမ်ႉထိမ် ပိူင်ၵိၼ်ၵိၼ်ႇ	႕႗
ၵၢၼ် (႑႑)	ၼေႃႈပူင်ပၢႆးၵူး လွင်ႈလွင်ႈ(General Provisions)	႕႗
ၵၢၼ် (႑႒)	ၼေႃႈယိၼ်မၼ်ႈ ၸေႃႈၵေႃႈသၢင်ႈ မိူင်းႁူမ်ႈတုမ် ၽိူတ်ႈတၢင်ႈတီႈမူဝ်ႈၼေႃႈတီႈ	႕႘

ပိူင်ၵိၼ်ၵၼ်ႇ

ၾႅတ်ႇတရႄႇ တီႇမူဝ်ႇၶရေႇသီႇ

ပွတ်းပွင်ႈ(၁)

ၶေႃႈပိုၼ်ၽၢဝ်ႇ မိူင်းႁူမ်ႈတုမ် ၾႅတ်ႇတရႄႇတီႇမူဝ်ႇၶရေႇသီႇ

ပီႊ ၂၀၂၁

Federal Democracy Charter

Part – I

Declaration of Federal Democracy Union
2021

ၵႂၢမ်းၼမ်း

ႁူၶ်းထၢဝ်းၼိူဝ်း ထိုဝ်းယူ,သဝ်းလွတ်ႈလိၵ်ဝ်းမျး ႁၢင်းၶေႃၽွႆမၶ်း ပၢၶ်သိုပ်,ပၢၶ်ၶၶေ်ႉ ႁူမ်းၵၶ်ၵၢဝ်လွင်ႈလွတ်ႈလိၵ်ဝ်းသေ ၼတ်းထွႆမျး တၢ, ႁူမ်းႁူမ်းပူၵ်းပွင် မိူင်းႁူမ်းတုမ် ၽိူတ်,တၶရ, တီ,မူဝ်,ၼရေ,ထီ, ယူ,ယဝ်ႉ။ ႁူလိုၵ်းၵျႈ ပိူင်ငဝ်ႈပိုင်းမိူင်း ၁၉၄၇၊ ပိူင်ငဝ်ႈ ပိုင်းမိူင်း ၁၉၇၄ ၼလႈ ပိူင်ငဝ်ႈ ပိုင်းမိူင်း ၂၀၀၈ ထိုဝ်းၵၢၶ်ၼီၶ်,တိၵ်မ်ႈပူင်ပႃႈထွႆႉတိုဝ်းမျး ထိမ်မိူဝ်ႈလႆႈလွင်ႈ လွတ်ႈလိၵ်ဝ်းၶႆႉယွၶ်ႉၵၢမ်,ပွင်သၢင်ႈတိမ်ထူၶ်ႈလႆႈလွင်ႈတီ,မူဝ်,ၼရေ,ထီ,၊ လွင်ႈထၢဝ်းၼိူဝ်းၽိင်,ပိင်းၵၶ် ၼလႈ လွင်ႈမီး သုၶ်,ပူင်ပႃႈႁၢင်းၶေ ၶငေ်, တူၵ်းလူင်းၵၶ်မျး တီႈလိၵ်ႈႁူမ်းမႃပၢင်လူင်ၶၶေ်ႉၼလႈ ၶွင်းထိုင်ႈမိူင်းၶႆႉ လႆႈတေႃ,သူႈသိုၵ်းၵၢင်မိူင်း ယူ, ၇၀ ပီႊပႃႈၵွႆးၵၢမ်,ၵျး ႁိုတ်,ပိၶ် လွင်ႈထုမ်း သိုၵ်းယိုတ်းၵႃ,ၶျေ, လႃလႃပွၵ်ႈသေ ႁူၶ်းမိူင်းတင်းလူင် လႆႈထင်ႈၼၢမ်, ၽွၶ်းႁႃႉ ၼွင်လွၵ်းပိူင်ထဝ်ႈၵႃ,ၶျေ,သိုၵ်း ၼလႈ လွၵ်းပိူင်ထဝ်ႈၵႃ,ၶျေ, ပၢ,တီ,လိၵ်ဝ် ယူ,ယဝ်ႉ။

ပိူင်ငဝ်ႈပိုင်းမိူင်း ၁၉၇၄ ၵၢၶ်ထုမ်းသိုၵ်း ၼီၶ်,တိၵ်မ်ႈပူင်ပႃႈမျး ပိူဝ်ႈ တၢ,ပူၵ်းပွင်လႆႈ လွၵ်းပိူင်ထဝ်ႈၵႃ, ၶျေ,ပၢ,တီ,လိၵ်ဝ်ၶၶေ်ႉ ႁူၶ်းမိူင်းတင်း လူင်ၶႆႉ ပူတ်းယႃႉ လႆႈမျး လူလိုၵ်ႈ ပၢင်လုၵ်ႉႁိုၶ်,ပိတ်,သီ,တူဝ်သေၼလႈ၊ ပိူင်ငဝ်ႈပိုင်းမိူင်း ၂၀၀၈ ၵၢၶ် ၵၢထမ်,မ ၼီၶ်,တိၵ်မ်ႈပူင်ပႃႈမျး လူလိုၵ်ႈၵၢမ်, ပျး ၵၢင်ထွႆႁူၶ်းမိူင်းၶၶေ်ႉၵျေႉ ပူတ်းယႃႉလႆႈမျး လူလိုၵ်ႈႁူၶ်း မိူင်းတူင်ႉ ၶိုင်သၢၶ်ၼတ်းတေႃ, လွင်ႈသိုၵ်းယိုတ်းၵႃ,ၶျေ, မိူဝ်ႈဝၶ်းတီႈ ၁ လိူၶ် ၽေ,ၽျေ,ရီ, ၂၀၂၁ ၶၶေ်ႉယူ,ယဝ်ႉ။ ၼွင်,သီ,သိုၵ်းၶႆႉ ယွၶ်ႉပိူဝ်ႈ သၢၶ် ၼတ်းၼိုၶ်း ပိူင်ငဝ်ႈပိုင်းမိူင်း ၵၢၶ်တၢမ်တူဝ်ၼဝ် ၼီၶ်,တိၵ်မ်ႈပူင်ပႃႈဝႆႉၶၶေ်ႉ သေ ယိုတ်းၵႃ,ၶျေ,မျးၼလႈ လွင်ႈယိုတ်းၵႃ,ၶျေ,ၶၶေ်ႉၵွႆးၶငေ်,ၵဝ်, ၵိတ်း ၵူႈ ပိူင်ငဝ်ႈပိုင်းမိူင်း ၂၀၀၈ လုထႃ,ၵျ,ပိတ်ႈယူ, ယဝ်ႉ။

သၢၶ်ၼတ်းတေႃ, လွင်ႈသိုၵ်းယိုတ်းၵႃ,ၶျေ, ၵၢၶ်ၶေၶေႃးၵၢင်ႈ ဝျႈ တီႈပၢင်လိူၵ်ႈတင်ႈ ၂၀၂၀ ၶီႈ လိူၶ်ၶူဝ်,ဝိမ်,ပျ, မီးလွင်ႈၽိတ်းၽူၶ်

ၽေႃႇသိၼ်းမေႃၼ်ပ်းသိၼ်ၼၼ်ႉသေ ၸွၵ်းမိူင်းႁူမ်ႈတုမ်ပတ်းပိုၼ်ႉၼၼ်ႉ ပိၼ်မီး ဝ်ႉ လွင်ႈတူင်ႉၸိုင် CDM ဢၼ်ႁူၼ်းမိူင်း ၸွမ်ႈၸတ်းၼေဢွင်လႂ် လူလၺ်ႈဢၢမ်ႇ လႂ်ႉလၢႆးႁူၵ်းႁၢႆႉ၊ လွင်ႈၸွတ်ႇၽွတ်ႈ ၵေႃႇမတီႇတၢင်းတၢင်တၢင်းၽွင်းမိူင်း ႁူမ်ႈတုမ် ဢၵ်ႇပႃး ထိမ်လိူဝ်းႁူၼ်းၼုမ်ႇ၊ ၼၢင်းယိင်း၊ ၽူးႁၢပ်ႇၵၢၼ်ၼုၼ်၊ ႁူၼ်းၵႃႇတ်းၵၢၼ် ၼလႈ ႁူမ်ႈတုမ်ၸဝ် တေႃႇထိုင် မုၵ်ႉလုမ်းၼၢင်းယိင်း၊ မုၵ်ႉ လုမ်းႁူၼ်းမိူင်း၊ ၵေႃႇမတီႇၸွမ်ႈၸတ်း၊ ႁူၼ်းထၢဝ်းၼိူဝ်း လုမ်ႇႁူႈ၊ ႁူး ထၢၼ်ႈ သိၼ်းႁူၼ်းမိူင်း၊ ပႃႇတီႇပႃႈမိူင်း လိူဝ်းဢၢမ်ႇယွမ်းႁပ်ႉ လွင်ႈသိုၵ်းယိုတ်း ဢၢႇၼႄႇလိူဝ်းၼၼ်ႉ ႁူမ်ႈတူင်ႉၸိုင်ၸွမ်ႈၸတ်းဝ်ႉယူႇယဝ်ႉ။ ယုမ်ႇယမ်ဝႄႈ မိူဝ်ႈ လႂ် ၸွတ်ႇၽွတ်ႈပူၵ်းပွင်လႆႈ မႄႇႁိုင်းႁွၼ်ႈလိၵ်ႉၵၼ် ဢၼ်ႁူမ်ႈႁွမ်း ဢွၼ်ႁူဝ် လူလၺ်ႈ လိူဝ်းၽူးၵိဝ်ႇၸွင်ႈ (Stakeholders) ဢၼ်ႁူမ်ႈမိုဝ်း တူင်ႉၸိုင်သၢၼ် ၸတ်းတေႃႇ လွင်ႈယိုတ်းဢၢႇၼႄႇၼၼ်ႉထင်ႇ တေတိုၵ်းမူလၺ်ႉပိတ်ႈလႆႈ လွၵ်း ပိူင်ထဝ်ႈဢၢႇၼႄႇသိုၵ်း ထိုင်တီႈသုတ်းႁွႆယဝ်ႉ။ ၵႃႉပိၼ်လွၵ်းပိူင်ထဝ်ႈဢၢႇ ၼႄႇ ဢၼ်ၸဝ်ႈပႃး လွၵ်းပိူင် ထဝ်ႈဢၢႇၼႄႇသိုၵ်းၼၼ်ႉ မိူဝ်ႈလႂ်တိုၵ်းမူလၺ်ႉပႃး လႆႈ ႁၢၵ်ႈႁူဝ်ထင်ႇ တေထၢင်းၼိၼ်ႇ တိမ်ႈပူင်ပႃး ပိူင်ငဝ်ႈပိုင်းမိူင်း ဢၼ်ႁပ်ႉ ႁွင်းတိမ်တီႈလႆႈ လွင်ႈတိႇမုဝ်ႇၼရေႇထိႇ၊ လွင်ႈထၢဝ်းၼိူဝ်း ၽိင်ႇပိင်းၵၼ် ၼလႈ လွင်ႈမီးသုၼ်ႇပူင်ပႃးႁင်းၼေၼၼ်ႉသေ တေပူၵ်းပွင်လႆႈ မိူင်းႁူမ်ႈ တုမ် ၽႅတ်ႇတၼရေႇ တိႇမုဝ်ႇၼရေႇထိႇ ဢၼ်မၼ်ႈၵိမ်းၼၼ်ႉ ၼႆယဝ်ႉ။

မုၵ်ႉလုမ်း လိူဝ်းဢၼ်ယွမ်းႁပ်ႉတူၵ်းလူင်းထွမ်း ပိူင်ၵၢၼ်ၵၢၼ်ႇၼႆႈ ၼႆႉ ယိပ်းၵမ် လၵ်းၸၼ် ဢၼ်ထၢင်ႈပႃးသေ ပိူဝ်ႈတႃႇ လွၵ်းပိူင်ထဝ်ႈဢၢႇၼႄႇ ႁၢႆဝႃး ၼလႈ တေႁူတ်ႇပိၼ် မိူင်းႁူမ်ႈတုမ်ၽႅတ်ႇတၼရေႇ တိႇမုဝ်ႇၼရေႇထိႇ ၼၼ်ႉတေပွင်သၢင်ႈႁူႇထွမ်းၼင်ႇၸၵ်ႉၵၢၼ်ယဝ်ႉ။မိူဝ်ႈပွင်သၢင်ႈၼင်ႇၼၼ် ယၼ်ႇလႂ်ဝႄႈ တေၸတ်းလႂ်ၵေႃႇသၢင်ႈ မိူင်းႁူမ်ႈတုမ် ၽႅတ်ႇတၼရေႇ တိႇမုဝ်ႇ ၼရေႇထိႇ လူလၺ်ႈၽိၼ်တၢင်းၵၢၼ်မိူင်း၊ လၵ်းၼမ်း ဢၼ်တေလႆႈယင်ႇ ပိုၼ်ႉတိႈ ၼိၼ်ႇတိမ်ႈ ပိူင်ငဝ်ႈပိုင်းမိူင်း ၼလႈ ပိူင်ၵၢၼ်လိူဝ်းၼႆႉယူႇၼႆယဝ်ႉ။ လွင်ႈႁူမ်ႈႁွမ်း ပွင်သၢင်ႈ ဢၼ်ၽေႃၼ်ႇမႄႈ တီႈလွင်ႈႁူမ်ႈႁွမ်းဢွၼ်ႁူဝ် ၸွင်ႁူ ၼ်းလိူဝ်းယွမ်းႁပ်ႉတူၵ်းလူင်း ထွမ်းပိူင်ၵၢၼ်ၵၢၼ်ႇၼႆႈ ယုမ်ႇယမ်ၼၢၼ်ႈၼႄ

ဝါ့ တေဂ့်တ်းဂွံ့ဂိုတ်,ပ်ခ် ဂွ်င်းဂွခ်း့ဂ်ခ်, ဘာခ်ကါးသုင်,ထိုင်လံ့ တိ့တါ့ ယိုင်းခခေ်ယူ,ခံသေ ထင်,တဂ်းမဂ်းမခ်း့ပုင်ပါး ပိုင် ဂိခ်ဂ်ခ်,ခံ့ယဝ်။

ဂခ် (၁)
ဓေါ့ယိုင်းဘာဆ်း၊ ဓေါ့ဂ်ဆ်းဘာဆ်း

ခွင်,သိ,သိုဂ်းယိုတ်းဘာ့,ခဲ့ခံ ဝေ့ဂူဝေ့တပ်တ်း ဓေါ့ဂါင်လို့ ဂ်ဝ်,ဂပ်းသုခ်,လံ့ ဖန့်တ်,တဧရ့, ဧလ့ တိ,မုဝ်,ဓရေ့,ထိ, ခွင်ဂူခ်းမိုင်းသေ ပွင်သါင့်ဂါခ်ဂူဂ်းဂ့ါယူ,ထွတ်,တုဝ့်လိုင့်မိုင်းယဝ်။ခ့်ငဝ်းလါးခင်,ခံ တဂ်းတေလံ့မိး ပါင်ဂုမ်လုင် (Assembly) ယါင်,ခိုင့် ဘာခ်ယူ,တိ့မုဂ် လုမ်း ထိုဝ်းတ်ခ်းတါင်လံ့ ဂူခ်းမိုင်းတင်းလါမွပ့်ပခ်ဝံ ဘာ့,ခဲ့,သုခ်, ပွင်ခခေ် ဧလ့ လုင်ပွင်ထိုင့်ခွတ်,လိုတ့်ထါဝ်းခိုဝ်း (National Unity Government) ခခေ်ယူ,ယဝ်။

ခ့်ငဝ်းလါးခင်,ခံ မုဂ်လုမ်းထိုဝ်းမိးလွင့်တ်ခ်းတါင်ဂူခ်းမို င်းတင်းလါ ဘာခ် သါခ်ဓတ်းတေါ့, ထဝ့်ဘာ့,ခဲ့,ခခေ် ဘွခ်ဂူဝ်သေ ထွမ်းလုလ့် ဖ်ခ်တါင်းဂါခ်မိုင်း ဘာခ်ထ်င့်ဧခဝံ တိ့ဂခ် (၃) သေဧလ့ ပိုဝ့်တါ့, ထိုင့်မိုင်းတေခိုခ်းခိမ်တ်င့် ဂတ်းယ်ခ်ခိုခ်းယွ့်၊ ပိုဝ့်တါ့,တေ မိးမါး ပိုင်ငဝ့်ပိုင်းမိုင်း မိုင်းဂူမ့်တုမ် ဘာခ်မွ့်, ပုခ်းမိုဝ်းခဲ့ ဧလ့ ပိုဝ့်တါ့, တေမိးမါး လုင်ပွင်ထိုင့်ဂူခ်းမိုင်း ဘာခ်ထိုခ်းထါင်,လုလ့် ပိုင်ငဝ့်ပိုင်း မိုင်းခခေ်ခံ မုဂ်လုမ်းထိုဝ်းတုဂ်းလုင်းထွမ်း ပိုင်ဂိခ်ဂ်ခ်ခံ့ ထင်,တဂ်း ဂ်ခ်းဘာခ်း ဂူမ့်ယခ်,လို့ ခိုင်ပွင်ဂု့,ယဝ်။

လိုဝ်ခံထမ်း ပိုဝ့်တါ့,ပတိဂ့်ဓါတ့်၊ ငဝ့်ငါ့,ပခ်ဂ့ါ ဘာခ်လမ်, လွင့်ပ်ခ်ယွ့်, ဘာခ်ဂိုတ်,ဓဝ့်မါး ခ့်မိုင်းဂူမ့်တုမ် တေမွတ်,ဝါးသုတ်းဂွံဂု့, ဧလ့သင်၊ ပိုဝ့်တါ့,ဂူခ်းမိုင်း ထါဝ်းခိုဝ်းတင်းလုင် တေဂူမ့်ဂွမ်းသါခ်မိုဝ်း ဓဝ့်ပါးလံ့ဧလ့သင် လို့တိုဝ်းဖန့်ပိုင် တိ,မုဝ်,ဓရေ့,ထိ,သေ ခ့်မိုင်းဂူမ့်

တုမ်ၾႅတ်ႇတရႄႇတီႇမူဝ်ႇၶရေႇထီႇ ဢၼ်ႁပ်ႉႁွင်း လွင်ႈၾိင်ႇပဵင်းၵၼ်လႄႈ သုၼ်ႇပိူင်ပၢႆးႁဵင်းၶေႃၶႅၼ်ႉ ၼိူဝ်းႁူၼ်းလုၵ်ႈလုမ်းမိူင်းႁူမ်ႈတုမ် တင်းသဵင်ႈ၊ ႁူၼ်းႁိုၵ်းမိူင်းတင်းသဵင်ႈ ယင်ႇပိုၼ်ႉတီႈ လွင်ႈလွတ်ႈလႅဝ်း၊ လွင်ႈၾိင်ႇပဵင်းၵၼ်၊ လွင်ႈတႅင်ႈထမ်း ထိူဝ်းၶႂ်ႉယဝ်ႉ ၵေႃႇသၢင်ႈ လွင်ႈပိၼ်ႇပႆႇမၵ်းမၼ်ႈ ၶပေႉယမ်ၵၼ်၊ လွင်ႈႁၵ်ႉႁွမ်ၵႂမ်ႈပဵင်းၵၼ်၊ လွင်ႈၶွတ်ႇလိူတ်ႈၵၼ်သေ ပိူဝ်ႈတႃႇ ၵေႃႇသၢင်ႈ မိူင်းႁူမ်ႈတုမ် ၾႅတ်ႇတရႄႇ တီႇမူဝ်ႇၶရေႇထီႇ ဢၼ်ယူႇ သၢင်ႈသဝ်းၸွမ်းၵၼ်လႆႈ ၵတ်းယဵၼ်ၶိုၼ်ႈယႂ်ႇ မုၼ်းလိူင်း ၶႅၼ်ႉလႄႈသင် ၵၢၼ်းဢၢၼ်းၼိုင်ပွင်ၸေႈၵၢၼ်ထိူဝ်းပႄႈတွႆႈၶႂ်ႉယူႇယဝ်ႉ။

၁။ လွင်ႈမူလ်ႉၵၢႆႇပိတ်ႈ လွၵ်းပိူင်ထဝ်ႈဢႃႇၶႄႇတင်းသဵင်ႈ ဢၼ်ပႃး ထိမ် လွၵ်းပိူင်ထဝ်ႈဢႃႇၶႄႇသိုၵ်း။

၂။ လွင်ႈပူတ်းယႃႉသုတ်းၵွႆႈပိတ်ႈ ပိူင်ငဝ်ႈပိုင်းမိူင်း ၂၀၀၈။

၃။ လွင်ႈၵေႃႇသၢင်ႈ မိူင်းႁူမ်ႈတုမ်ၾႅတ်ႇတရႄႇတီႇမူဝ်ႇၶရေႇထီႇ။

၄။ လွင်ႈႁိုတ်ႇၵွၵ်ႇ လူင်ပွင်လိုင်ႈႁူၼ်းမိူင်းၾၢင်းၵျႇ။

ၵၼ် (၂)

မုၵ်ႉၸုမ်း ဢၼ်တူၵ်းလူင်းၵိၼ်ၵၢၼ်ႇၸွမ်း

(Members of Charter)

ပိူဝ်ႈတႃႇ ႁူမ်ႈႁွမ်းပွင်သၢင်ႈၸွမ်း ၶေႃႈယိူင်းဢၢၼ်း၊ ၶေႃႈၵၢၼ်းဢၢၼ်း ဢၼ်ထိင်ႈလႄႈၶပေႉတီႈ ပိူင်ၵိၼ်ၵၢၼ်ႇၶႂ်ႈၶႅၼ်ႉ မူႇၸုမ်းၶွင်ႈတူင်ႇ တၢင်ႇထိူဝ်းပႄႈတွႆႈၶႂ်ႉ ၼဝ်ႈႁူမ်ႈပႃး ၸွမ်းယဝ်ႉ။

၁။ ထိူဝ်းၾူႈတၶၼ်းၾွင်း ဢၼ်ထုၵ်ႇလိူၵ်ႈတင်ႈ ဢၼ်ပႃးထိမ် ၵေႃႇမတီႇ တၶၼ်းတၢင် တၶၼ်းၾွင်း မိူင်းႁူမ်ႈတုမ်

၂။ ထိူဝ်းပႃႇတီႇပၢႆးမိူင်း

၃။ ထိူဝ်းႁူမ်ႈတုမ်၊ ထိူဝ်းၶေႃင်းယိင်း၊ ထိူဝ်းမုၵ်ႉၸုမ်းၵိဝ်ႇႁပ်းႁူၼ်းၶုမ်ႇ လႄႈ ၸုမ်းႁူၼ်းၵေႃႉ ၵိၵ်ႇပႃး ထိူဝ်းမုၵ်ႉၸုမ်းၾၢဝ်ႇ

မိူင်း၊ ၸိူဝ်းမုၵ်ႉၸုမ်းၵိဝ်ႇၵပ်း လွင်ႈတူင်ႉၼိုင် CDM သၢၼ် ၶတ်းတေႃႇ လွၵ်းပိူင်ထဝ်ႈၵႃႇၼႄႇ၊ ၸိူဝ်းမုၵ်ႉ ၸုမ်းၵိဝ်ႇၵပ်း လွင်ႈႁူၼ်းမိူင်းတူင်ႉၼိုင်ၶွမ်ႈၶတ်း

၄။ ၸိူဝ်းမုၵ်ႉၸုမ်းထၢဝ်းၼိူဝ်းလုၵ်ႉၽိုၼ်ႉ (Ethnic Resistance Organizations)

၅။ ၸိူဝ်းမုၵ်ႉၸုမ်း၊ ၶွင်ႇသီႇၵၢၼ်တႅၼ်းတၢင် ထႄႉမိူင်း၊ ၾၢႆႇ တၢင်ၸေႇယူႇၼိတ်ႉ ၶၢဝ်းၵၢင်ထူဝ်ႈ ၸလႈ ၵၢၼ်ယင်ႇပိုၼ်ႉၼိူဝ်း ႁူၼ်း

ၵၼ် (၃)

ၶၵ်ႉၵၢၼ် ၵၢၼ်တေပေႃႇၼမ်ႉၼေတူဝ်
(ၵူဝ်) ပၼ်တၢင်းၵၢၼ်မိူင်း

၁။ ပိူဝ်ႈတႃႇ လူပ်းႁွႆးလႆႈ လွင်ႈသိူၵ်းယိုတ်းၵႃႇၼႄႇ ၸလႈ ပူၵ်းပွင် မိူင်း ႁူမ်ႈတုမ် ၾၢႆႇတၢင်ၸေႇ တီႇမူဝ်ႇၶႄႇထီႇ ႁၢၼ်ႉတေႃႇ လွၵ်းပိူင်ထဝ်ႈ ၵႃႇၼႄႇတင်းသဵင်ႈ ၵၢၼ်ပႆး ထိမ်လွၵ်းပိူင်ထဝ်ႈၵႃႇၼႄႇသိုၵ်း ပူတ်း တူၵ်း ၼၢင်ႇၵူဝ် တေသိုပ်ႇတူင်ႉၼိုင်ၼိုင်သၢင်ႈလႆႈ လွင်ႈႁူၼ်းမိူင်း ၶွမ်ႈၶတ်းႁူး လွင်ႈလွင်ႈ ၵိၵ်ႇပႆး လွင်ႈတူင်ႉၼိုင် CDM ၶွင် ၽူႈႁၢပ်ႇ ၵၢၼ်ၶုၼ်ၸိူဝ်း ၼႆႉ တေသေႃႇသူၼ်းပၼ်ႁိူင်းၵမ်ႉထွႆႈ။

၂။ တေၶွတ်ႇၽွတ်ႈ ၸိူဝ်းၵေႃႇမတီႇတႅၼ်းတၢင်တႅၼ်းၽွင်း လူလၢႆႈၽူႈ တႅၼ်းၽွင်း ၸိူဝ်းထုၵ်ႇလိူၵ်ႈတင်ႈ ၼၼ်ႉသေ ႁူမ်ႈႁွမ်းၼိုင်ပွင် ထွမ်း ၵၼ်လိုၵ်ၵၼ်ၼၼ်ႉ။

၃။ ပိူဝ်ႈတႃႇ ၵုပ်ႇႁုမ်မၵ်းမၼ်ႈလႆႈ ၶေႃႈတူၵ်းလူင်းၵၢၼ်မိူင်း ၸလႈ ပွင် သၢင်ႈလႆႈ ၶၵ်ႉၵၢၼ်ၶၢဝ်းၼေႃႈၼၼ်ႉ တေၼိုင်ပိၼ်ၸဝ်းလၢႆး ၵၢၼ် ထၢင်ႉႁူမ်ႈမိုဝ်းပွင်သၢင်ႈလႆႈ ထွမ်းၸိူဝ်းပႃႇတီႇပႆႇမိူင်း ၵူလၢႆးလီ၊

လိုဝ်းမှဂ်ႉလုမ်း ထၢဝ်းခိုဝ်းလှဂ်ႉဖိုခ်ႉ ဧလး ရှူမ်းတုမ်ခဝ်၊ လိုဝ်း ခေါင်းယိင်း၊ လိုဝ်းမှဂ်ႉလုမ်းဂူခ်းခဝ်ႉမ်, ဧလး လုမ်းဂူခ်းဓော, ဘိဂ်, ပျး မှဂ်ႉလုမ်း ဖေါ်,မှိုင်းလိုဝ်းခ်ႉ။

၄။ ခ်ခ်,တ်မ်းမဂ်းမခ်း ပိုင်ဂိခ်ဂ်ခ်, ဖျှ်တ်,တဧရ, တီ,မူဝ်,ၷရေ,ထီ,၊

၅။ လွမ်းလူလျ်း ပိုင်ဂိခ်ဂ်ခ်,ခ်ႉးသေ ခွတ်,ဖွတ်း လူင်ပွင်လိုင်းခွတ်, လိုတ်းထၢဝ်းခိုဝ်း ခၢဝ်းဂၢင်လူဝ်း (Interim National Unity Government)၊ခွတ်,ဖွတ်းမှဂ်ႉလုမ်း လိုဝ်းဂ်ဝ်,ဂပ်း သင်ႉလဂ်းဖေါ်, ဂျိခ်းဖှိုင်း ဧလး ဖေါ်,တတ်းသိခ်။

၆။ ပိုဝ်းတျ, လွဂ်းပိုင်ထဝ်းဘျ,ချေ, ဝွတ်းဝါးသုတ်းဂွ် ဧလး ဓျေ,သၢင်း မှိုင်းရှူမ်းတုမ် ဖျှ်တ်,တဧရ, တီ,မူဝ်,ၷရေ,ထီ,ခခေ်ႉ မွဂ်,ရွှင်ႉထတ်း ဂျ်တ်း ပၢင်ဂုမ်လူင်ဂူခ်းမှိုင်း ယၢင်,ခိုင်း ဘခ်ခဝ်းပျး လုမ်းခွခ်းဂျိင်း လိုဝ်းတျးယှိုင်းရှူမ်းမှိုခ်ဂခ်ခခေ်ႉ တင်းသိင်း။

၇။ ပိုဝ်းတျ, လိုင်းလွဂ်းပိုင်ထဝ်းဘျ,ချေ,ဝါးဂျ၊ လိုင်းပူတ်းယျႉ ပိုင်ငဝ်း ပိုင်း မှိုင်း ပီး ၂၀၀၈ ဧလး လိုင်းဓျေ,သၢင်း မှိုင်းရှူမ်းတုမ် ဖျှ်တ်,တဧရ, တီ,မူဝ်,ၷရေ,ထီ,ခခေ်ႉ တမ်းဝၢင်းဖခ်ဂၢခ်လူင်သေ ခိုင်သၢင်းဂျၢင်း ပွင်။

၈။ ခ်ခ်,တ်မ်း ပိုင်ငဝ်းပိုင်းမှိုင်း လူဝ်းခၢဝ်းပိခ်,ပ်င်။

၉။ ခွတ်,ဖွတ်း လူင်ပွင်လိုင်း လူဝ်းခၢဝ်းပိခ်,ပ်င်။

၁၀။ မွဂ်,ရွှင်ႉထတ်းဂျ်တ်း ပၢင်ဂုမ်လူင်ပွင်မှိုင်း (Constitutional Assembly) သေ ခ်ခ်,တ်မ်းမဂ်းမခ်း ပိုင်ငဝ်းပိုင်း မှိုင်းရှူမ်းတုမ် ဖျှ်တ်,တဧရ,တီ,မူဝ်,ၷရေ,ထီ,။

၁၁။ ထတ်းဂျ်တ်း ပၢင်ယင်,ဂၢင်လွ်ဂူခ်းမှိုင်းသေ မဂ်းမခ်းပူင်ပါး ပိုင်ငဝ်း ပိုင်းမှိုင်း ဖျှ်တ်,တဧရ, တီ,မူဝ်,ၷရေ,ထီ, ဘခ်ယူ,တီး ပၢင်ဂုမ်လူင်ပွင် မှိုင်း ခ်ခ်,တ်မ်းမဂ်း မခ်းဝ်ႉခခေ်ႉဧလး ထတ်းဂျ်တ်းပၢင်လိုဂ်းတင်း။

၁၂။ ထွမ်းလူလၺ်; ပိူင်ငဝ်;ပိုင်းမိူင်း ၽ်ႅတ်,တဧရ, တိ,မူဝ်,ၶရေ,ထိ, ၵၢခ် မၵ်းမခ်;ပူင် ပၢ်းခခေ်ႉ ၶွတ်,ၽွတ်; သင်ႉလၵ်း ၽၢ်,ႁ်ၵ်ခ်းၽှိင်;၊ ၽၢ်, ၽွင်းငမ်း ဧလ; ၽၢ်,တတ်းသိခ် ထူိဝ်းခ်ႉသေ ႁပ်ႉႁ်ၵ်တ်းထ်ွႉတိုဝ်း ထွမ်း လွၵ်းပိူင် ပိူင်ငဝ်;ပိုင်းမိူင်း (Constitutionalism)။

ၵၢခ် (၄)
လွင်;ၼ်ၶ်,တ်ၼ်; ပိူင်ငဝ်;ပိုင်းမိူင်း မိူင်းႁူမ်;တုမ် ၽ်ႅတ်,တဧရ, တိ,မူဝ်,ၶရေ,ထိ,

ယင်,ပိခ်ႉတိ; ပိူင်ဂိခ်ဂ်ခ်,ခ်;ယဝ်ႉ တမ်းဝၢင်းလၵ်းခမ်း ထူိဝ်း ထ်ိင်;ခေဝ်ႉ တိ; တ်ွ;ခ်ႉသေ တေလ်; ၼ်ခ်,တ်ိမ်; ပိူင်ငဝ်;ပိုင်းမိူင်း(ယုၵ်း ယၢင်,) ၵၢခ်တၵ်းလ်;မိး ပိူဝ်;တ, ဧေ,သၢင်; မိူင်းႁူမ်;တုမ် ၽ်ႅတ်,တဧရ, တိ,မူဝ်,ၶရေ,ထိ,ခခေ်ႉယူ,ယဝ်ႉ။

ပွင်; (၁)
တ;မုင်; ဧလ; လၵ်းၶခ်မိူင်းႁူမ်;တုမ်

တ;မုင်;မိူင်းႁူမ်;တုမ် (Union Vision)

ႁပ်ႉပၢၵ်,တေ, လွင်;လွတ်;လ်ိဝ်း၊ လွင်;တ်ိင်;ထမ်း၊ လွင်;ၽ်ိင်,ပ်ိင်း ၵၢခ်သေ တေ ဧေ,သၢင်;မိူင်းႁူမ်;တုမ် ၽ်ႅတ်,တဧရ, တိ,မူဝ်,ၶရေ,ထိ, ၵၢခ်ငမ်းယ်ိခ်ခခေ်ႉယဝ်ႉ။

လၵ်းၶခ်မိူင်းႁူမ်;တုမ် (Union Values)

ပိူဝ်;တ,ဧေ,သၢင်; မိူင်းႁူမ်;တုမ်လူင်ခ်ႉ ယုမ်,ယမ်ယွမ်းႁပ်ႉ ထူိဝ်းပ;တ်ွ;ခ်ႉ ပ်ိခ်လၵ်းၶခ်ယူ,ယဝ်ႉ။

၁။ ပိုၼ်ႉငဝ်ႈ သုၼ်ႇလႆႈသုၼ်ႇပဵၼ်ၵူၼ်း (Fundamental Human Rights)

၂။ သုၼ်ႇလႆႈသုၼ်ႇပဵၼ် တီႇမူဝ်ႇၶရေႇသီႇ (Democratic Rights)

၃။ သုၼ်ႇလႆႈသုၼ်ႇပဵၼ်ၸုမ်းၵူၼ်းဢေႇ (Minority Rights)

၄။ လွင်ႈၽဵင်ႇပဵင်းၵၼ် လႄႈ သုၼ်ႇပူၼ်ႉပၢႆးႁင်းၶေႃ (Equality and Self-determination)

၅။ လွင်ႈႁူမ်ႈႁွမ်းဢွၼ်ႁူဝ် (Collective Leadership)

၆။ ပိၼ်ႇပႆႇၶပ်ႉယမ် ယိုၼ်ယၼ်တေႃႇ လွင်ႈလိူင်ႇလႆႈႁူႉႁၢင်ႇ ၵၼ် (Plurelism, Mutual Respect and Mutural Recognition)

၇။ လွင်ႈၽဵင်ႇပဵင်းၵျႅၼ်ႇတႃႇ (Gender Equlity)

၈။ ယွမ်းၽွမ်ႉလွင်ႈပႅၵ်ႇပိူင်ႈၵၼ် (Unity in Diversity)

၉။ ဢမ်ႇမီးလွင်ႈထႅၵ်ႇယႅၵ်ႈၵၼ် (Non-Discrimination) (ၶိူဝ်းၵူၼ်း၊ လွင်ႈၵိူဝ်းယမ်၊ ၽၢမ်းလၢတ်ႈ၊ လိၵ်ႈလၢႆး၊ လွင်ႈယႅၼ်ႇငိုၼ်း၊ ယိင်း/ၸၢႆး၊ လွင်ႈဢမ်ႇၶႅင်ႁႅင်း၊ လွင်ႈထွႆႈသူႈၽၢႆႇငဵင်ႈ)

ပွင်ႈ (၂)

လၵ်းၶမ်း ၽၢႆႇၵေႃႇသၢင်ႈ မိူင်းႁူမ်ႈတုမ် ၾႅတ်ႇတရႄႇ တီႇမူဝ်ႇၶရေႇသီႇ

၁။ ၸိူဝ်းလႄးမိူင်း လုၵ်ႈလုမ်းမိူင်းႁူမ်ႈတုမ် လႄႈ ၵူၼ်းမိူင်း ၶွင်ႈလႄး မိူင်းၶၢဝ်းၶၢဝ်း ပိၼ်ႇထဝ်ႇၶွင် ငဝ်ႈ တိုၼ်း ၽႃႇၶေႃႈပၢၼ်ႇပွင်ယဝ်ႉ။

၂။ မိူင်းႁူမ်ႈတုမ် ၾႅတ်ႇတရႄႇ တီႇမူဝ်ႇၶရေႇသီႇၶႆႈ ၼွတ်ႇၽွတ်ႈလူလၢႆႈ ၸိူဝ်းလႄးမိူင်း လုၵ်ႈလုမ်းမိူင်းႁူမ်ႈတုမ် ဢၼ်မီးလွင်ႈၽဵင်ႇပဵင်း

လႄႈ သုၼ်ႇပူင်ပၢႆးႁဵင်းၶေႃ တႅမ်ႈတီႈၶဝ်ႉယဝ်ႉ။ ၸိူဝ်းၶေႃးမိူင်း လုၵ်ႈလုမ်း မိူင်းႁူမ်ႈတုမ်တင်းသဵင်ႈ (ၾႅတ်ႇတရႄႇယူႇၼိတ်ႉတင်း သဵင်ႈ) ၶႂ်ႉ ၵၢဝ်ႇႁၢၼ်မိူင်းဝႃႈ ၽႅၼ်ႇပိင်းၵၼ်ယဝ်ႉ။

၃။ ၸိူဝ်းၶေႃးမိူင်းလုၵ်ႈလုမ်းမိူင်းႁူမ်ႈတုမ်ၶႂ်ႉ မီးသုၼ်ႇၼၼ်ႇတႅမ်ႈ ပူင်ပၢႆး ပိူင်ငဝ်ႈပိုင်းမိူင်းၽွင်မၼ်းယဝ်ႉ။

၄။ ၸႅၵ်ႇတိုဝ်း လွင်ႈထိၵ်ႇမိင်ႇၵၢႆႇၶႄႇ (Division of Power)၊ လွင်ႈထိၵ်ႇ မိင်ႇၽၼ်ႇ တၢႆႇငိုၼ်းၶဝ်ႈ (Revenue Sharing) လႄႈ ႁၢၼ်ၽၼ်ႇ တၢႆႇ လၢႆးၾႅတ်ႇတရႄႇ (Fiscal Federalism) ၸိူဝ်းၶႂ်ႉယဝ်ႉ။ မိူဝ်ႈ ထိၵ်ႇမိင်ႇၶႂ်ႉ ၸႅၵ်ႇတိုဝ်းလွၵ်းပိူင် ၵိင်ႇၼႄလူင်ပွင်ၸိူင်ႈ ၼိုင်သၢင်ႈလႆႈ ႁမ်းသိုဝ်ႈ (Subsidiarity Principle) ၶဝ်ႉယဝ်ႉ။

၅။ ၸိူဝ်းတပ်ႉ ၽၢႆႇႁူမ်ႇလူမ်ႈ လႄႈ ၽၢႆႇၵိတ်ႇၶေ မိူင်းႁူမ်ႈတုမ် ၾႅတ်ႇ တရႄႇၶဝ်ႉတင်းသဵင်ႈ တေလႆႈမီး တီႈတႂ်ႈလွင်ႈႁုမ်းႁမ် လႄႈ လွင်ႈ ထတ်းၽၼ်ၽွင်းငမ်း ၼွင်လူင်ပွင်ၸိုင်ႈႁူၼ်းမိူင်း ၵၢၼ်လိူၵ်ႈတင်ႈ လူလၢႆႈ လၢႆးတီႇမူဝ်ႇၶရေႇထီႇသေလႄႈ တေလႆႈၸႅၵ်ႇတိုဝ်းပိူင်ႁၢၼ် ၵၢၼ်ယင်ႇပိုၼ်ႉတီႈ လွင်ႈႁူမ်ႇလူမ်ႈ ႁူၼ်းပိၼ်ယွႆႇ ၶဝ်ႉယဝ်ႉ။

ပွင်ႈ (၃)
ပိူင်ႁၢၼ် ၽၢႆႇၵေႃႇသၢင်ႈ မိူင်းႁူမ်ႈတုမ် ၾႅတ်ႇတရႄႇ တီႇမူဝ်ႇၶရေႇထီႇ

ၽႃၵ်ႇႁၢင်ႊမိူင်းႁူမ်ႈတုမ်

၁။ တေၵေႃႇသၢင်ႈ မိူင်းႁူမ်ႈတုမ် ၾႅတ်ႇတရႄႇ တီႇမူဝ်ႇၶရေႇထီႇ ၵၢၼ် ၸႅၵ်ႇတိုဝ်း သုၼ်ႇလႆႈသုၼ်ႇပိၼ် တီႇမူဝ်ႇၶရေႇထီႇတႅမ်ႈတီႈ၊ ၵၢၼ်မီး လွင်ႈၽႅၼ်ႇပိင်းႁၼ်လႄႈ သုၼ်ႇပူင်ပၢႆးႁဵင်းၶေႃတႅမ်ႈတီႈ၊ ၵၢၼ်ႁုမ်ႇ ထူၼ်ႈလူလၢႆႈ ၼိုင်ႈပိူင်မိူင်းႁူမ်ႈတုမ် ၾႅတ်ႇတရႄႇ ၶဝ်ႉယဝ်ႉ။

၂။ မိူင်းႁူမ်ႈတုမ်ၾႅတ်ႇတရႄႇတီႇမူဝ်ႇၶရေႇတီႇၶႂ်ႉ ၼွတ်ႇၽွတ်ႈလူလၢႆႈ

ထိူဝ်းလေးမိူင်း လုဂ်;လုမ်းမိူင်းရှူမ်;တုမ် ဘခ်မီးပိူင်တီ,မူဝ်,ဆရေ,ထီ,၊ လွင်;ဖီင်,ပိင်းဂခ် ငလ; သုခ်,ပူင်ပါ်းရှင်းခေါ တိမ်တီ;ခခေ်ႉ ယဝ်ႉ။

၃။ ဂူးလေးမိူင်းလုဂ်;လုမ်းမိူင်းရှူမ်;တုမ်ခ်ႉတဂ်းမီးဘု,ချေ,ဂှ်ခ်းဖှိုင်; ခေါခေါ၊ ဘု,ချေ,ဖွင်းငမ်းခေါခေါ ငလ; ဘု,ချေ,တတ်းသိခ်ခေါခေါ ယဝ်ႉ။

ဘု,ချေ,ပၢခ်,ပွင်မိူင်းရှူမ်;တုမ်

၄။ ထိူဝ်းလေးမိူင်း လုဂ်;လုမ်းမိူင်းရှူမ်;တုမ် ငလ; ဂူခ်းမိူင်း ခ်ိုးလေး မိူင်းခခေ်ႉခ်ႉ ပိခ်ထဝ်;ခွင်ငဝ်;တိုခ်း ဘု,ချေ,ပၢခ်,ပွင်ယဝ်ႉ။

၅။ ဘု,ချေ,ဂှ်ခ်းဖှိုင်;၊ ဘု,ချေ,ဖွင်းငမ်း ငလ; ဘု,ချေ,တတ်းသိခ် ဘခ်ပိခ် သင်ႉလဂ်း သၢမ်ယိူင်; ခွင် ဘု,ချေ,ပၢခ်,ပွင် မိူင်းရှူမ်;တုမ် ဖှ်ီတ်,တငရ, တီ,မူဝ်,ဆရေ,ထီ,ခ်ႉ တေဂျိူ;လံ;မီး လွင်;မဂ်းမခ်; ထိုႉ တိုဝ်း ထၢင်,ဂျၢင်း ငလ; လွင်;ပိခ်, ပံ,ဂွခ်းဂိူင်;ဂခ်ယဝ်ႉ။

၆။ ဘု,ချေ,ပၢခ်,ပွင် မိူင်းရှူမ်;တုမ်ခ်ႉ တေလံ;မီး လွင်;ထိဂ်,မိင်,ထိုႉ တိုဝ်း ခ်ိုးငဂ; မိူင်းရှူမ်;တုမ် ငလ; ထိူဝ်းလေးမိူင်း လုဂ်;လုမ်းမိူင်း ရှူမ်;တုမ်ခခေ်ႉယဝ်ႉ။ ပိူဝ်;တု, ထိဂ်,မိင်,ထိုႉတိုဝ်းဘု,ချေ,လံ; ခ်ိုး ငဂ; မိူင်းရှူမ်;တုမ် ငလ; ထိူဝ်းလေးမိူင်း လုဂ်;လုမ်းမိူင်းရှူမ်;တုမ် ထိူင်ႉခင်,ခခ် ဂျိူ;ပေးတူဂ်းလွဂ်းလီခ်ႉ တေလံ;မဂ်းတတ်း ပူင်ပါ်း ဘု,ချေ,မိူင်းရှူမ်;တုမ်၊ ဘု,ချေ,လေးမိူင်း ငလ; ဘု,ချေ,ရှူမ်;ပွင် ထိူဝ်းခ်ႉယဝ်ႉ။ ဘု,ချေ,သုခ်,ပွင် ဘခ်တဂ်းလံ;ထိုႉတိုဝ်း ပိူဝ်;တု, ဖွခ်းပၢင်;ဖုင်, ခွင်ထိူဝ်းလေးမိူင်းလုဂ်; လုမ်းမိူင်းရှူမ်;တုမ်တင်း သီင်;ခခေ်ႉဂွ်း ယိုခ်;မွပ်;ပခ် မိူင်းရှူမ်;တုမ်၊ ဘု,ချေ,ဂိုတ်းဆင်ႉ၊ ဘခ်ဘမ်,သို, ခေဝ်ႉတီ; ဘု,ချေ,မိူင်းရှူမ်;တုမ်၊ ဘု,ချေ,လေးမိူင်း ငလ; ဘု,ချေ,ရှူမ်;ပွင်ထိူဝ်းခခေ်ႉခ်ႉ မီးဝ်ႉတီ; ထိူဝ်းလေးမိူင်း လုဂ်;လုမ်းမိူင်းရှူမ်;တုမ်ယဝ်ႉ။

ၽၢႆႇႁႅၼ်းၾိင်ႈမိူင်းႁူမ်ႈတုမ်

၇။ တႅၼ်းၽွင်းၾႅတ်ႇတၻရႄႇၼႆႉ ၶွတ်ႇၽွတ်ႈလူၺ်ႈ တႅၼ်းၽွင်းယၢင်ႇၼိူဝ်လႄႈတႅၼ်းၽွင်းယၢင်ႇတႂ်ႈဢၼ်ဢႃႇၼႃႇပဵင်းၵၼ်ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ တႅၼ်းၽွင်းယၢင်ႇၼိူဝ်ၼႆႉ ၶွတ်ႇၽွတ်ႈလူၺ်ႈ ၸိူဝ်းၽူႈတႅၼ်းၽွင်း ဢၼ်လုၵ်ႉတီႈ ၸေးမိူင်း လုၵ်ႈလုမ်းမိူင်းႁူမ်ႈတုမ်ၽႂ်မၼ်း လိူၵ်ႈသူင်ႇမႃး ႁူဝ်ၼပ်ႉပဵင်းၵၼ်ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ တႅၼ်းၽွင်း ယၢင်ႇတႂ်ႈ ၼႆႉ ၶွတ်ႇၽွတ်ႈလူၺ်ႈ ၸိူဝ်းၽူႈတႅၼ်းၽွင်း ဢၼ်ႁုၼ်းမိူင်းၽူႈပၼ်သဵင် လိူၵ်ႈတင်ႈၶိုၼ်ႈမႃး တီႈပၢင်လိူၵ်ႈတင်ႈ ဢၼ်ယင်ႇပိုၼ်ႉတီႈ ၸေး ဝဵင်းလႄႈသင် ဢၼ်ယင်ႇပိုၼ်ႉတီႈ ႁူဝ်ၼပ်ႉႁုၼ်းလႄႈသင် ၼၼ်ႉ ယဝ်ႉ။ တႅၼ်းၽွင်းသွင်ယၢင်ႇၼႆႉ ၸင်ႇတၵ်းၶႅၼ်ႇတႅမ်ႈပူင်ပၢႆး ၾိင်ႈမိူင်း ၾႅတ်ႇတၻရႄႇယဝ်ႉ။

ၽၢႆႇၽွင်းငမ်းမိူင်းႁူမ်ႈတုမ်

၈။ လွၵ်းပိူင်ၽွင်းငမ်း ၶွင်မိူင်းႁူမ်ႈတုမ်ၾႅတ်ႇတၻရႄႇၼႆႉ ပဵၼ်လွၵ်းပိူင် ဢၼ်ၸွမ်ၽွင်းလူင်ၵွၼ်ႁူဝ် (Parliamentary System) ယဝ်ႉ။ ၼႂ်းလွၵ်းပိူင် ဢၼ်ၸွမ်ၽွင်းလူင်ၵွၼ်ႁူဝ်ၼၼ်ႉ သမ်ႉဝႆႉပႃး ၸဝ်ႈၸွမ်ၸိၵ်းမိူင်းႁူမ်ႈတုမ် ႁိုဝ် ၸဝ်ႈၸွမ်ၸိုင်ႈမိူင်းႁူမ်ႈတုမ် ယူႇယဝ်ႉ။

ၽၢႆႇတတ်းသိၼ်မိူင်းႁူမ်ႈတုမ် လႄႈ လုမ်းတတ်းသိၼ်ၽၢႆႇပိူင်ငဝ်ႈပိုင်းမိူင်း

၉။ ပိူဝ်ႈတႃႇ တေၸႂ်ႉတိုဝ်းလႆႈ ဢႃႇၼႃႇ ၽၢႆႇတတ်းသိၼ် မိူင်းႁူမ်ႈတုမ်ၾႅတ်ႇတၻရႄႇ ၼၼ်ႉ ၶွတ်ႇၽွတ်ႈဝႆႉ လုမ်းတတ်းသိၼ်လူင်သုၼ်ၵၢင်မိူင်းႁူမ်ႈတုမ် လႄႈ ၸိူဝ်းလုမ်းတတ်းသိၼ် မိူင်းႁူမ်ႈတုမ် ၾႅတ်ႇတၻရႄႇ ပဵၼ်ၸၼ်ႉပဵၼ်ၸၼ်ႉယဝ်ႉ။ ၽူႈတတ်းသိၼ်လူင်သုၼ်ၵၢင်မိူင်းႁူမ်ႈတုမ်ၾႅတ်ႇတၻရႄႇ ဢၼ်ၸဝ်ႈၸွမ်ၸိုင်ႈ မိူင်းႁူမ်ႈတုမ်ၾႅတ်ႇတၻရႄႇ ယုၵ်ႉယိုၼ်ႈမႃးၼၼ်ႉ တႅၼ်းၽွင်းၾႅတ်ႇတၻရႄႇ တေလႆႈ ၸတ်းၸႅၼ် မၵ်းမၼ်ႈပၼ်ယဝ်ႉ။

၁၀။ ၶႅင်းဍၵႏ မိူင်းႁူမ်ႈတုမ်ၽႅတ်,တႏၸရ, ဍလႏ ထေႊမိူင်းၵျေႈယဝ်ႉ၊ ၶႅင်း ဍၵႏထေႊမိူင်း ၶဝ်ႇ,ၵၼ်ၵျေႈယဝ်ႉ ပိူဝ်ႈတႃ,ၵျေႈလိတ်ႈလွင်ႈၶွင်ႈၶမ် ၵၢၼ်ၵပ်းၵႃႇ,တင်း ပိူင်ငဝ်ႈ ပိုင်းမိူင်းၶၶဵၼ်ႉ တေလႆႈၶွတ်,ၽွတ်ႈပူၵ်း ပွင် လုမ်းတတ်းသိၼ် ၸႅႆ,ပိူင်ငဝ်ႈပိုင်း မိူင်းယူ,ယဝ်ႉ။

၁၁။ ပိူင်ငဝ်ႈပိုင်းမိူင်း မိူင်းႁူမ်ႈတုမ်ၽႅတ်,တႏၸရ,ၶႅႆႉ ပိၼ်ၽိူင်ႈမိူင်းသုင် သုတ်း ၶွင်မိူင်း ႁူမ်ႈတုမ်ယဝ်ႉ။

ပိူင်ငဝ်ႈပိုင်းမိူင်းထေႊမိူင်း

၁၂။ ထိူဝ်းထေႊမိူင်းလုၵ်ႈလုမ်းမိူင်းႁူမ်ႈတုမ်ၶႅႆႉ မီးသုၼ်ႇ,ၼၼ်ႇ,တမ်ႈပူင် ပႃႆး ပိူင်ငဝ်ႈ ပိုင်းမိူင်း ထေႊမိူင်း ယူ,ယဝ်ႉ။

၁၃။ ၵႃ,ၶျေ,သုၼ်ႇ,ပွင်ထၼ်ႉတူင်,တၢင်, ၶႅင်းထေႊမိူင်းၶႅႆႉ ပိုတ်,ၶေတီႈ ပိူင်ငဝ်ႈပိုင်း မိူင်းထေႊမိူင်းၶၶဵၼ်ႉ ထိင်ႈလိင်းတိတ်ႈတေႃးသေ၊ သိၼ်ႈမႂ်ႇၵၢၼ်ထၢင်ႊၵိပ်းၵၢဝ် လႆႈ ၸၶဵၼ်,တႃ,ငိုၼ်းၶွၼ်ႇ,ၶၶဵၼ်ႉ တေ လႆႈမၵ်းတတ်းပူင်ပႃႆးဝႆႉတိတ်ႈတေႃးယဝ်ႉ။

၁၄။ တေလႆႈၵိတ်,ၶေႁွၼ်းႁုမ်း ယုၵ်ႉမုၼ်းပၼ် ထိူဝ်းသုၼ်ႇ,လႆႈသုၼ်ႇ, ပိၼ် ၵၢၼ်ၵိဝ်, ၵပ်းတင်း ၵၼ်တွၼ်ႈ ၵၢၼ်လွႆၵၢၼ်ၶၶဵၼ်ႉ ၵၢဝ်ထိမ် ၸႅႆ,ပႃႆးမိူင်း၊ ၸႅႆ,ၵၼ်ႁူၼ်း၊ ၸႅႆ,မၢၵ်ႈမီး၊ လွင်ႈယိၼ်ႇ,ဍငႈႁိတ်ႈႁွႆး ထုင်းတၢမ်း ၶွင် ႁူႊႁူၼ်းထၢဝ်းၶိူဝ်း ၶႅင်းထေႊ မိူင်းၶၶဵၼ်ႉယူ,ယဝ်ႉ။

၁၅။ ႁၢမ်းလၢတ်ႈထွမ်းလုမ်း ၶွင်ထိူဝ်းထေႊမိူင်းၶႅႆႉ ယူ,တီႈထေႊမိူင်းၽႅင် မၼ်း မၵ်း တတ်းလႆႈ ၵၢဝ်ၵမ်ႉသၢင်, ထုၵ်,ယဝ်ႉ။

ၶွမ်,သိုၼ်ႇ, ၵၢၼ်လွတ်ႈလိဝ်း

၁၆။ တီႈမိူင်းႁူမ်ႈတုမ်ၽႅတ်,တႏၸရ,ၶႅႆႉ တေလႆႈၶွတ်,ၽွတ်ႈမီးဝႆႉ ၶွမ်, သိုၼ်ႇ, ၵၢၼ်လွတ်ႈလိဝ်း ထိူဝ်းပိုတ်,ၶေ ပႄႈတႅင်ႈၶႅႆႈယူ,ယဝ်ႉ။

(ၵ) ၶွမ်,သိုၼ်ႇ,တိုၵ်းယႃႉ လွင်ႈသိၼ်ၵၢၼ်လု (Anti-corruption Commission)

(ဓ) နွမ်,သျိခ်, ဂမ်ဂာခ်လိူဂ်;တင်; (Election Commission)

(င) နွမ်,သျိခ်,တိုဂ်းယာ့ လွင်;ထီဂ်,ယီဂ်; ဧလ; ဂမ်ဂာခ်သုခ်, လံ; သုခ်,ပီခ် ရူခ်း (Anti-Discrimination and Human Rights Commission)

(ထ) နွမ်,သျိခ်, ဂမ်ဂာခ်သုခ်,လံ;ရွူ့ရှခ် ဓေျ;မုခ်းဓါဝ်,သာခ်, (Rights to Information Commission)

(သ) နွမ်,သျိခ်, ထတ်းထွင် လွင်;ရှိတ်းရှါ့တော, ရှီခ်,တဓါ, ဧလ; လွင်;ရှိတ်းရှါ့ တော,ခင်ုးရှိူခ်းယေး (Commission om Gender-based Violence and Domestci Violence)

(လု) နွမ်,သျိခ်, ဂမ်ဂာခ်ဇေါ,တိင်;ထမ်း ခင်ုးဓါဝ်းပိခ်,ပီင် ဧလ; ဇေါ,ဓဝ်;ကွဂ်, ရှလီဂခ်ခိုခ်း (Transitional Justice, Truth and Reconciliation Commission)

(တ) နွမ်,သျိခ်, ဂီတ်,ဓေ လူလွမ် ယုဂ်.မုခ်း သုခ်,လံ;သုခ်, ပီခ် လုမ်းရူခ်း ဓော, (Minority Rights Commission)

(ထ) နွမ်,သျိခ်, တမ်းဝင်းပခ်ခိုခ်း တီ;ယူ,တါ,ရူခ်းထိုဝ်းလံ; ဇေါတ်,ယာခ် ရှိူခ်းယေး (Commission for the Resettlement of the Displaced People)

(ခေ) နွမ်,သျိခ်, ဂမ်ဂာခ်သုခ်,လံ;သုခ်,ပီခ်ခေါင်းယိင်း (Women Rights Commission)

(ပ) နွမ်,သျိခ်, ဂမ်ဂာခ်သုခ်,လံ;သုခ်,ပီခ်လုဂ်;ကွခ်, (Child Rights Commission)

(ဇ) နွမ်,သျိခ်, ဂမ်ဂာခ်သုခ်,လံ;သုခ်,ပီခ် ရူခ်းရှိတ်းဂာခ် ဧလ; ထဝ်;ရှံး ထဝ်;ခဓေး (Labor and Farmer Rights Commission)

(ဇှ) နွမ်,သျိခ်, ဂမ်ဂာခ် ထဝ်;ရှံးထဝ်;ခဓေး ဧလ; သုခ်,လံ; သုခ်,ပီခ် ဂီဝ်, ဂပ်းတီ;လိခ် (Farmer and Land

Rights Commission)

(မ) ၶွမ်ႇသျိၼ်ႇၵမ်ၵၢၼ် သုၼ်ႇလႆႈသုၼ်ႇပဵၼ် ႁူၼ်းထိူဝ်း ၼိူင်ၵျိူင်းပိၵ်ႇပိူင်ႈ (Rights of the Differently Abled Commission)

(ယ) ၶွမ်ႇသျိၼ်ႇ ၵမ်ၵၢၼ်ၽေႃႇႁူၼ်းၶုမ်ႇ (Youth Affair Commission)

(ရ) ၶွမ်ႇသျိၼ်ႇ ၵမ်ၵၢၼ်ၽေႃႇၵျိၼ်ႇတႃႇၽဵင်ႇပဵင်းၵၼ် (Gender Equality Commission)

ပႃးမိူင်း ၼင်ႈ ထၢဝ်းၵိူဝ်းယမ်

၁၇။ မိူင်းႁူမ်ႈတုမ်ၾႅတ်ႇတရႄႇၼၼ်ႉ ထွႆႉတိုဝ်းလွၵ်းပိူင် ၵၢၼ်မိူင်း ၵၢၼ် ၵမ်ႇၵႃဝ် ၵၢၼ် မိူင်း ၼင်ႈ ထၢဝ်းၵိူဝ်းယမ် ၼူၼ်းလေႃးၵၼ်၊ ၵၢၼ် ၵမ်ႇယင်ႇပိုၼ်ႉတီႈ ထၢဝ်းၵိူဝ်းယမ်ၶၼ်ႉယဝ်ႉ။

ၵၢၼ်ၽၶၼ်ႇတႃႇ လႂ်းၾႅတ်ႇတရႄႇ (Fiscal Federalism)

၁၈။ ၶွႆးၼၵႈ လူင်ပွင်လိူင်ႈ ထၢၼ်ႈမိူင်းႁူမ်ႈတုမ် ၼင်ႈ ထၢၼ်ႈထေးမိူင်း ၶၶၼ်ႉ တေလႆႈ ၵျၼ်းၾိူင်ႈ ပူင်ပႂ်းဝႂ်ႉ သိၼ်ႈမႂ်ၶၢၼ်းၵိပ်းၽၶၼ်ႇတႃႇ ငိုၼ်းၶွၼ်ႇ ၵၢၼ်တၵ်းတၵ်ႈတေႃး သေ တူၵ်းလွၵ်းၶၶၼ်ႉယဝ်ႉ။ ၵၢဝ်ႉႁူင်း ၵၢၼ်ၶၢၼ်းၵိပ်းၽၶၼ်ႇတႃႇငိုၼ်းၶွၼ်ႇ မိူင်းႁူမ်ႈတုမ် ၼင်ႈ ၵၢဝ်ႉႁူင်း ၵၢၼ်ၶၢၼ်းၵိပ်း ၽၶၼ်ႇတႃႇငိုၼ်းၶွၼ်ႇ ထေးမိူင်းၶၶၼ်ႉ တေလႆႈမီး ၶေႃၶေႃၽွႆမၼ်းယဝ်ႉ။

၁၉။ ၶွႆးၼၵႈ မိူင်းႁူမ်ႈတုမ်ၾႅတ်ႇတရႄႇ ၼင်ႈ ထေးမိူင်းၼၼ်ႉ တေလႆႈၶၼ်ႇတမ်ႈ ပူင်ပႂ်းဝႂ်ႉ ပၵ်းပိူင်လွင်ႈထတ်းၽၼ်ၶၼ် ၼင်ႈ ထၵ်ႇမၵ်ႇၽၶၼ်ႇတႃႇ (Fiscal Management and Sharing) ၶၶၼ်ႉယဝ်ႉ။ ထိူဝ်းထေး မိူင်း လုၵ်ႈလုမ်းမိူင်းႁူမ်ႈတုမ်ၼၼ်ႉ ၶၸင်ႇ ႁူဝ်တေၶိုၼ်းယွႆႇမုၼ်းလိၵ်း ႁူးပႃႈၽေႃႇၶၶၼ်ႉ တေလႆႈၶၼ်ႇတမ်ႈပူင်ပႂ်းဝႂ်ႉ ၶပ်ႉမႂ် ၽၶၼ်ႇတႃႇ

မုၼ်းလဵင်းၽဵင်ႇပဵင်းယဝ်ႉ။

လိၼ် လႄႈ ႁိၼ်ႁႄႈသၽႃႇဝ

၂၀။ ပၵ်းပိူင်ၵဵဝ်ႇၵပ်း လွင်ႈထတ်းၶၢၼ်း လိၼ် လႄႈ ႁိၼ်ႁႄႈသၽႃႇဝၼႆႉ ၸေႃးမိူင်း ၽွမ်မၼ်း မီးသုၼ်ႇၶဵၼ်ႇတဵမ်ႈပူင်ပႆး ထၢင်ႇႁၢင်ႈ ယူႇယဝ်ႉ။

၂၁။ လိၼ် လႄႈ ငဝ်ႈငုၼ်းႁိၼ်ႁႄႈသၽႃႇဝ ဢၼ်မီးၼႂ်းၸေႃးမိူင်းၼၼ်ႉ တၢင်းသဵင်ႈ ၼႆႉ ထဝ်ႈၶွင်ငဝ်ႈတိုၼ်းမၼ်း ပဵၼ်ႁူၼ်းႁိုၵ်းၸေႃးမိူင်း ဢၼ်ယူႇသဝ်း ၼႂ်းၸေႃး မိူင်းၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ လွင်ႈထွပ်ႇသွၵ်ႈၽေႃၼ်ႉႁႃ၊ လွင်ႈၶုတ်းဢွၵ်ႇထွၼ်ႉတိုဝ်း၊ လွင်ႈသိုဝ်ႉ ၶၢႆၵႃႉႁူး၊ လွင်ႈႁွၼ်းၵုမ်းၵဵတ်ႇ ၶေ ငဝ်ႈငုၼ်းႁိၼ်ႁႄႈ ဢၼ်မီးၼႂ်း ၸေႃးမိူင်းၼႆႉ တၢမ်တူဝ်ၸေႃးမိူင်း မီးသုၼ်ႇထတ်းၶၢၼ်းထၢင်ႇႁၢင်ႈ ယူႇယဝ်ႉ။

၂၂။ ၼႂ်းမိူင်းႁူမ်ႈတုမ်ၾဵတ်ႇတရႄႇၼႆႉ ၽၼ်ႇတႃႇငိုၼ်းတွင်း ဢၼ်လႆႈ မႃးတီႈႁိၼ်ႁႄႈၼၼ်ႉ ယူႇတီႈၸေႃးမိူင်းၽွမ်မၼ်း မီးသုၼ်ႇထတ်း ၶၢၼ်း လႄႈ ထၢမ်ႇပုၼ်ႈၽွၼ်း လီ ယူႇယဝ်ႉ။

၂၃။ လွင်ႈၶုတ်းဢွၵ်ႇထွၼ်ႉတိုဝ်း ငဝ်ႈငုၼ်းႁိၼ်ႁႄႈသၽႃႇဝၼႆႉ တေလႆႈ ဢဝ် ၶေႃႈၵၢင်ထွႆႈ ထိူဝ်းႁူၼ်းပိုၼ်ႉတီႈႁွႆးဢမ်ႇၵႃး တေၵွႆႈလႆႈမီး ၽွၼ်း လီ တႃႇလွင်ႈၼိုၼ်ႈယွင်ႈမုၼ်းလဵင်း ၶွင်ႈပိုၼ်ႉတီႈၼၼ်ႉ ၵမ်းသိုဝ်ႈၵွၼ်ႇ ယဝ်ႉ။ ပိူဝ်ႈတႃႇယႃႇတဵၼ်းၼိုၼ်း ၽွၼ်းထႃႉ ဢၼ်တုမ်ႉယွၼ်ႈတေႃႇ ႁူၼ်းမိူင်း လႄႈသိုင်ႇၸဵတ်ႉလွမ်ႉတိုၼ်းပဵၼ်ၵိုၵ်ႇပႃး ၽိုင်ႈသၢင်ႈသဝ်း ဢၼ်လုသုမ်းၵႂႃႇ၊ ယွၼ်ႉလူလႆႈၶုတ်းဢွၵ်ႇ၊ ႁိၼ်ႁႄႈသၽႃႇဝၼၼ်ႉ ၼႆႉ တေလႆႈၵိပ်းငိုၼ်းၶွၼ်ႇၶေႃၶေႃသေ ၶဵၼ်ႇတဵမ်ႈပူင်ပႆးဝႆႉ ၼပ်ႉမႆႈ ငိုၼ်းၵွင်ၵၢင် ယၢင်ႇၶိုင်ႈယူႇယဝ်ႉ။

ပိုၼ်ႉငဝ်ႈ သုၼ်ႇလႆႈသုၼ်ႇပဵၼ်

၂၄။ ႁူးႁူၼ်း ဢၼ်ယူႇသဝ်းၼႂ်းမိူင်းႁူမ်ႈတုမ်ၼႆႉ တေလႆႈမီးသုၼ်ႇထၢမ်ႇ ပုၼ်ႈ ပိုၼ်ႉ ငဝ်ႈ သုၼ်ႇလႆႈသုၼ်ႇပဵၼ် တဵမ်တီႈယူႇယဝ်ႉ။

၂၅။ ရူခ်ဵးထ႑ဝ်းခိုဝ်းတင်းသိင်ႇ ထိုဝ်းဂိုတ်,ခ္ဝ်းမိုင်းရူမ်ႇတုမ်ခ်ႉ တေလ်ႇ မီးသုခ်,ထ႑မ်,ပူလ်ုႇ သုခ်,လ်ႇသုခ်,ပ်ခ်ပုဂ်ႉဂလ ဘခ်မီးသုခ်, ထ႑မ်,ပူလ်ုႇထွမ်းဇျေႉလ္ဝ်ဖ္ဝ်မခ်ဵး ငလႇသုခ်,လ်ႇသုခ်,ပ်ခ်ရူမ်ႇရွမ်း ဘခ်ရူခ်ဵးထ႑ဝ်းခိုဝ်းခဝ် မီးသုခ်,ထ႑မ်,ပူလ်ုႇ ထွမ်းလူလ်ုႇခိုဝ်းလ္ဝ်ဖ္ဝ် မခ်ဵး ထ်မ်တင်းဘခ်မီးသုခ်, ထ႑မ်,ပူလ်ုႇထွမ်း လူလ်ုႇလုမ်းလ္ဝ်ဖ္ဝ် မခ်ဵးခခေ်ႉ တ်မ်တီႇယူ,ယဝ်ႉ။

၂၆။ ရူႏရူခ်ဵးဂိုဂ်းမိုင်း မိုင်းရူမ်ႇတုမ် ဘခ်ယွမ်းရှပ်ႉပ်ခ်ဝ်ႉရူခ်ဵးဂိုဂ်းမိုင်း ခွင်မိုင်းရူမ်ႇ တုမ်ခ်ႉ တေလ်ႇမီးသုခ်,ထ႑မ်,ပူလ်ုႇ ပိုခ်ႉငဝ်ႇ သုခ်, လ်ႇသုခ်,ပ်ခ် ခွင်ရူခ်ဵးဂိုဂ်းမိုင်း (Citizen Rights)၊ သုခ်,လ်ႇ သုခ်,ပ်ခ်ပုဂ်ႉဂလ (Individual Rights) ငလႇ သုခ်,ပူင်ပ်ါးဖ်ေါ, ဖှိုင်ႇငငႇ (Cultural Self-Determination) ထိုဝ်းခ်ႉ တ်မ်တီႇ ယူ,ယဝ်ႉ။

၂၇။ ရူႏရူခ်ဵးဂိုဂ်းမိုင်းခ်ႉ ဘမ်,ယင်,ပိုခ်ႉတီႇ ခိုဝ်းရူခ်ဵး၊ ထ႑ဝ်းဂိုဝ်းယမ်၊ ယိင်း/ထ်ါး၊ လွင်ႇဘမ်,ခ်င်ဂ်ုင်း၊ လွင်ႇရှပ်ႉသူႇဖ်ေါ,ငိင်ႇ ထိုဝ်းခ်ႉသေ တေလ်ႇမီးသုခ်, ထ႑မ်,ပူလ်ုႇ သုခ်,လ်ႇသုခ်,ပ်ခ်ပုဂ်ႉဂလ ဘခ် ပ်ခ် ပိုခ်ႉငဝ်ႇသုတ်းထ်ါႉခခေ်ႉ တ်မ် တီႇယူ,ယဝ်ႉ။

သုခ်,လ်ႇသုခ်,ပ်ခ် ဖ်ေါ,မါဂ်ႇမီး၊ ဖ်ေါ,ဂခ်ရူခ်ဵး ငလႇ ဖ်ေါ,ဖှိုင်ႇငငႇ

သုခ်,လ်ႇသုခ်,ပ်ခ်ဖ်ေါ,မါဂ်ႇမီး

၂၈။ ရူႏရူခ်ဵးဂိုဂ်းမိုင်း မိုင်းရူမ်ႇတုမ်ဖန်ုတ်,တဒရ,ခ်ႉ တေလ်ႇမီးသုခ်, ပိုင်,ငမ်း၊ သုခ်,ဘူခ်ဵးလ်ါႇ၊ သုခ်,ထ်ဂ်,ယႉတမ်းခ်ါ၊ သုခ်,ထ႑မ်, ပူလ်ုႇ ဘုထ်ႉထု,ခူဝ်းလ်င်း ဘခ်ရှုရွမ်မီးမုႏလူလ်ုႇ လ်ါးတ႑င်းထိုဝ်ႇ ထွ်ႇ ခခေ်ႉယူ,ယဝ်ႉ။

၂၉။ သုခ်,ပိုင်,ငမ်းဘုထ်ႉထု,ခူဝ်းလ်င်း ခွင်ရူႏရူခ်ဵးဂိုဂ်းမိုင်း မိုင်းရူမ်ႇ

တုမ် ၽႅတ်ႇတၼရႇၼ့်ႉ ပေးပႅၼ်ၽွၼ်း ပၢင်ႈပိူဝ်ႈတၢႇႁူၼ်းမိူင်းတင်း
လႆၢၼ်ၼေၼ်ႉႁွႆး ထင်ႇတေၵႂ်ႈ လႆႈယိုတ်းသိမ်း လွမ်းၼင်ႇပၵ်းပိူင်။ ႁိုဝ်ႈ
ထင်ႈတူလ်ႈ ၽွၼ်းပၢင်ႈၼွင် ၵေႉထုၵ်ႇယိုတ်းသိမ်း ၼလႈ ၽွၼ်းပၢင်ႈ
ၼွင်ႁူၼ်းမိူင်းတင်းလႆၢၼ်ၼေၼ်ႉ ၽႅင်ႇၽႅၼ်ႈတႅင်ႈထမ်းသေ ပၼ်ၵႉ
သေတႅၼ်း ဢၼ်ၵိုင်ႇထိူၵ်ႈယဝ်ႉထင်ႇ တေၵႂ်ႈလႆႈမီးသုၼ်ႇသိမ်းဢဝ်
ယဝ်ႉ။

၃၀။ ႁူႉႁူၼ်းႁိုၵ်းမိူင်း မိူင်းႁူမ်ႈတုမ်ၽႅတ်ႇတၼရႇၼ့်ႉ ဢိင်ၼိူဝ် ထၢႇတိ၊
ထၢဝ်းႁိူဝ်းယမ်၊ ထၼ်ႉထၢၼ်း၊ ယိင်း/ထႆး၊ လွင်ႈႁပ်ႉသူႈၽႅႆႇငႅင်ႈ၊
လွင်ႈဢမ်ႇၼႅင်ၵႅင်း၊ ၽိဝ်ၼင်၊ ၼိူဝ်းႁူၼ်း၊ ဢၢႇယုၼ်ၼေၼ်ႉ တေဢမ်ႇလႆႈ
မီး လွင်ႈထုၵ်ႇထႅၵ်ႇယႅၵ်ႈၵၼ်သေ တေၵႂ်ႈ လႆႈမီး သုၼ်ႇလိူၵ်ႈၼႄႈၵၢၼ်
ၼလႈ သုၼ်ႇႁဵတ်းၼႄႈၵၢၼ်ယူႇယဝ်ႉ။

၃၁။ ႁူႉႁူၼ်းႁိုၵ်းမိူင်း မိူင်းႁူမ်ႈတုမ်ၽႅတ်ႇတၼရႇၼ့်ႉ ပိူဝ်ႈတၢႇႁၢလႅင်ႉ
တွင်ႉတူဝ်ၵဝ်ႇ ၼၼေၼ်ႉ မီးသုၼ်ႇႁၢႁဵတ်း ၵၢၼ်မၢၵ်ႈမီး ထၢင်ႇႁၢင်း
ၼလႈ သုၼ်ႇပူၵ်းတင်ႈ မုၵ်ႉလုမ်း ၵိဝ်ႇၵပ်းၵၢၼ်မၢၵ်ႈမီး ထၢင်ႇႁၢင်း
ယူႇယဝ်ႉ။

၃၂။ မိူဝ်ႈထိုင်ႉတိုဝ်း သုၼ်ႇလႆႈသုၼ်ႇပႅၼ် ၼိုင်းတွၼ်ႈ ၃၁ ပႃႈၼိူဝ်ၼ့်ႉ တေ
ဢမ်ႇၵႂ်ႈလႆႈမီး လွင်ႈတုမ်ႉတိူဝ်ႉတေႃႇ ပိူင်ၵၢၼ်ၵိဝ်ႇၵပ်းၽႆႇမၢၵ်ႈမီး၊
ၽႅၼ်ၵၢၼ်၊ လွင်ႈႁူမ်ႇလူမ်ႈ ထိုင်ႈမိူင်း၊ ၽွၼ်းပၢင်ႈမၢၵ်ႈမီး ၼလႈ ပႆႇး
ယူႇလီ ၼွင်ႁူၼ်းမိူင်းတင်းလႆႇ။

၃၃။ ႁူႉႁူၼ်းႁိုၵ်းမိူင်း မိူင်းႁူမ်ႈတုမ်ၽႅတ်ႇတၼရႇၼ့်ႉ လွမ်းလူလ်ႈပၵ်းပိူင်
သေ တေၵႂ်ႈလႆႈမီး သုၼ်ႇထၢမ်ႇပူလ်ႈတေႃႇသုၼ်ႇၼူင်သၢင်ႈထၢင်ႇႁၢင်း
ၼလႈ သုၼ်ႇပိူင်ႇငမ်း မႆၽႅၢင်ပႆးထၢင်း ထိူဝ်းၼ့်ႉယူႇယဝ်ႉ။

၃၄။ ၼူဝ်းပူလ်ႈတိုၼ်းပႅၼ်ပူႇမွၼ်ႇၼႆးယႃႉ၊ ၼူဝ်းပူလ်ႈၵိဝ်ႇၵပ်းလွင်ႈၽိုင်ႈ
ၼၼႈ ၼလႈ ၼူဝ်းပူလ်ႈၵိဝ်ႇၵပ်းပႆးထၢင်း ဢၼ်ပိူင်ႇငမ်းမႃႉၼေႃၼေႃ
လူလ်ႈႁိုတ်ႈႁႂ်းထုင်းတၢမ်း သိုပ်ႇပၢၼ်ၼၼေၼ်ႉ ယူႇတီႈ တူင်ႇဝူင်းႁူၼ်း
ဢၼ်ၵိဝ်ႇၵပ်း တေၵႂ်ႈလႆႈမီး သုၼ်ႇႁွၼ်း ႁုမ်းသိုပ်ႇသိုပ်ႇသၢၵ်ႈသၢၵ်ႈ၊

သုၼ်ႇထွႆႉတိုဝ်း၊ သုၼ်ႇထတ်းၶၢၼ်း ငလႈ သုၼ်ႇသိုပ်ႇယိုၼ်ႈပၼ် ယူႇယဝ်ႉ။

႒႕။ ႁူးႁူၼ်းႁိုၵ်းမိူင်း မိူင်းႁူမ်ႈတုမ်ၽျႅတ်ႇတၶငရႇၼႆႉ တျႇတေလုၵ်ႉတီႈ လေးမိူင်းၵၼ် တူဝ်ၵဝ်ႇယူႇသဝ်း ထိမ်ပိုင်းသေ ၶႃႉၸူႇယူႇသဝ်း၊ ၵျိတ်းၵျမၢၵ်ႈမီး တီႈလေးမိူင်း တၢင်ႇၵၼ်ၶၶေႉ တေၵျိုႈလႆႈပိၼ်ထွမ်း ၶငေႇ ၶေႃႈပူင်ပၢႆးပၵ်းပိူင်ၽျိုင်ႈမိူင်း ၶွင် လေးမိူင်းၵၼ်ၵိဝ်ႇၵပ်းမၼ်း ႁွႆး။

႒႖။ ၵပ်းၵႂႇလူလျႈ လွင်ႈၽုၵ်ႇၽငေတိုၼ်းလၢင်းမိူင်းၶွၵ်ႈသေ တေလႆႈ မၵ်းတတ်းပၼ် သုၼ်ႇလႆႈ မိူင်းႁူမ်ႈတုမ် ထတ်းပွင်၊ သုၼ်ႇလႆႈလေး မိူင်းထတ်းပွင်၊ သုၼ်ႇလႆႈႁူမ်ႈ ထတ်းပွင် ထိူဝ်းၼႆႉယဝ်ႉ။ သုၼ်ႇလႆႈ ၵိုတ်းၶငႉၼႆႉ တေလႆႈမီးတီႈလေးမိူင်းယဝ်ႉ။

သုၼ်ႇလႆႈသုၼ်ႇပိၼ် ၽၢႆႇၵၼ်ႁူၼ်း

႒႗။ ႁူးႁူၼ်းႁိုၵ်းမိူင်း မိူင်းႁူမ်ႈတုမ်ၽျႅတ်ႇတၶငရႇၼႆႉ -

(ၵ) မီးသုၼ်ႇလႆႈသွၼ်ၵျိၼ်းပလျႇလျႇ ထၢင်ႇၵျၢင်း ယူႇယဝ်ႉ။

(ၶ) ပလျႇလျႇတၢင်းမေၵၼ်တူဝ်ၵဝ်ႇသူင်ထွႆ၊ပလျႇလျႇလိင်ႉတွင်ႉ၊ ပလျႇလျႇ ထၢၼ်ႈသုင်ထိုဝ်းၼႆႉ တေၵျိုႈလႆႈမီးသုၼ်ႇလိူၵ်ႈၵဝ် ထၢင်ႇၵျၢင်း ယူႇယဝ်ႉ။

(င) ၵၢၼ်သွၼ်ၵျိၼ်းပိုၼ်ႉငဝ်ႈၼႆႉ တေၵျိုႈလႆႈမီးသုၼ်ႇၵျပ်ႉၵျိၼ်း ၵဝ်လႆႈ လူလျႈ ၵမ်ႇၵျိၼ်းၵမ်ႇလႆႈၶၶေႉယဝ်ႉ။

႒႘။ လွၵ်းပိူင်သွၼ်ၵျိၼ်းလူလျႈၸၢမ်းလၢတ်ႈလႃႇယၢင်ႇၵၼ်ယင်ႇပိုၼ်ႉတီႈ ၸၢမ်းၶိူဝ်းတူဝ်ၵဝ်ႇ ၶွင်ႁူၼ်းထၢဝ်းၶိူဝ်းၼႆႉ တေလႆႈပွင်သၢင်ႈ ထွမ်း ၶငေႇ သုၼ်ႇလႆႈပူင်ပၢႆးၵျင်းၶေ ၶွင်လေးမိူင်းၶဝ်ယဝ်ႉ။ တေလႆႈပွင် သၢင်ႈထွႆႉထိုဝ်းပၢႆးပလျႇလျႇၽျႅတ်ႇတၶငရႇတိႇမူဝ်ႇၶရေႇထိႇယူႇယဝ်ႉ။

႒႙။ ထၼ်ႉထွမ်၊ ၶေႃးလိၵ်ႉ၊ ႁူင်းမူလျး၊ ႁူင်းၵျိၼ်းပူင်သွၼ်ပလျႇလျႇ ထၼ်ႉသုင် ၵိဝ်ႇၵပ်းၵၢၼ်လိင်ႉတွင်ႉ ငလႈ ႁူင်းၵျိၼ်းသုၼ်ႇလိဝ်ထိုဝ်း

ၼႆႉ ထွမ်းလူၺ်ႈပၵ်းပိူင် ဢၼ်မၵ်းတတ်းပူင်ပၢႆးဝႆႉၼၼ်ႉ တၵ်းလႆႈ
မီးသုၼ်ႇ ပူၵ်းတင်ႈၼႆႉ တေလႆႈႁပ်ႉပၢၵ်ႇ ယူႇယဝ်ႉ။

၄၀။ ၵူႊၵူၼ်းၵိုၵ်းမိူင်း မိူင်းႁူမ်ႈတုမ်ၾႅတ်ႇတရႄႇၼႆႉ တေႁႂ်ႈလႆႈမီးသုၼ်ႇ
ထၢမ်ႇပူၺ်ႈ ဢဝ်လၢႆလႆႈ လွင်ႈၵႅတ်ႇၶႄတူၺ်းထိုင် ပၢႆးယူႇလီပိုၼ်ႉငဝ်ႈ
လႄႈ လွင်ႈယူႇတီးယၢၼ်ၼၼ်ႉယူႇယဝ်ႉ။ တေလႆႈပွင်သၢင်ႈထႂ်ႉတိုဝ်း
လွၵ်းပိူင်ပၢႆးယူႇလီ ၾႅတ်ႇတရႄႇ ယူႇယဝ်ႉ။

၄၁။ ၵူၼ်းတိုဝ်းယူႇသဝ်း ၼႂ်းမိူင်းႁူမ်ႈတုမ်ၼႆႉတင်းသဵင်ႈ သုၼ်ႇလႆႈ
သုၼ်ႇပၼ် ၽၢႆႇဢၼ်ၵူၼ်းၼႆႉၶႄႈ တေလႆႈမီးသုၼ်ႇထၢမ်ႇပူၺ်ႈ
ၽဵင်ႇပဵင်းဢၼ်ယူႇယဝ်ႉ။

သုၼ်ႇလႆႈသုၼ်ႇပၼ် ၽၢႆႇသိုဝ်ႇၸၢဝ်ႇ

၄၂။ တေလႆႈၵႅတ်ႇၶႄ သုၼ်ႇလႆႈလုၵ်ႉမၼ်း ထၢင်ႇႁၢင်း၊ သုၼ်ႇလႆႈ
ဢဝ်ၸၢဝ်ႇထၢင်ႇႁၢင်း၊ သုၼ်ႇလႆႈပၢႆးၶေႃၸၢဝ်ႇငၢဝ်းထၢင်ႇႁၢင်း ၶွင်
သိုဝ်ႇၸၢဝ်ႇၸဝ်ယူႇယဝ်ႉ။

သုၼ်ႇပူင်ပၢႆး ၽၢႆႇ ၽိုင်ႈငႄႈ

၄၃။ ႁၢမ်းလၢတ်ႈ၊ ၸူဝ်းပူၺ်ႈၵိုၵ်းပိုၼ်း၊ ၽိုင်ႈထုင်းၵိတ်ႈႁႂ်းသိူပ်ႇပၢၼ်
လႄႈ ပိူင်ၽၢင်ႉ မႂ်တွင်း ဢၼ်ပၼ် သုၼ်ႇလႆႈသုၼ်ႇပၼ်လုမ်းတိုဝ်း
ၼွင်ႁူၼ်းထၢဝ်းၼုဝ်းတိုဝ်းၼႆႉ တေႁႂ်ႈလႆႈမီးသုၼ်ႇ ႁွၼ်းၵုမ်းၵႅတ်ႇၶႄ
ယုၵ်ႉမုၼ်း ယူႇယဝ်ႉ။

၄၄။ ၵူႊၵူၼ်းဢၼ်ယူႇသဝ်းပိုင်ႈဢိင် ၼႂ်းမိူင်းႁူမ်ႈတုမ်ၾႅတ်ႇတရႄႇၼႆႉ
တေႁႂ်ႈလႆႈမီး သုၼ်ႇထၢင်ႇႁၢင်း လၢတ်ႈၵျ၊ သွၼ်ၵျၼ်း၊ ပူၵ်းပွင်
ပိုၼ်ငၽ ႁၢမ်းလၢတ်ႈ လႄႈ လိၵ်ႈလၢႆးၼွင်ၼိုဝ်းႁူၼ်းတူဝ်ၵဝ်ႇယူႇ
ယဝ်ႉ။

သုၼ်ႇလႆႈသုၼ်ႇပဵၼ် လွင်ႈထတ်းပွင်ၶိုၵ်ႉတွၼ်း

၄၅။ ၽိူင်ႈထုင်းၵိတ်ႈၵႂ်ႈသိုပ်ႇပၢၼ်၊ ၵၢမ်းလၢတ်ႈ ၶွင်ၵူၼ်းထၢဝ်းၼိူဝ်းၸိူဝ်း ၼၼ်ႉ တေၵွႆႈလႆႈမီး သုၼ်ႇၵွၼ်းၵုမ်းၵၢတ်ႈၶေ ယုၵ်ႉမုၼ်းထၢင်ႇၵႅင်း ထွမ်းလူလၢႆးတၢင်ႉတၢၵ်ႈ ၽၢႆႇသုၼ်ႇလႆႈသုၼ်ႇပဵၼ်ၵူၼ်း ၵူႈမိူင်းမိူင်း ၶၼ်ႈယူႇယဝ်ႉ။ ပိူင်ၽၢင်ထိုဝ်ႉထၢတ်ႈ ငၼ်း သုၼ်ႇပူင်ပၢႆးၽၢႆႇ ၽိူင်ႈငဵၼ်း ၶွင်ၵူၼ်းထၢဝ်းၼိူဝ်းၶဝ် ၵၼ်ပိူင်ႇငမ်းပၼ်ဝႆႉ သုၼ်ႇလႆႈသုၼ်ႇပဵၼ်ၵိတ်ႈၵိၵ်းၸိူဝ်းၼၼ်ႉ ၽဵဝ်ထိုင်ငဝ်းလၢႆးထိုင်ႉၵိုဝ်ႉဢေႃႈယဝ်ႉ တေ ၵၢမ်ႇၵွႆႈလႆႈ မီးလွင်ႈယုၵ်ႉလိူၵ်ႈၶေႉၵၢမ်ႈ။

၄၆။ ၸိူဝ်းၵူၼ်းထၢဝ်းၼိူဝ်းၼၼ်ႉ တေလႆႈမီးသုၼ်ႇထၢမ်ႇပူၼ်ႈ သုၼ်ႇလႆႈသုၼ်ႇပဵၼ် မၢၵ်ႈ မီးၵၼ်ႇၵူၼ်း၊ သုၼ်ႇပူင်ပၢႆးၽၢႆႇ ၽိူင်ႈငဵၼ်း ၸိူဝ်းၼၼ်ႉ ၽႅင်ႇပဵင်းၵၼ်သေ လွင်ႈယုၵ်ႉ မုၼ်းပူၵ်းပွင်ၶိုၼ်းယွႆႈ (Progressive Actions/ Affirmative Actions) ၸိူဝ်းၼၼ်ႉၵေႃႈ တေၵွႆႈလႆႈထၢမ်ႇပူၼ်ႈယူႇယဝ်ႉ။

၄၇။ ၵိုင်ၶိူဝ်း ၼိူဝ်းၵူၼ်း၊ ၵၢမ်းလၢတ်ႈ၊ ယိုင်း/ထႂ်း၊ လွင်ႈၵမ်ႉၼၢင်ၵိူင်း (ၽႂ်ႈတူဝ်၊ ၽႂ်ႈထႅင်)၊ လွင်ႈၵပ်ႉသူႈၽႂ်ႈငိုၼ်း၊ ၽိဝ်ၶႅင်သေ ထၢၵ်ႈယၢၵ်ႈ ၵၼ်ၵမ်းသိုဝ်ႈၵေႃႈယဝ်ႉ၊ ထႅင်ႉလႆးၵႂမ်ႈၵေႃႈယဝ်ႉ ၵႃႈပၢၼ် လွင်ႈထၢၵ်ႈ ယၢၵ်ႈ သိုဝ်ႇသၢၼ်ၵၼ်တင်းသိူင်ႈ တုၼ်းတေလႆႈ ၵိုတ်းၵၢမ်ႈၵႂ်းၵမ်ႉ ၵႃး တေလႆႈမီးလွင်ႈယုၵ်ႉမုၼ်း၊ လွင်ႈၵၢတ်ႇၶေ ငလႈ လွင်ႈၶပ်ႉယမ် တေႃႇ သုၼ်ႇလႆႈသုၼ်ႇပဵၼ် ၸိူဝ်းၶၼ်ႈၵွၼ်ႇယဝ်ႉ။

၄၈။ ပိူဝ်ႈတႃႇ တေပွင်သၢင်ႈလႆႈ လွင်ႈၽႅင်ႇပဵင်း ၶႅၼ်းမိူင်းၵျူမ်ႈတုမ်ၽိူင်ႈ ၶၼ်ႈ တငရ, တီႇမူဝ်ႈ, ၶရေႇသီႇၼၼ်ႉ တီႈၶၼ်ႈတွၼ်ႈတၢၵ်ႈတတ်းပၼ်ထၼ်ႈ ပၼ်ထၼ်ႈၶၼ်ႈ တေလႆႈ တမ်းဝၢင်းပွင်သၢင်ႈထွမ်း ပိူင်ၵၢၼ် ၵၢၼ် ဝႆႉၵႂ်ႈ ၶၢင်းယိုင်း ၶဝ်ႈၵျူမ်ႈပႃး ၵျူဝ်ပၢၵ်ႇလွႆ ၃၀ ဝၢၵ်ႈၶၼ်ႈယူႇယဝ်ႉ။

၄၉။ သုၼ်ႇလႆႈသုၼ်ႇပဵၼ်လုၵ်ႈၵွၼ်ႇ

(ၵ) လုၵ်ႈၵွၼ်ႇၵူႈၵေႃႈၼၼ်ႉ မီးသုၼ်ႇထၢမ်ႇပူၼ်ႈ လွင်ႈၵၢတ်ႇၶေ တူလၢႆးထိုင် လူလၢႆးပဵၼ်ၵေႃႈပႆႇၶဝ်ႈထိုင် ပၢၼ်ယွႆႈၶၼ်ႈယူႇ

ယဝ်ႉ။ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇႁူး ၵေႃႉၼႆႉ တေႁႂ်ႈလႆႈမီးသုၼ်ႇထၢမ်ႇပူၺ်ႈ လွင်ႈၵမ်ႉၵႅမ်လႅမ်ထွႆႈ ၶွင်ၸိုဝ်ႉၸၢတ်ႈ တင်းလူင်ယူႇယဝ်ႉ။

(ၶ) လုၵ်ႈဢွၼ်ႇၼႆႉ လူၺ်ႈဢမ်ႇပႃး ၶေႃႈၵၢင်ထွႆ ပေႃႈမႄႈႁိုဝ် ၽူႈတွမ်းထိုင်သေ တေဢမ်ႇလႆႈႁိုတ်းႁႂ်ႈ ၽေႃတ်ႇယၢၼ်တီႈ မုင်ႉႁေႃႁိုၼ်းၶဝ်။ လွင်ႈလုမ်း လၢး တူၺ်းထိုင် လႄႈ လွင်ႈသင်ႇသွၼ် မူၼ်ႉမႄး လုၵ်ႈဢွၼ်ႇၼႆႉ ပဵၼ် သုၼ်ႇလႆႈသုၼ်ႇပဵၼ်သေၽေႃႉဝ ၶွင်ပေႃႈမႄႈယဝ်ႉ။ ၸွမ်းလူၺ်း ၶေႃႈတူၵ်းလူင်း ပၢင်ႁုမ်လူင် ၸၢတ်ႈၸိုင်ႈလုမ်ႈၾႃႉ ဢၼ်ၵဵဝ်ႇၵပ်း သုၼ်ႇလႆႈသုၼ်ႇပဵၼ် လုၵ်ႈဢွၼ်ႇသေ ၶေႃႈပူင်ပႆးပၵ်းပိူင် ၵဵဝ်ႇၵပ်းလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ဢၼ် တဵၼ်းၽွင်း မိူင်းႁူမ်ႈတုမ် ၾႅတ်ႇတရႄႇ ပူင်ပႆးဝႆႉၼၼ်ႉၵေႃႈ တေလႆႈႁပ်ႉၸိူဝ်ႉယူႇ ယဝ်ႉ။ သင်ၸိူဝ်ႉဝႃႈ ပေႃႈမႄႈ ႁိုဝ် ၽူႈတွမ်းထိုင် လုတ်ႈႁၢမ်းၶႄႈၶွင် လႄႈသင်၊ ယွၼ်ႉသေပိူင်ပိူင်လႄႈ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇတေလႆႈၽဵဝ်ထိုင်တီႈငဝ်းလၢႆး ႁၢမ်းတီႈ ပိုင်ႈႁူမ်ႈလႄႈသင် လွင်ႈတေႁိုတ်းႁႂ်ႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇ ၽေႃတ်ႇယၢၼ်တင်း မုင်ႉႁေႃႁိုၼ်း ၼႆႉ တေလႆႈၼိူင်ပွင် ၸွမ်းၼင်ႇပၵ်းပိူင်ယူႇယဝ်ႉ။

(င) လုၵ်ႈဢွၼ်ႇၼႆႉ တေလႆႈၵႅတ်ႇၶႄတူၺ်းထိုင်ပၼ် ၼင်ႇႁိုဝ် တေဢမ်ႇၺႃး လွင်ႈၵိၼ်ၸိၵ်းလူၺ်ႈ ၽၢႆႇမၢၵ်ႈမီး လႄႈ ၽၢႆႇၵၢၼ် ႁူၼ်းၼၼ်ႉယူႇယဝ်ႉ။ တေလႆႈၵႅတ်ႇၶႄတူၺ်းထိုင်ပၼ် လွင်ႈ ၸိုဝ်ႉၵိတ်းၶႅင်ႈႁၢၼ်ၵၢၼ်ထၢင်း တုမ်ႉတိုဝ်ႉတေႃႇ ၽိုင်ႈတိုဝ်းၵမ်၊ ပႆးယူႇလီ၊ သိၼ်းသႆႈၸိူ၊ လွင်ႈမူႈယွႆႉတူဝ်ၶိင်း၊ သုၼ်ႇသွၼ်ၵျီၼ်း ၶဝ် သေဢၼ်ဢၼ် ၼၼ်ႉယူႇယဝ်ႉ။

(ၸ) တဵၼ်းၽွင်းမိူင်းႁူမ်ႈတုမ်ၾႅတ်ႇတရႄႇၼႆႉ တေလႆႈပူင်ပႆးပၼ် ပၵ်းပိူင်ၽၢႆႇ သုၼ်ႇလႆႈသုၼ်ႇပဵၼ် လုၵ်ႈဢွၼ်ႇယူႇယဝ်ႉ။

၅၁။ သုၼ်ႇလႆႈသုၼ်ႇပဵၼ် ႁူၼ်းႁိုတ်းၵၢၼ်

မိူဝ်ႈပူင်ပႆး ပၵ်းပိူင်ၵဵဝ်ႇၵပ်း သုၼ်ႇလႆႈသုၼ်ႇပဵၼ် ႁူၼ်းႁိုတ်းၵၢၼ် ၼၼ်ႉ ပႃးၸိမ်ၶေႃႈမုၼ်းလိူဝ်းတွႆႈၼႆႉသေ လိူဝ်းတဵၼ်းၽွင်းထေးမိူင်း

လႄႈ တႅၼ်းၽွင်းမိူင်း ႁူမ်ႈတုမ် တေလႆႈပူင်ပႃး ၸွမ်းလူလႆး ၶေႃႈမၵ်းတတ်း တၢင်ႉတႅၵ်ႈ၊ ၶေႃႈတူၵ်းလူင်း လႆႈၸႂ်ႉ ႁူးမိူင်းမိူင်းၼၼ်ႉယူႇယဝ်ႉ။

(ၵ) ႁူးႁူၼ်းႁဵတ်းၵၢၼ် ၼင်ႇႁိူဝ်တေၶိုၼ်ႈထုၵ်းထင်ႈလႆႈ ၸွမ်းလူလႆႈ ႁူင်ႇႁူၼ်းမုၼ်ႁူၼ်းၼၼ်ႉ တေၵုမ်ႈလႆႈမီး -

(၁) သုၼ်ႇလႆႈမီးငဝ်းလႃႈၶေႃႈၵၢၼ် ၵၢၼ်သၢင်ႇတေႃႇႁိုင်ႇလိၵ်ႈ

(၂) သုၼ်ႇထၢမ်ႇပူလႆႈ လွင်ႈၽူလူမ်ႈၵၢၼ်ႁူၼ်း လႄႈ သုၼ်ႇ ထၢမ်ႇပူလႆႈလွင်ႈၵႅတ်ႇၶေတူလႆးထိုင်ၵၢၼ်ႁူၼ်း

(၃) သုၼ်ႇႁဵတ်းၵၢၼ် ၸွမ်းလူလႆႈ ၶေႃႈမၵ်းတတ်းၼႃဝ်းၵၢၼ် ၵၢၼ်တႅင်ႈထမ်း

(၄) သုၼ်ႇထၢမ်ႇပူလႆႈ ဝၼ်းလိုဝ်ႈၵၢၼ် လႄႈ ဝၼ်းလႆႈၼွင်ႉ

(၅) သုၼ်ႇထၢင်ႇၵၢင်း ၼွတ်ႇၽွတ်းပူၵ်းတင်ႈ ႁူမ်ႈတုမ်ႁူၼ်း ႁဵတ်းၵၢၼ် (ၸွမ်းလူလႆႈ ILO Convention 87) လႄႈ သုၼ်ႇႁူမ်ႈႁွမ်း ငူပ်ႉငီ တုၵ်းယွၼ်း (ၸွမ်းလူလႆႈ ILO Convention 98) ထိုဝ်းၼႆႉယူႇ။

(ၶ) ပိုဝ်ႈတေႃႇ ႁူၼ်းႁဵတ်းၵၢၼ်ၼႂ်းတီႈႁူႇမေးၼွႆးမိူင်း၊ ၼွၵ်ႈမိူင်း လႄႈ ႁူၼ်းႁိုၵ်းမိူင်း မိူင်းပိူၼ်ႈ ၵၢၼ်လုၵ်ႉတီႈၼွၵ်ႈမိူင်းၼဝ်ႈမေး ႁဵတ်း ၵၢၼ်ၼၼ်ႉ တေလႆႈၼႅၼ်ႇတႅမ်ႈပူင်ပႃးပၼ် ပၵ်းပိူင် ယူႇယဝ်ႉ။

၅၁။ သုၼ်ႇလႆႈသုၼ်ႇပိၼ် ထဝ်ႈၵႄႈထဝ်ႈၶႄး

(ၵ) ႁူး ထဝ်ႈၵႄႈထဝ်ႈၶႄးၼႆႉ တေၵုမ်ႈလႆႈမီး -

(၁) သုၼ်ႇထၢင်ႇၵၢင်း ၽႅၵ်ႇသွမ်ႈ၊ တမ်းၼႂ်၊ ၵ်တ်းၵွၵ်ႇ၊ မၢၵ်ႇ၊ ဝၢၵ်ႈ

(၂) သုၼ်ႇသႂ်ႇၼွၼ်ႇ လူလႆႈငိုၼ်းတွင်း

(၃) သုၼ်ႇထၢင်ႇၵၢင်းၼွတ်ႇၽွတ်ႈ ႁူမ်ႈတုမ်ထဝ်ႈၵႄႈထဝ်ႈၶႄး ထိုဝ်းၼႆႉ ယူႇယဝ်ႉ။

(ၶ) ပၵ်းပိူင်ၵိဝ်ႇၵပ်းသုၼ်ႇလႆႈသုၼ်ႇပိၼ် ထဝ်ႈၵႄႈထဝ်ႈၶႄးၼႆႉ ၵၢၼ်လွႆၵၢၼ်ၼၼ်ႉ ထိုဝ်းတႅၼ်းၽွင်း ၸေႈမိူင်း လႄႈ တႅၼ်း

ၽွင်းမိူင်းၵူမ်ႈတုမ် ၽႅၼ်တ်,တၼရ, တေလႆႈပူင်ပၢႆးပၼ်ယဝ်ႉ။

လွင်ႈပွင်သၢင်ႈ သုၶၼ်,လႆႈသုၶၼ်,ပီၶၼ် ၽီင်,ပိင်းၵၼ်

၅၂။ ပိူဝ်ႈတၢ, ၵူၼ်းထၢဝ်းၶိူဝ်း ၼလႈ ထုမ်းထိူဝ်း ၵၼ်လႆႈထူပ်းလျႃး လွင်ႈ ၶိုၼ်ႈယွႆႇမုၼ်းလီင်း တူၵ်းလိုၼ်းဝႆႉ ၵူႊၽၢႆ,ၽၢႆ, ၼလႈ လွင်ႈလုတ်ႈၵျၢမ်းသုၶၼ်,လႆႈသုၶၼ်,ပီၶၼ်ယူ,ၵျေႈယဝ်ႉ၊ ပိူဝ်ႈတၢ, ထုမ်းထိူဝ်း ၵူၼ်းၵိုၵ်းမိူင်း ၵၼ်ငဝ်းလၢႆးလွင်ႈပွင်သၢင်ႈလႆႈ တူၵ်းတီမ်,ယူ,ၵျေႈယဝ်ႉ၊ ပိူဝ်ႈတၢ, ထုမ်းထိူဝ်းၵူၼ်းၵိုၵ်းမိူင်း ၵၼ် ထုၵ်,မၢင်ပိတ်ႈဝႆႉ လူလျႃး ထုင်းၽိုင်ႈသိုပ်,ပၢၼ်ၵမ်ႈၽွင်ႈၶၼ်ႈၵျေႈယဝ်ႉ ယူ,တီႈတီၼ်းၽွင်း မိူင်းၵူမ်ႈတုမ် ၽႅၼ်တ်,တၼရ, ပူင်ပၢႆးပၵ်းပိူင်သေ ၵိတ်,ၶေပၼ် လူလျႃး ၽီၼ်ၵၢၼ်ၶိုၵ်ႉတွၼ်းလွႆ၊ ထတ်းၽီၼ်ပွင် သၢင်ႈပၼ်လွႆထိူဝ်းၶႆႉ တေၵမ်,ၵူႈလႆႈမီး လွင်ႈၵျေႉၵျၢမ်း ယွၼ်ႉလူလျႃးၶျေႈပူင်ပၢႆး ၵၼ်ဝျႈ ၵူႊၵူၼ်းၵိုၵ်းမိူင်း တေၵူႈလႆႈမီး သုၶၼ်,လႆႈသုၶၼ်,ပီၶၼ် ၽီင်,ပိင်းၵၼ် ၶၼ်ႈၼသႈ။

၅၃။ ထုမ်းၵူၼ်းၵျေ, ထိူဝ်းမီးၶွႆႈထေးမိူင်း (Minority within Minority) ၶႆႉ ၶငင်,ၵိူဝ်တေၵူမ်ႈပျႈလႆႈ တီႈၶၼ်ႈတွၼ်းတီပ်းတတ်းၵၢၼ်မိူင်း ၶၼ်ႈ တေလႆႈၶူင်သၢင်ႈ ပၼ်တိုဝ်ႉတၢင်း သုၶၼ်,ၶဝ်ႈၵူမ်ႈလႆႈ တီႈ ၶၼ်ႈတွၼ်းၵၢၼ်မိူင်းယူ,ယဝ်ႉ။ လိူဝ်ၶၼ်ႈ တီႈၶၼ်ႈတွၼ်းတၢင်, ပိူင်ၶႆႉ တေလႆႈတမ်းဝၢင်းပိူင်ၵၢၼ် ပွင်သၢင်ႈပၼ် ၽီၼ်ၵၢၼ်ၶိုၵ်ႉ တွၼ်း (Affirmative Action) ႁွၼ်,ယဝ်ႉ။

၅၄။ သုၶၼ်,လႆႈသုၶၼ်,ပီၶၼ် ၽၢႆ,သိင်,ၸီတ်ႉလွမ်ႉတိုၼ်းပီၶၼ်

(၈) ၵူႊၵူၼ်းၵိုၵ်းမိူင်း မိူင်းၵူမ်ႈတုမ်ၽႅၼ်တ်,တၼရ,ၶႆႉ တေၵူႈလႆႈဢၢ ယၢၼ် တင်းတုၵ်ႉယၢၵ်ႈ ၵၼ်တေလႆႈထူပ်းလျႃးၶုလ်ႉၵျၼ် ယွၼ်ႉလွင်ႈသိင်,ၸီတ်ႉလွမ်ႉ တိုၼ်းပီၶၼ်လုၵွႆၶၼ်ႉၵွႆးၵမ်,ၵျႈ မီးသုၶၼ်,တၢ,လႆႈၵျပ်ႉ သိင်,ၸီတ်ႉလွမ်ႉ တိုၼ်းပီၶၼ် ၵၼ်ၶူပ်း မိၼ်ႈထွမ်း ၽိုင်ႈတိုၼ်းပီၶၼ်သေ ၽိင်,ၽိၼ်းထွမ်း ပၢႆးယူ,လီ

ၼၼ်ႉယူႇယဝ်ႉ။

(ၶ) သုၼ်ႇလႆႈၵွၼ်းၵုမ်းပွႆႉပႃး သိင်ႇၵိတ်ႉလွမ်ႉတိုၼ်းပဵၼ် ၶွင်လိူဝ်း ထၢဝ်းၼိူဝ်းပိုၼ်ႉတီႈ ၸုမ်းၵူၼ်းၵေႃႇ လႄႈ သုၼ်ႇၸၢတ်ႈၸွပ်ႇၵုမ်း ၵမ်တေႃႇ လွင်ႈၸုတ်း ဢဝ်ၵိၼ်ႁႄႈသၽေႃႇဝ လူၼ်ႉလူၼ်ႉလိူဝ် လိူဝ် ဢၼ်ထၢင်းတုမ်ႉတိူဝ်ႉ သိင်ႇၵိတ်ႉလွမ်ႉတိုၼ်းပဵၼ် ၼိုဝ်း ၼႄႈတီႈၸဝ်ၼၼ်ႉ ယူႇတီႈ မိူင်းႁူမ်ႈတုမ် ၾႅတ်ႇတရႄႇ လႄႈ လူင်ပွင်ၵိူင်ႈလႄးမိူင်း ၽႅဝ်မၼ်းၼႄႈ တေလႆႈမီးလွင်ႈၼပ်ႉ သွၼ်ႇ ယိုၼ်ယၼ်ယူႇယဝ်ႉ။

ပိူင်ၵၢၼ်ၽၢႆႇႁူမ်ႇလူမ်ႈ လႄႈ ၽၢႆႇၵႅတ်ႇၶေႇ ၾႅတ်ႇတရႄႇ

၅၅။ ပိူင်ၵၢၼ်ၽၢႆႇႁူမ်ႇလူမ်ႈလႄႈ ၽၢႆႇၵႅတ်ႇၶေႇ ၶွင်မိူင်းႁူမ်ႈတုမ်ၾႅတ်ႇတရႄႇၼၼ်ႉ တေလႆႈယင်ႇပိုၼ်ႉတီႈ လွင်ႈႁူမ်ႇလူမ်ႈလုၵ်ႈၵူၼ်းယဝ်ႉ။ တပ်ႉၽၢႆႇႁူမ်ႇလူမ်ႈလႄႈ ၽၢႆႇၵႅတ်ႇၶေႇ မိူင်းႁူမ်ႈတုမ်ၾႅတ်ႇတရႄႇၼၼ်ႉ တင်းသဵင်ႈ တေလႆႈမီးပႃႈတွၼ်ႈလွင်ႈၵုမ်းၵမ် ၶွင်လူင်ပွင်ၵိူင်ႈၽၵ်းႁႃ ဢၼ်လုၵ်ႈတင်ႈဝႆႉ ထွမ်းၼင်ႇ လၢႆးတၢင်း တီႇမူဝ်ႇၶရေႇထီႇ ၼၼ်ႉ ယဝ်ႉ။

၅၆။ တႅၼ်းၽွင်းၾႅတ်ႇတရႄႇၼၼ်ႉ တေလႆႈၼၼ်ႇတႅမ်ႈပူင်ပႆးပၼ် ပိူင်ႁၢၼ် လႄႈ ပၵ်းပိူင်ၽၢႆႇႁူမ်ႇလူမ်ႈလႄႈ ၽၢႆႇၵႅတ်ႇၶေႇ မိူင်းႁူမ်ႈတုမ် ယူႇယဝ်ႉ။ ထရိပ်ႈတွႆႉထႆႇ ၽၢႆႇႁူမ်ႇလူမ်ႈ လႄႈ ၽၢႆႇၵႅတ်ႇၶေႇၼၼ်ႉ တႅၼ်းၽွင်း ၾႅတ်ႇတရႄႇ တေလႆႈထတ်းထွင် မၵ်းမၼ်ႈပၼ်ယဝ်ႉ။

၅၇။ တပ်ႉႁၢၼ်မိူင်းႁူမ်ႈတုမ် လႄႈ တပ်ႉႁၢၼ်လႄးမိူင်းၵိူဝ်းၼၼ်ႉ တေလႆႈ ၼွတ်ႇၽွတ်ႈ ၶေႃၶေႃၽႅဝ်မၼ်းယဝ်ႉ။ မီးသုၼ်ႇၼွတ်ႇၽွတ်ႈ တပ်ႉႁူမ်ႇလူမ်ႈ လႄးမိူင်းယူႇယဝ်ႉ။ တပ်ႉႁၢၼ်လႄးမိူင်းလႄႈ တပ်ႉႁူမ်ႇလူမ်ႈ လႄးမိူင်းၵိူဝ်းၼၼ်ႉ မီးပႃႈတွၼ်ႈ လွင်ႈၵုမ်းၵမ် ၶွင်လူင်ပွင်ၵိူင်ႈလႄးမိူင်းၽႅဝ်မၼ်းယဝ်ႉ။ ထရိပ်ႈတွႆႉထႆႇ ၶွင်တပ်ႉႁၢၼ် လႄးမိူင်း လႄႈ တပ်ႉႁူမ်ႇလူမ်ႈလႄးမိူင်းၵိူဝ်းၼၼ်ႉ တႅၼ်းၽွင်းလႄးမိူင်း တေလႆႈ

ထတ်းထွင် မဂ်းမခန်ႈပခန်ယဝ်ႉ။

၅၈။ ဂပ်းဂါ်ႇလူလျ်ႈ လွင်ႈထွ်ႉတိုဝ်းတပ်ႉရှူမ်ႇလူမ်ႈ ပိုဝ်ႈတျႇ လွင်ႈရှူမ်ႇလူမ်ႈ မိုင်းရှူမ်ႈတုမ် ငလႈ ခွ်းငဝ်းလါ်း ခိုဂ်ႉခဂ်ႉခခေန်ႉငလႈသင် တျႇခိုင် သၢင်ႈလ်ႈ ဂါခန်ဂ်ီတ်ႇခေ ဖေးသဖျေႇဝငလႈ လွင်ႈခွပ်ႇရူႈ ရွ်ႈထိုင်တီႈ ခခေန်ႉဂျေႈယဝ်ႉ လူင်ပွင်လိုင်ႈ မိုင်းရှူမ်ႈတုမ် ငလႈ လူင်ပွင်လိုင်ႈ လေးမိုင်းဖျ်မခန်း တေလ်ႈငူပ်ႉဝိ တ်ီပ်းတတ်းခိုင်သၢင်ႈယဝ်ႉ။

၅၉။ တေလ်ႈခွတ်ႇဖွတ်ႈ ခွင်ႇသီႇဖေါ်ႇရှူမ်ႇလူမ်ႈ ငလႈ ဖေါ်ႇဂ်ီတ်ႇခေလိုဝ်ႉ ထၢတ်ႈ ခွင်မိုင်းရှူမ်ႈတုမ် ဖန်ႏတ်ႇတဓရႇယူႇယဝ်ႉ။ တီႈခွင်ႇသီႇခခေန်ႉ ပျႈလ်ီမ်ရူခန်းခွ်း ခွင်ႇသီႇဖေါ်ႇရှူမ်ႇလူမ်ႈ ငလႈ ဖေါ်ႇဂ်ီတ်ႇခေလေးမိုင်း လိုဝ်းခခေန်ႉ တီႈဂျေႇသုတ်း ခိုင်ႈဂျေႉလ်သေ တေလ်ႈခွတ်ႇဖွတ်ႈ လူလျ်ႈ ဖူးရူခန်းလခန်ႉမိုင်းရှူမ်ႈတုမ် ဢခန်ဢမ်ႇလိုဝ် ရှူဝ်ပၢဂ်ႇလ် ၃၀ ဝၢဂ်ႈ ခွင်လုဂ်ႈလုမ်းခွင်ႇသီႇရှူမ်ႈသ်ီခန်ႈခခေန်ႉယူႇယဝ်ႉ။

လွဂ်းပိုင်ဖေါ်ႇရှူမ်ႇလူမ်ႈ မိုင်းရှူမ်ႈတုမ်ဖန်ႏတ်ႇတဓရႇ

၆၀။ တေလ်ႈဂျေႇသၢင်ႈ လွဂ်းပိုင်ဖေါ်ႇရှူမ်ႇလူမ်ႈ မိုင်းရှူမ်ႈတုမ်ဖန်ႏတ်ႇတဓရႇ ယၢင်ႇခိုင်ႈ ဢခန်ထွ်ႉတိုဝ်း လွင်ႈထ်ီဂ်ႇမ်ီင်ႇဢျႇချေႇသုခန်ႇပွင် ခွ်းငဂႈ လူင်ပွင်လိုင်ႈ မိုင်းရှူမ်ႈတုမ်၊ လေးမိုင်းငလႈ တူင်ႇတၢင်ႇခခေန်ႉလ် လွင်ႈထ်ီဂ်ႇမ်ီင်ႇ သုခန်ႇလ်ႈသုခန်ႇပ်ီခန် ဢခန်မွပ်ႈပခန်ဝ်ႉခေျခေ ပိုဝ်ႈ တျႇလုမ်းလိုဝ်း ရှိုဝ် ဖူးရူခန်းခခေန်ႉလ် ငလႈ လွင်ႈ ထ်ီဂ်ႇမ်ီင်ႇဢျႇချေႇ ဖေါ်ႇတမ်းဝၢင်းခေျႈတ်ီပ်းတတ်းခခေန်ႉလ်သေ၊ ရှိတ်းသၢင်ႈ လွင်ႈ တမ်းဝၢင်းဖ်ီခန်ဂါခန်လူင် ဢခန်ယင်ႇပိုခန်ႉ ထွမ်းငဝ်းလါ်း ခမ်ႉ လိခန်ရှိခန်ဖျေ ခွ်းချေႈတီႈ ဢခန်ပိုင်းထ်ီင်ႈခေ ဖှိုင်ႈငေႈထုင်းတၢမ်း၊ တၢင်းမ်ႈထွ်ငလႈလွင်ႈဖျ်ႇခွ်ႈ ခွင်ရူခန်းပိုခန်ႉတီႈခဝ်ငလႈ လွင်ႈတမ်း ဝၢင်း ပခန်ချေႈဂါခန် ဖူးမ်ီးပုခန်ႈဖွခန်း ဖေါ်ႇ ရှူမ်ႇလူမ်ႈလိုဝ်းခ်ႉယဝ်ႉ၊ ဢခန်ခိုင်သၢင်ႈရှၢင်ႈပွင် မုဂ်ႉလုမ်း၊ မူႇရှိင်း ငလႈ လွင်ႈရှပ်ႉပွင် ဢခန် ရှူမ်ႈရှွမ်းခဝ်ႈပျႈလူလျ်ႈ ခိုဝ်းရူခန်းလေးထွတ်ႇ၊ ပျႈဖေါ်ႇလေးထွတ်ႇ

ၵၢၼ်ႁပ်ႉပၢၵ်ႇလွင်ႈႁူမ်ႇလူမ်ႈ ႁူၼ်းမိူင်းတင်းလၢႆ၊ လွင်ႈႁၢမ်ႈတပ်ႉ ၽေးၶဵၼ် ၶႄႈဝၢၼ်ႈ ၼင်ႇ လွင်ႈၵဵတ်ႇၶေ မိူင်းႁူမ်ႈတုမ်ၶၢင်ႉယူႇယဝ်ႉ။

လွင်ႈၽွင်းငမ်း ၼင်ႇ လွင်ႈႁၢပ်ႇၵၢၼ်ႁူၼ်းမိူင်း (Administration and Public Services)

၆၁။ လွင်ႈၶဵၼ်ႇတဵမ်ႈပိူင်ၵၢၼ်၊ လွင်ႈမၵ်းတတ်း တၢင်ႉတဵၵ်းလၵ်းၵၢၼ်း ၵၢၼ်တေလႆႈ တီႈ ႁူင်းၵၢၼ်း ၽိုၵ်းၽွၼ်ႉ ပူင်သွၼ် ၽူႈႁၢပ်ႇၵၢၼ် ပိူဝ်ႈတႃႇႁူၼ်းထိုင်း တေၶဝ်ႈႁၢပ်ႇၵၢၼ်ငၢၼ်း ၽၢႆႇၽွင်းငမ်းၼင်ႇ ၽၢႆႇႁၢပ်ႇၵၢၼ်ႁူၼ်းမိူင်းၶၢင်ႉ လူင်ပွင်ထိုင်ႈ မိူင်းႁူမ်ႈတုမ် ၼင်ႇ ထိုဝ်းၸေႊမိူင်းၶဝ် တေလႆႈႁူမ်ႇမိုဝ်းငူပ်ႉငိ ၶိုင်သၢင်ႈပၼ်ယဝ်ႉ။ ထွမ်းလူလၺ်ႈငဝ်းလၢႆး ၽၢႆႇၵၢၼ်မိူင်း၊ ၽၢႆႇၵၼ်ႁူၼ်း၊ ၽၢႆႇမၢၵ်ႈမီး ၵၢၼ်ပဵၼ် မီးၶိုၼ်ႈယႃႉယူႇၶၢင်ႉသေ လူဝ်ႇထိုင်ႉႁိုဝ် တေလႆႈၶပေႉ သၢင်ႈမူၼ်ႉၼမ်းၶိုၼ်း လၵ်းၵၢၼ် ထိုဝ်းၶၢင်ႉယူႇယဝ်ႉ။

၆၂။ ႁူင်းၵၢၼ်းၽၢႆႇလိူၵ်ႈၵိပ်းၽိုၵ်းၽွၼ်ႉပူင်သွၼ်ၽူႈႁၢပ်ႇၵၢၼ်ႁူၼ်းမိူင်း ၶႅၼ်ႉ မီးသုၼ်ႇပိုတ်ႇၽိုလၺ်ႇ၊ သုၼ်ႇထတ်းၼၢင်း ၼင်ႇ သုၼ်ႇလိူၵ်ႈၵိပ်း မွပ်ႈၼၢင်းလႆႈ ၶေႃ ၶေႃ ယူႇယဝ်ႉ။

လွင်ႈသိုဝ်ႇသၢၼ် ၶႂ်ႈၼၵ်ႈလူင်ပွင်ထိုင်ႈၶၢင်ႇၵၼ် (Inter-Governmental Relations)

၆၃။ ၶႂ်ႈၼၵ်ႈ မိူင်းႁူမ်ႈတုမ်ၾႅတ်ႇတရႄႇ ၼင်ႇ ထိုဝ်းမိူင်းၶၢင်ႉၵေႃႈယဝ်ႉ ၶႂ်ႈၼၵ်ႈ ထိုဝ်းမိူင်းၶၢင်ႇၵၼ်ၵေႃႈယဝ်ႉ သင်ဝႃႈ ႁိုတ်ႇပဵၼ်မႃး လွင်ႈ ၶွင်ႈၶမ်၊ ပၼ်ႁႃထိုဝ်းၶႅၼ်ႉ ၶွတ်ႇၽွတ်ႈလႆႈ ၵေႃႈႁူမ်ႈသၢင်ႈထိုဝ်းႁူဝ်ၶႃႈ ပိူဝ်ႈတႃႇႁူမ်ႈႁူမ်းၵေႃႈလႆႈ ၼင်ႇ ႁူမ်ႈႁူမ်းပွင်ၵၢၼ်ၼင်ႈသင်၊ ၵေႃႈႁူမ်ႈသၢင်ႈထိုဝ်းၼုၼ်ၽွင်းလူင် ပိူဝ်ႈတႃႇ ႁူမ်ႈၵၢတ်း ၶႃႈၵၢၼ် ၵၼ်လွႆၵၼ် ၶၢင်ႉၼင်ႈသင်၊ ၵေႃႈႁူမ်ႈသၢင်ႈၽၢႆႇၽၢင်ႇတႃႇ ပိူဝ်ႈတႃႇ ထတ်းၼၢင်း

ငိုၼ်းၶဝ်ႈ ၵၢၼ်မၵ်းတတ်းဝႆႉ တႃႇလႅၵ်ႇမႅင်ႇလႅင်ႉတိုဝ်းၶၢဝ်း လႄႈ
သင်ထႅမ်လိူဝ်းၶႃႉယဝ်ႉ။ ၸွမ်းလူၺ်ႈတၢင်းလူဝ်ႇၶေႈၵၢၼ် ၵၢၼ်ၵုမ်ႈ
သၢင်ႈသေ တေလႆႈမၵ်းတတ်းဝႆႉ ၵႃႇယူၵေယူႇယဝ်ႉ။
၆၄။ ၸွမ်းလူၺ်ႈ ၶၵ်ႉယႆတၼ်းႁိူင်း မိူင်းၵုမ်ႈတုမ်သေ လိူဝ်းၵုဝ်ၶေႈ
ထေးမိူင်းၶႃႉ မီးပႃႈ ၶိုဝ် လိူဝ်းၶုၼ်ၽွင်းလူင် မိူင်းၵုမ်ႈတုမ်ယဝ်ႉ။

ၵၼ် (၅)

ၶေႈယိုၼ်မၼ်ႈ

ပိူင်ၵိၼ်ၵၢၼ်ၾႅတ်ႇတရႄႇတီႇမူဝ်ႇၶရေႇသီႇၶႃႉ မုၵ်ႉလုမ်းၵၢၼ်
ၶဝ်ႈပႃး ၶွင်းလွင်ႈတူင်ႉၶိုင် ၽႆႇသၢၼ်ၶတ်း ထဝ်ႈၵႃႇၶေႇလႄႈ ၽႆႇၵိုတ်ႇ
ၵွၵ်ႇ မိူင်းၵုမ်ႈတုမ် ၾႅတ်ႇတရႄႇ တီႇမူဝ်ႇၶရေႇသီႇၶၼ်ၶႃႉ တၢင်းသၢင်ႈ ၵုမ်ႈ
ပၼ် ၶေႈမၼ်ႈယၼ်ႇလႂ် တီႈၽႆႇၶေႈ ပၢင်ၵုမ်လူင် ၵူၼ်းမိူင်းသေ ပၼ်
ၵၢၼ်ၵုမ်ႈလႆႈလႂ်မၵ်းမၼ်ႈ (ratify) တႃႇပွင်သၢင်ႈ လူင်းမိုဝ်းႁူႇၶၼ်ၶႃႉယဝ်ႉ။
ၸွမ်းလူၺ်ႈ ပိူင်ၵိၼ်ၵၢၼ်ၶႃႈသေ ႁဝ်းႁႂ်းၶႃႉ လုၵ်ႉတီႈငဝ်းလၢႆး ၵၢၼ်
လႆႈထူပ်း ၺႂ်း တၢင်းယၢပ်ႇယၢၵ်ႈၶႃႉသေလႄႈ ပၼ်ၵၢၼ်တေႁဵတ်းသၢင်ႈႁူႇ
ႁူႈပေႈထိုင်တီႈ မီးလူင်ပွင်လိူင်ႈ ၵၢၼ်ၽိူင်ႈမိူင်းသုမ်ႇငမ်း၊ ၵၢၼ်တီႇမူဝ်ႇ
ၶရေႇသီႇ ႁဵင်းၵိုၼ်း၊ ၵၢၼ်မီးလွင်ႈ ႁပ်ႉပုၼ်ႈၽွၼ်းၶၼ်ၶႃႉ လူၺ်ႈလွင်ႈ
ၵုမ်ႈၵုမ်း ၵွၼ်ၵုဝ် de jure လႄႈ de facto ၶဝ်ယူႇ ယဝ်ႉ။ ၶွင်းယၢမ်းမိူဝ်ႈ
လိဝ် ႁူၼ်းမိူင်းတင်းလၢႆႈၶႃႉ လႆႈတုၵ်ႉယၢၵ်ႈယူႇ တီႈတွင်ႈၽွင်းငမ်း ႁုၵ်ႉႁႆႉ
တၢမ်ၶင်ႇၵၢင်လွင် ၶွင်တပ်ႉသိုၵ်းယိုတ်းမိူင်းယူႇလႄႈ ၵၢမ်ႇမီး လူင်ပွင်လိူင်ႈ
ၵၢၼ်ၶဝ်ႈတၢင်းၵၢၼ်ယဝ်ႉ။ ၽွၼ်းသိုပ်ႇၶႃႉထမ်း ႁဝ်းႁႂ်းၶႃႉ လႆႈထူပ်း
ၺႂ်းတေႃႇသူႈတင်း ငဝ်းလၢႆးယူတ်ႇယၢတ်ႇၶိတ်းၶၢင် ယူႇၶၼ်ၶႃႉယဝ်ႉ။ ၶွင်း
ငဝ်းလၢႆးၶၢင်ႇၶႃႉ ႁဝ်းႁႂ်းၶႃႉ တိုၼ်းလူဝ်ႇလႆႈ မီးလူင်ပွင်လိူင်ႈ ယၢင်ႇၶိုင်ႈ
ၵၢၼ်ၵၢင်းယၢၼ် လွင်ႈၽွင်းငမ်း ၽႆႇတပ်ႉ သိုၵ်းသေ ၵွမ်ႇလွမ်ႈၽွမ်ႉၵၼ်
ပၼ်လႆႈလွင်ႈၶိမ်တႅၼ်ႈၶၼ်ၶႃႉ ယူႇယဝ်ႉ။ ၶေႈမုၼ်းလိူဝ်း ပႃးၶွင်းပိူင်ၵိၼ်

ဂႅခၼ်ႇခၼ်ႈ ယင်ႇပိုခၼ်ႉတီႈထမ်ႇမသေၼလႈ ထိူဝ်းၽူႈဂႅဝ်ႇၶွင်ႈ (stake-holders) ယုမ်ႇယမ်ခပေႉထိုဝ် လိုဂ်ႉလိုဂ်ႉခွင်းခွင်းသေယဝ်ႉ ႁူမ်ႈပခၼ်ၶျေႈ မခၼ်ႈ ယခၼ်ႇထွႆ တီႈၽေႃႇချေႈ ပၢင်ႁုမ်လူင်ႁူခၼ်းမိူင်းသေ ပီခၼ်ဢၢခၼ် ႁူမ်ႈလႆႈ ထွႆမဂ်းမခၼ်ႈ (ratify) တၢႇပွင်သၢင်ႈ လူင်းမိုဝ်းႁူႇခခေၼ်ႉယဝ်ႉ။

ချေႈဂၢခၼ် ထိူဝ်းဢၢခၼ်တေလႆႈႁိတ်းသၢင်ႈထွမ်း ၽိခၼ်တၢင်းဂၢခၼ် မိူင်းခႄႉ ပီခၼ်ဢၢခၼ်လမ်ႇလွင်ႈသေ သုင်တွခၼ်း တၢႇႁဝ်းႁျႃးတေႉယဝ်ႉ။ ႁဝ်းႁျႃးခႄႉ လုဂ်ႉတီႈငဝ်းလၢႆး ၶိတ်းၶျၢင် ဢမ်ႇမီးလွင်ႈႁူမ်ႇလူမ်ႈသေ ႁွႆႈ ပေႃးလႆႈၶိုခၼ်း လွင်ႈခဵမ်တိင်ႈ၊ လုဂ်ႉတီႈလွင်ႈပွင် သၢင်ႈႁျၢမ်းပဂ်းပိူင် ႁွႆႈ ပေႃးမီးမႃး လွင်ႈတိင်ႈထမ်း၊ လုဂ်ႉတီႈလွင်ႈဢေႇ ဂၢခၼ်ႁျႃႉ ႁွႆႈပေႃးလႆႈ ၶိုခၼ်း လွင်ႈငမ်းယိခၼ်၊ လုဂ်ႉတီႈၽေႃႇသိုဂ်းၽွင်းငမ်း တၢႇႁွႆႈတီႇမူဝ်ႇၶရေႇထီႇ မုခၼ်းႁိူင်းၶိုခၼ်း၊ လုဂ်ႉတီႈ လွင်ႈတိဂ်းငိခၼ်းႁူဂ်းႁျႃႉ ႁွႆႈပေႃးလႆႈၶိုခၼ်း လွင်ႈ ႁူမ်ႇလူမ်ႈတမ်းထွႆ၊ လုဂ်ႉတီႈလွင်ႈပိင်းထင်း ႁွႆႈပေႃးဢေႇသၢင်ႈလႆႈၶိုခၼ်း ထွႆဂရှချေႇ ဢၢခၼ်ယင်ႇပိုခၼ်ႉတီႈ တြႃး တၢင်းထိုဝ်ႈထွႆႈ ၼလႈ တၢႇပူခၼ်ႉလွတ်ႈ လွင်ႈတိဂ်းတိင် ထိမ်ထိူဝ်းခႄႉ တေလႆႈႁူမ်ႈပိခၼ်ႇပႆႇ ပခၼ်ၶျေႈမခၼ်ႈႁူၢမ်း ဂႅခၼ်ႇသေ သိုပ်ႇႁိတ်းသၢင်ႈႁူႇချေႈယူႇယဝ်ႉ။ ၶဂ်ႉဂၢခၼ်ၼလႈ ၶျေႈတူဂ်း လူင်းထိူဝ်းခခေၼ်ႉ တေႁိတ်းသၢင်ႈႁူႇ ခပေႉခပေႉယမ်ယမ်၊ လူလၢႆႈႁုပ်ႉႁူႉ ပုခၼ်ႈၽွခၼ်းလီ ငၢမ်းၼလႈ မခၼ်ႈဂႅခၼ်ႇထွမ်းႁူၢမ်း တေႉတေႉဝျႈဝျႈယူႇယဝ်ႉ။

ပိူင်ဂိခၼ်ဂႅခၼ်ႇခၼ်ႈ ပီခၼ်လွင်ႈမတ်ႉခွင်ႇတူဂ်းလူင်းဝႆႉ ၶဝ်ႈတၢင်း ဂၢခၼ်ယဝ်ႉ။ မွဂ်ႈခခေၼ်ႉဢမ်ႇဂျႃး ဢၢဝ်ၽိူင်ႈတိုဝ်းဂမ် ယင်ႇပိုခၼ်ႉသေ ၶိုင် သၢင်ႈခႄႈဢေႈ မႃႈထိုင်ပႃးယဝ်ႉ။ ႁူးမူႇထုမ်း ထိူဝ်းလႆႈထွႆမဂ်းမခၼ်ႈထွမ်း လွင်ႈမီးပုခၼ်ႈ ၽွခၼ်းထိူဝ်းခခေၼ်ႉခႄႉ တီႈခိူဝ်မုဂ်ႉ ထုမ်းတၢင်ႇထိူဝ်း ဢၢခၼ် ႁူမ်ႈပခၼ်ႁူၢမ်းမခၼ်ႈ လႆႈထွႆတူဂ်းလူင်းထွမ်းခခေၼ်ႉ ခိုင်ႈထုမ်းလွႆ ၼလႈသင် တီႈခိူဝ်လုဂ်ႈထုမ်း ၶွင်မုဂ်ႉထုမ်းဢၢခၼ်လွႆဢၢခၼ်ခခေၼ်ႉၼလႈသင်၊ တီႈခိူဝ် ႁူခၼ်းမိူင်း မိူင်းႁူမ်ႈတုမ်မျႃခၼ်ႇမျႇၼလႈသင်၊ တီႈခိူဝ်သိခၼ်းႁူခၼ်ႈမွႆႇ မိူဝ်း ချေႈထိူဝ်းခခေၼ်ႉၼလႈသင် ႁုပ်ႉဢၢဝ်ပုခၼ်ႈၽွခၼ်းယူႇ ဢၢခၼ်ဝျႈခႄႉ ႁဝ်းႁျႃး ယုမ်ႇယမ်ဝႆႉယဝ်ႉ။

၁။ ၶေႃႈယိူင်းဢၢၼ်း၊ ၶေႃႈၵဵၼ်းဢၢၼ်း ထိုဝ်းပႃးၶၼ်ႈ ပိူင်ၵိၼ်ၵဵၼ်ႇၶၼ်ႈ ပွင်သၢင်ႈ လူင်းမိူဝ်းထွမ်း လူလုၺ်ႈလွင်ႈႁူမ်ႈႁွမ်းၵွၼ်ႁူဝ် ၼွင်ပၢင်ၵုမ် လူင် ၵူၼ်းမိူင်း (People’s Assembly) သေ တေၵေႃႇသၢင်ႈ မိူင်း ႁူမ်ႈတုမ် ၾဵတ်ႇတရႄႇ ၻီႇမူဝ်ႇၶရေႇၸီႇ ဢၼ်မီးလွင်ႈလွတ်ႈလႅဝ်း၊ လွင်ႈတႅင်ႈထမ်း၊ လွင်ႈၽဵင်ႇပဵင်းၵၼ်သေ ၵတ်းယဵၼ်ၸၼ်ႉယူႇ ယဝ်ႉ။

၂။ မိူဝ်ႈၵေႃႇသၢင်ႈထိုင်ႉၸၼ်ႉ ယင်ႇပိုၼ်ႉတီႈ ဢၢႇၶေႇပၢၼ်ႇပွင် ၼွင်မိူင်း ႁူမ်ႈတုမ် လႄႈ လၵ်းၶၼ် ထိုဝ်းဢၼ်လႆႈထွၵ် တူၵ်းလူင်းဝႆႉ တီႈပွင်ႈ (၃) ၽၢင်ၸၢင်ႉမိူင်းႁူမ်ႈတုမ် တွၼ်ႈ ၁၊ ၂၊ ၃၊ လႄႈ ဢၢႇၶေႇပၢၼ်ႇပွင် မိူင်းႁူမ်ႈတုမ် တွၼ်ႈ ၄ ၸၼ်ႉသေ တေႁႂ်ႈလႆႈမီးသုၼ်ႇထႆႉတိုဝ်း သုၼ်ႇလႆႈ တဵပ်းတတ်းၵၢင်းၶေ လႄႈ သုၼ်ႇပူင်ပၢႆးၵၢင်းၶေ တႃႇထိုဝ်း ၸေႊမိူင်း လုၵ်ႈလုမ်းမိူင်းႁူမ်ႈတုမ်ၸၼ်ႉ တဵမ်တီႈယူႇယဝ်ႉ။

၃။ တေႁႂ်ႈလႆႈမီး ငဝ်ႈပိုၼ်ႉသုၼ်ႇလႆႈသုၼ်ႇပဵၼ်၊ လွင်ႈၽဵင်ႇပဵင်းၸဵၼ်ႇ တႃႇ လႄႈ သုၼ်ႇလႆႈသုၼ်ႇပဵၼ် ၼွင်လုမ်းၵူၼ်းၵေႃႇ ထိုဝ်းၶၼ်ႉယူႇ ယဝ်ႉ။ပိူဝ်ႈတႃႇၽႄဝပၢၼ်ၵူၼ်းၵိုၵ်းမိူင်းႁူး ၵေႃႉတေမီးလွင်ႈႁူမ်ႇလူမ်ႈ ၸၼ်ႉ တေ တမ်း ဝၢင်းၸတ်းသၢင်ႈထွမ်းပိူင်ၵၢၼ် ၽႄႇႁူမ်ႇလူမ်ႈ လႄႈ ၽႄႇၵႅတ်ႇၶေ ၼွင်မိူင်းႁူမ်ႈတုမ်ၾဵတ်ႇတရႄႇ ဢၼ်ယင်ႇပိုၼ်ႉတီႈ လွင်ႈႁူမ်ႇလူမ်ႈ လုၵ်ႈၵူၼ်း ၸၼ်ႉယူႇယဝ်ႉ။

၄။ တေတမ်းဝၢင်းၸတ်းသၢင်ႈထွမ်းပိူင်ၵၢၼ် ဢၼ်ထၢင်းၸတ်းႁိူႈ ထၼ်ႉ ထၢၼ်းၽဝ ပၢၼ်ၼွင်ၵူၼ်း ၵိုၵ်းမိူင်း ၼိုပ်ႈၶျေႈၼိုၼ်းသုင်သေ ပၼ်ႁိုင်း ၵမ်ႉ ၵိမ်တေႃႇ လွင်ႈလႅၵ်ႈလၢႆႈမႂ်ႇသႂ်ႇလႄႈ လွင်ႈၼူင်သၢင်ႈ ႁူဝ်တီးထိုဝ်း ၸၼ်ႉယူႇ ယဝ်ႉ။

၅။ ပိူဝ်ႈတႃႇၽႄႇပၢႆးပလ်ႇလႃႇ ဢၼ်ႁူမ်ႇငမ်းထိုင်လႆႈၵူး ႁူဝ်ႁူၼ်း (Universal Education Coverage) ပၢႆးပူင်သွၼ် ထႆႉတိုဝ်းၵၢမ်း လၢတ်ႈလၢႆယၢင်ႇ ဢၼ်ယင်ႇပိုၼ်ႉတီႈၵၢမ်းၼိူဝ်း တူဝ်ၵဝ်ႇ (Mother Tongue-Based Multilingual Education) လႄႈ ပၢႆးယူႇလီ ဢၼ်

ႁူမ်ႇ ငမ်းထိုင်လႆႈ ရူး ႁူဝ်ႉ ရူၼ်း (Universal Health Coverage)၊ ၽႂ်ႇသုၼ်ႇလႆႈသုၼ်ႇပဵၼ် ၵိဝ်ႇၵပ်းရူၼ်းတိုဝ်း ၵမ်ႇၼဵင်ႁိင်း၊ တိုဝ်း လုၵ်ႈၵွၼ်ႇ၊ တိုဝ်းရူၼ်းထဝ်ႈၵႄႇ၊ တိုဝ်းမႄႈမၢၼ်း ပႃးလီမ် တိုဝ်း ၶၢင်းယိင်း၊ ၽႂ်ႇလူတ်းယွမ်းၽေးၼၼ် ပဵၼ် လူလႆႈလွင်ႈတွႆႉတိုဝ်း ယႃႈမဝ်းၵမ် လႄႈ ယႃႈယူင်းတွႆႊ (Harm Reduction)၊ ၽႂ်ႇယူတ်း ယႃႈလႄႈ ၽႂ်ႇပူၵ်းပွင်မိုၼ်းတိုဝ်းၼႆႉ တေတမ်းဝၢင်းႁဵတ်းသၢင်ႈ ႁၢႇ ထွမ်း ပူင်ၵၢၼ်ၵၼ်ထိုင်တီႈၼၼ်ႉယူႇယဝ်ႉ။

၆။ ၵႃႇၶျေႇသုၼ်ႇပွင် ၵၼ်ၵမ်ႇတွႆႈ လွင်ႈမွပ်ႈပၼ် ထွမ်းလူလႆႈၵၢင်တွႆ ႁူၼ်း မိူင်းၼၼ်ႉ တေလႆႈယုၵ်ႉလိုၵ်ႈမိုၼ်းယူႇယဝ်ႉ။ လူင်ပွင်တိုင်ႈ ၵၼ်ၵမ်ႇမီး လွင်ႈႁပ်ႉပုၼ်ႈၽွၼ်း၊ လွင်ႈႁဵတ်းပုၼ်ႈ ၽွၼ်းၼၼ်ႉ တေပူတ်းတူၵ်း လူလႆႈၵၼ်ႁႅင်းႁူၼ်မိူင်းယူႇယဝ်ႉ။ ႁၢၵ်ႈႁူဝ်ငဝ်ႈပိုင်း ၵႃႇၶျေႇပၢၼ်ႇပွင်ၼႆႉ လွင်ႈဝႃႈ ပဵၼ်ႁူၼ်းမိူင်းတင်းလၢႆၼႆႉ တေလႆႈ ႁပ်ႉပၢၵ်ႇလႆႈယူႇယဝ်ႉ။ ၵႃႇၶျေႇတိုင်ႈမိူင်းၼႆႉ လွင်ႈဝႃႈ မီးၶွင်းမိုဝ်း ႁူၼ်းမိူင်းၼႆႉ တေၵျႉလႆႈလပ်ႉ လွင်း ယူႇယဝ်ႉ။

၇။ လွင်ႈတၢင်း၊ ၶေႃႈပိုတ်ႇပၢၵ်ႈ လႄႈ ပူင်ၵၢၼ် တိုဝ်းၵၼ်ပႃးၶွင်း ပူင် ၵိၼ်ၵဵၼ်ႇ၊ ၼႆႈ ပဵၼ်ၶေႃႈလၵ်းၼမ်း ၵၼ်တေလႆႈႁပ်ႉတွႆႉ ပိုဝ်ႈတႃႇ လူင်ပွင်တိုင်ႈ ၶၢဝ်းၵၢင်ထူဝ်ႈ ၵၼ်တေႁိုတ်ႇမီးမႃး ၶွင်းၶၢဝ်းယၢမ်း ၵမ်ႇပေႃးႁိုင် လႄႈ ၶျေႈ ၵၢၼ် တိုဝ်းတေႁျတ်းထွမ်း ၽႅၼ်ၵၢၼ်ၽႂ်ႇ ပူင်ငဝ်ႈပိုင်းမိူင်း ၶၢဝ်းၵၢင်ထူဝ်ႈၼၼ်ႉ ႁႂ်းၵမ်ႇၵႃး ပႃးလီမ်တီႈၼၼ်ႇ တႅမ်ႈ ပူင်ငဝ်ႈပိုင်းမိူင်း မိူင်းႁူမ်ႈတုမ် ၾႅတ်ႇတရႄႇ တီႇမူဝ်ႇၶရေႇသီႇ ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

ႁႃမ်းလူပ်း

ၸိူဝ်းၽူႈဢွၼ်ႁူဝ်ၵူၼ်းထႃဝ်းၶိူဝ်းၼႆႉ တူၵ်းလူင်းၵၼ် ၶႂ်းလိၵ်ႈ ႁူမ်ႈမႃႆပႃင်လူင်သေ ဢႃဝ်လွင်ႈလွတ်ႈလႅဝ်းထွမ်းၵၼ်ယဝ်ႉ။ ဢႃဝ်ၸိူဝ်းၸိုင်ႈမိူင်း ႁူမ်ႈႁွမ်းၵၼ်သေလႄႈ ၶတ်းၸႂ်မႃး တႃႇပူၵ်းတင်ႈပဵၼ် ၸိုင်ႈမိူင်းႁူမ်ႈတုမ်ယူႇယဝ်ႉ။ လွင်ႈလွတ်ႈလႅဝ်း၊ လွင်ႈၽဵင်ႇပဵင်းၵၼ်၊ လွတ်ႈထွတ်ႇၼေး ပႅၵ်ႇပိုင်ႈၵၼ်၊ လွင်ႈႁူမ်ႈႁွမ်းဢွၼ်ႁူဝ် လႄႈ လွင်ႈမီးသုၼ်ႇလႆႈပုင်ပႃႆးႁႃင်း ၶေႃၸိူဝ်းၼႆႉ ယိပ်းဝၵ်ႉပဵၼ် လၵ်းၶၼ်ၶွင် မိူင်းႁူမ်ႈတုမ်သေ ယိူင်းမုင်ႈ တႃႇၵေႃႇသႃင်ႈ မိူင်းႁူမ်ႈတုမ်ၾႅတ်ႇတရႄႇ ဢၼ်ၶိူဝ်းၵူၼ်းၶမ်လႃႆ ယူႇထွမ်းၵၼ်လႆႈ ထႃႉႁူမ်ႈၼီလီႁူမ်ႈထႃမ်ႇ ၵတ်းၵတ်းယဵၼ်ယဵၼ်ၼၼ်ႉယူႇယဝ်ႉ။

ၼွပ်ႈၼႆလႄႈ ပိူဝ်ႈတႃႇ ပူၵ်းသႃင်ႈ မိူင်းႁူမ်ႈတုမ်လူင်ၾႅတ်ႇတရႄႇ ဢၼ်ၵတ်းယဵၼ် ၶိုၼ်းယႂ်ႇၼၼ်ႉ တၵ်းလႆႈပွင်သႃင်ႈၶိုၼ်း ၼင်ႇၶႂ်းလိၵ်ႈ ႁူမ်ႈမႃႆ ပႃင်လူင်၊ ႁႃမ်းမၼ်ႈပႃင်လူင် လႄႈ မူႇပိူင်ပႃင်လူင် ဢၼ်ပဵၼ် ပိူင်ၵိၼ် ၵႅၼ်ႇၸဝ်ႈပိုင်း ၶွင်မိူင်းႁူမ်ႈတုမ်ၼၼ်ႉယူႇယဝ်ႉ။ တေလႆႈၼႅၼ်ႇတႅမ်ႈ ၼိၼ်း ပိူင်ၸဝ်ႈပိုင်းမိူင်း ၶွင်မိူင်းႁူမ်ႈတုမ် ၾႅတ်ႇတရႄႇယူႇယဝ်ႉ။ တေၸႂ်ႉ တိုဝ်း လွၵ်းပိူင်ပိူင်ၸဝ်ႈပိုင်းမိူင်း (Constitutionalism) ဢၼ်ၽႅင်းၸမ်း ထွမ်းလူလႆႈ ပိူင်ၸဝ်ႈပိုင်းမိူင်းၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ လွင်ႈမူၼ်ႉၸမ်းပိၼ်ႇပႅင် ၽႃႆႇ ၵႅၼ်းၾိုင်ႈ၊ ၽႃႆႇၽွင်ႈၸမ်းလႄႈ ၽႃႆႇတတ်းသိၼ် ဢၼ်တၵ်းလႆႈမီးၼၼ်ႉ တေႁႅတ်းသႃင်ႈယူႇယဝ်ႉ။ ၼင်ႇႁိူဝ် တေၵုမ်ႇထူၼ်ႈထွမ်း ၶိူင်ႈပိူင် မိူင်းႁူမ်ႈတုမ်ၼၼ်ႉ တေၵိတ်းသႃင်ႈယူႇယဝ်ႉ။ တေပွင်သႃင်ႈ ပဵၼ်ႁႃင်းပဵၼ်တူဝ် ထိမ်ၾႃင်ႁႃင်းလႄႈ လွၼ်ႉၵႅၼ် ဢၼ်ပဵၼ် ၵႃၼ်ၵေႃႇသႃင်ႈ ပိူင်ၾႃင်မိူင်း ႁူမ်ႈတုမ်ၼၼ်ႉယူႇယဝ်ႉ။ မိူင်းႁူမ်ႈတုမ်လူင် ဢၼ်ႁူမ်ႈႁွမ်းပူၵ်းပွင်မႃး ၼၼ်ႉ တေႁႂ်ႈလႆႈႁိူဝ်ႈႁိူင်း ၶႂ်းႁႄႈၵႃင်ၵမ်ႇၽေႃႉ လူလႆႈလွင်ႈႁူမ်ႈႁွမ်းဢွၼ် ႁူဝ်ယူႇယဝ်ႉ။

ပိူဝ်ႈတႃႇ ၶႅၵ်းသွၼ်းဢွၵ်ႇႁႃင်း မိူင်းႁူမ်ႈတုမ်မႂ်ႇလူင်ၾႅတ်ႇတရႄႇ

တီ,မူဝ်,ခရေ့,ထီ, ဘခ်ခပေ်ႉထိုဝ် ယုမ်,ယမ်ဂျိတ်းထွမ်း လဂ်းခခ်ငလ; ပိူင် ဂၢခ်မခ်း;ဂီခ်,၊ဘခ်လွတ်;လီဝ်း၊ဂတ်းယီခ်၊မၢဂ်;မုခ်း၊ခိုခ်း;ယွ်,ခခေ်ႉ ရှူမ်;ရှွမ်းခီခ်,တီမ်;ပူင်ပၢ်း မဂ်းမခ်း;ပိူင်ဂိခ်ဂီခ်,ခ်;သေ တေရှူမ်;ရှွမ်းပွင် သၢင်; ပီခ်တူဝ်ပီခ်ဂျၢင်းဥူ, လူလို;လွင်;ရှူမ်;ရှွမ်း ဘွခ်ရှူဝ်ခ် ထင်,လံ; ပိခ်ဖေါဝ်,ယူ,ယဝ်ႉ။

ပူိင်ဂိဆ်ဂ်ဆ်ႇ
ယှ်တ်ႇတဓရႇ တီႇမူဝ်ႇၶရေႇလီႇ

ပွတ်းပွင်ႈ (၂)

ၸီခ်ဂၢခ် ၸေႃႇပူိင်ဝ်ႈပိုင်းမူိင်း ၼၢဝ်းဂၢင်လူဝ်ႈ

ပီႊ ၂၀၂၁

Federal Democracy Charter

Part – II

Interim Constitutional Arrangement

2021

ၵွမ်းၼမ်း

လွင်ႈၽွင်ႉၼွင်ႈမၼ်ႈၵၼ်ႉ ၼွင်ႁူၼ်းမိူင်းတၢင်းလူင် ပႃးလႅမ် ႁူၼ်းႁူး ထၢဝ်းၼိူဝ်း ၵၼ်ယူႉသဝ်း ၼွင်ႈမိူင်းႁူမ်ႈတုမ်ၼႆႉ ပၼ်တေႃႉႁိူတ်ႉမီးမႃး မိူင်းႁူမ်ႈတုမ်လူင် ၽႅတ်ႉတၢၼ်ႁ ၽီႉမူဝ်ႉၼၵ်ႉလီႉ ၵၼ်ယၢင်ႉပိုၼ်ႇတီး လွင်ႈလွတ်ႈလႅဝ်း၊ လွင်ႈၽိင်ႉပိင်းၵၼ်၊ လွင်ႈတိင်ႈထမ်း လိူဝ်းၼႆႉသေ ႁပ်ႇပၢၵ်ႉ တႅမ်တီးလႆႈသုၼ်ႉလႆႈသုၼ်ႉပၼ် ၽၢႆႉၽီႉမူဝ်ႉၼၵ်ႉလီႉ၊ ၽၢႆႉ ၽိင်ႉပိင်းၵၼ် ၶလႈ သုၼ်ႉပူင်ပၢႆး ႁွင်းၼေႃၼၼ်ႇယဝ်ႇ။ လၵ်းၼၼ် ၵၼ်ၼပေႇယမ် ဝႆႇၼိုၵ်ႇ တေႃႉသုၼ်ႉလႆႈသုၼ်ႉပၼ်ႁိူတ်ႉႁိုၵ်း ၶလႈ ႁုင်ႉႁုၼ်းမုၼ်ႁူၼ်း ၼွင်ႁူၼ်းႁူး ထၢဝ်းၼိူဝ်းၼၼ်ႇလႆႈ၊ ပိူင်ၵၢၼ်၊ လၵ်းၼမ်း ၵၼ်တေလႆႈယင်ႉပိုၼ်ႇ တေႃႉ ၵေႃႉသၢင်ႈ မိူင်းႁူမ်ႈတုမ်လူင် ၽႅတ်ႉတၢၼ်ႁ ၽီႉမူဝ်ႉၼၵ်ႉလီႉ ၼၼ်ႇလႆႈ၊ ၼၵ်ႇ ၵၢၼ် ၵၼ်တေလႆႈၽေႃႉၼမ်ႇၼေတူဝ် (ႁူဝ်) ၽိၼ်တၢင်းၵၢၼ်မိူင်းၼၼ်ႇ လႆႈ ပိုတ်ႉပၢၵ်ႈမႃး တီးပွတ်းပွင်ႈ (၁) ၼွင်ပိူင် ၵိၼ်ၵီၼ်ႉၼႆႈ ယူႉယဝ်ႇ။ လုမ်း ၼွၼ်ႈႁိင်းၽွင်ႈမၼ်း လိူဝ်းၵၼ်တေႁူမ်ႈႁွမ်း ၼတ်းလႆႈၼိုင်ပွင် လွင်ႈၵေႃႉသၢင်ႈ မိူင်းႁူမ်ႈတုမ် ၽႅတ်ႉတၢၼ်ႁ ၽီႉမူဝ်ႉၼၵ်ႉလီႉၼၼ်ႇၼႆႈၵေႃး ယၼ်ႉလႆႈ တမ်း ဝၢင်းပၼ်ၼေႃးမၼ်ႈယဝ်ႇၼင်ႉၵဝ်ႉ။ တေႃႉၽေႃႉၼမ်ႇၼေတူဝ် လူင်းမိုဝ်း လွမ်း ၼေႃႈယူင်းၵၢၼ်း လိူဝ်းပိုတ်ႉပၢၵ်ႈဝႆႇ တီးပွတ်းပွင်ႈ (၁) ပိူင်ၵိၼ်ၵီၼ်ႉ ၽႅတ်ႉတၢၼ်ႁ ၽီႉမူဝ်ႉၼၵ်ႉလီႉ ၶလႈ ၽေႃႉၼမ်ႇၼေတူဝ် လူင်းမိုဝ်းလွမ်း ၽိၼ်တၢင်းၵၢၼ်မိူင်းမိူဝ်းၼေႃး ၼၵ်ႇယဝ်ႇၼၵ်ႇသေ ႁူႈပေႃးၵေႃႉသၢင်ႈလႆႈ မိူင်းႁူမ်ႈတုမ် ၽႅတ်ႉတၢၼ်ႁ ၽီႉမူဝ်ႉၼၵ်ႉလီႉၼၼ်ႇ ထင်ႉလႆႈမၵ်း မၼ်ႈပူင် ပၢႆး လွင်ႈထတ်းၽိၼ် ၽၢႆႉပိူင်ငဝ်ႈပိုင်းမိူင်း ၼၢဝ်းၵၢင်ထူဝ်ႈ (Interim Constitutional Arrangement) ၵၼ်တေလႆႈယင်ႉပိုၼ်ႇ ၼွင်ႈၼၢဝ်းၵၢင်ထူဝ်ႈ ၼႆႉ ပၼ်ပွတ်းပွင်ႈ (၂) ၼွင်ပိူင်ၵိၼ်ၵီၼ်ႉ ၽႅတ်ႉတၢၼ်ႁ ၽီႉမူဝ်ႉၼၵ်ႉလီႉယူႉ ယဝ်ႇ။ ၵႃႉယူ ၼွင်လွင်ႈထတ်းၽိၼ် ၽၢႆႉပိူင်ငဝ်ႈပိုင်းမိူင်း ၼၢဝ်းၵၢင်ထူဝ်ႈၼႆႈ တေႃႉထိူင်ၼၢဝ်းယၢမ်း ၼၼ်ႉတမ်ႈပူင်ပၢႆးယဝ်ႇ ပိူင်ငဝ်ႈပိုင်းမိူင်း ၼၢဝ်းပိၼ်ႉ ပိင်ၼႆႇသေ ၼတႉမီးလႆႈပၼ်တူဝ်ၼၼ်ႇယဝ်ႇ။

ၵၼ် (၁)

ၼေႃႈၵၢၼ်ႇၵၢၼ်း ၵၢၼ်ထတ်းယၼ်
ၵိဝ်ႇၵပ်းပိူင်ငဝ်ႈပိုင်းမိူင်း ၼၢဝ်းၵၢင်လူဝ်ႈ

၁။ တေဖေႃႇၶမ်ႉၶေတူဝ် ၼၵ်ႉၵၢၼ်ၵၢၼ်မုင်ႈၶေႃႇထူး လွင်ႈမွတ်ႇမူလ်ႉ လွၵ်းပိူင် ထဝ်ႈၵၢႇၶေႃႇႁူး ယၢင်ႇ ၵၢၼ်ပႃးထိမ် လွၵ်းပိူင်ထဝ်ႈၵၢႇၶေႃႇ သိုၵ်း ထိုင်တီႈသုတ်းဝၢႊးၶၶေႉငလႈ ၼၵ်ႉၵၢၼ်ၵၢၼ်တေလႊႈၵျတ်း တေႃႇထိုင် ပိူင်ငဝ်ႈပိုင်းမိူင်း ၼၢဝ်းပိၼ်ႇပိင် ႁူတ်ႇမီးမႃး၊

၂။ တေငတႇၵျၵ်ႈ မွၵ်ႇႁွင်ႉထတ်းၵျတ်း ပၢင်ၵုမ်လူင်ႁူၼ်းမိူင်း ၵၢၼ်ပႃး ထုမ်းၼွၼ်ႈၵျင်း တႃႈယိူင်းမိူၼ်ၵၼ်ၶၶေႉတင်းသိင်ႈ ပိူဝ်ႈတႃႇမွတ်ႇ မူလ်ႉ လွၵ်းပိူင်ထဝ်ႈၵၢႇၶေႃႇႁူး ယၢင်ႇ ၵၢၼ်ပႃးထိမ် လွၵ်းပိူင်ထဝ်ႈ ၵၢႇၶေႃႇသိုၵ်း ထိုင်တီႈသုတ်းဝၢႊး ငလႈ ၵေႃႇသၢင်ႈ မိူင်းႁူမ်ႈတုမ်ၾႅတ်ႇ တဢရႇတီႇမူဝ်ႇၼရေႇထီႇ၊

၃။ တေၼွတ်ႇၽွတ်ႈမၵ်းမၶၼ်ႈ ၼွင်ႇသီႇတီႈႁူဝ်းၵုမ် လွင်ႈၼွတ်ႇလိူတ်ႈ ထၢဝ်းၼိူဝ်း ၵၢၼ်တေၵွၼ်ႁူဝ် ဖေႃႇၶမ်ႉၶေတူဝ် ၼေႃႈယိူင်းၵၢၼ်း၊ ၼေႃႈၵၢၼ်ႇၵၢၼ်း ငလႈ ၽၢၼ်တၢင်းၵၢၼ်မိူင်း လႊလႊၼၵ်ႉၵၢၼ်ပႃး ၶၼ်ႉ ပွတ်းပွင်ႈ (၁) ၼွင် ပိူင်ၵိၼ်ၵႅၼ်ႇ ၾႅတ်ႇတဢရႇတီႇမူဝ်ႇၼရေႇထီႇ၊

၄။ ၵေႃႇမတီႇတၢၼ်းတၢင်တၢၼ်းၽွင်းမိူင်းႁူမ်ႈတုမ်ၶႊႉ ၼွတ်ႇၽွတ်ႈ လူင် ပွင်ထိုင်ႈ ၼွတ်ႇလိူတ်ႈထၢဝ်းၼိူဝ်း ၼၢဝ်းၵၢင်လူဝ်ႈ ထွမ်းလူလၢႈ ၼေႃႈလႊႈ ထွႆတူၵ်းလူင်း ၼွင်ႇသီႇတီႈႁူဝ်းၵုမ်လွင်ႈၼွတ်ႇလိူတ်ႈထၢဝ်းၼိူဝ်းသေ တေမၵ်းတတ်းပူင်ပႊႃး ပိူင်ၼွတ်ႇၽွတ်ႈ၊ ပုၼ်ႈၽွၼ်း ငလႈ သုၼ်ႇပွင် သၢင်ႈ ၼွင်တူဝ်ၵဝ်ႇ။

၅။ တေၵျတ်းသၢင်ႈ လွင်ႈၼွတ်ႇၽၶေႃႈ ၵၢၼ်ၵိုင်ႇမီး ပိူဝ်ႈတႃႇလူဝ်ႈၼၢဝ်း လုၵ်ႉၽိုၼ်ႉၵၢဝ် ၾႅတ်ႇတဢရႇတီႇမူဝ်ၼရေႇထီႇ ငလႈ တေမၵ်းတတ်း

ပူင်ပၢႆး ပိူင်ၶွတ်ႇၽွတ်း၊ ပုၼ်ႈၽွၼ်း ၼၼ်ႉ သုၼ်ႇပွင်သၢင်ႈ ၶွင်တူဝ်
ၵဝ်ႇ၊

၆။ ၶွင်ႇသီႇ တီႈၵိူဝ်းဝုမ်လွင်ႈၶွတ်ႇလိူတ်ႈထၢဝ်းၶိူဝ်း တေၼၢၼ်ႇတီႈမ်ႈ လွင်ႈ ထတ်းၽၢၼ် မူၼ်ႉၼမ်း ၵဝ်ႇၵပ်း ထူဝ်ႈၶၢဝ်းပိၼ်ႇပိၼ်၊

ၵၼ် (၂)
ပၢင်ဝုမ်လူင်ၵူၼ်းမိူင်း

ၶေႃႈၵၢၼ်ႈဢၢၼ်း

၇။ ပိူဝ်ႈတႃႇ လွၵ်းပိူင်ထဝ်ႈဢႃႇၶႄႇ မွတ်ႇမူလ်ႉသုတ်းဝၢႆး ၼၼ်ႉ လွင်ႈၶေႃႇ သၢင်ႈ မိူင်းႁူမ်ႈတုမ် ၾိူတ်ႇတႃႇ တီႇမူဝ်ႇၶရေႇထီႇၶၼ်ႉ ထိူဝ်းထုမ်း ၶွၼ်ႈၵိူင်း ၽၢႆႇၾိူတ်ႇတႃႇ တီႇမူဝ်ႇၶရေႇထီႇ ႁူမ်ႈႁွမ်းၵၼ်သေ တႃႇ တေငူပ်ႉငိၵုပ်ႇဝုမ်မၵ်းမၼ်ႈ ၽၢႆႇၵၢၼ်မိူင်း၊ ၽၢႆႇမၢၵ်ႈမီး၊ ၽၢႆႇၵၼ် ၵူၼ်း၊ ၽၢႆႇႁူမ်ႇလူမ်ႈ ၼၼ်ႉ လၵ်းၶမ်း၊ ပိူင်ၵၢၼ်၊ ၽၢၼ်ၵၢၼ်လူင် ၵဝ်ႇၵပ်းတင်း လွင်ႈတိုၵ်းယႃႉလွၵ်းပိူင်ထဝ်ႈဢႃႇၶႄႇ ဢိၵ်ႇပႃး ၵၢၼ် ထတ်းၽၢၼ်ၵဝ်ႇၵပ်း လွင်ႈပိၼ်ႇပိၼ်ၽႃၵ်ႈႁၢင်ႊထိူဝ်းၶႅၼ်ႉသေ ထင်ႇ တေထတ်းႁဵတ်း ပၢင်ဝုမ်လူင်ၵူၼ်းမိူင်းၶႅၼ်ႉယဝ်ႉ။

ပုၼ်ႈၽွၼ်း ၼၼ်ႉ ၶၵ်ႉၵၢၼ် လၢႆးၶွတ်ႇၽွတ်းထတ်းႁဵတ်းပၢင်ဝုမ်လူင်

၈။ ၶွင်ႇသီႇတီႈၵိူဝ်းဝုမ်လွင်ႈၶွတ်ႇလိူတ်ႈထၢဝ်းၶိူဝ်းၶႅၼ်ႉ တေလႆႈဢွၼ်ႁူဝ် ထတ်းႁဵတ်း ပၢင်ဝုမ်လူင်ၵူၼ်းမိူင်းယဝ်ႉ။ ပိူဝ်ႈတႃႇ ထတ်းႁဵတ်းလႆႈ ဢွင်ႇမၢၼ်ၶၼ်ႉ တေလႆႈၼၢၼ်ႇတီႈမ်ႈ ၽိုင်ႈလၢႆးပၢႆးၵၢၼ် တႃႇထတ်းႁဵ တ်းပၢင်ဝုမ်လူင်ယူႇယဝ်ႉ။

၉။ တီႈပၢင်ဝုမ်လူင်ၵူၼ်းမိူင်းၶႅၼ်ႉ တေၶဝ်ႈပႃး ၽူႈတၢင်ၼၼ်းတၢင်ႇ ၶွင်ထုမ်း ထိူဝ်း ဢၼ်တူၵ်းလူင်းထွမ်း ပိူင်ၵိၼ်ၵၢၼ်ႇ ၾိူတ်ႇတႃႇတီႇမူဝ်ႇ ၶရေႇထီႇ ၶၢင်ႇပႃးထွမ်းပႃႇတွၼ်ႈ ၶႅၼ်ႉယဝ်ႉ။

(ၵ) ၸိူဝ်းၽူႈတႅၼ်းၽွင်း ဢၼ်ထုၵ်ႇလိူၵ်ႈတင်ႈ ဢၼ်ပႆႇၸိမ် ၵျေႇမတီႇ တႅၼ်းတၢင် တႅၼ်းၽွင်းမိူင်းႁူမ်ႈတုမ်

(ၶ) ၸိူဝ်းပႃႇတီႇပၢႆးမိူင်း

(င) ၸိူဝ်းႁူမ်ႈတုမ်၊ ၸိူဝ်းၼၢင်းယိင်း၊ ၸိူဝ်းမုၵ်ႉလုမ်း ၵဵဝ်ႇၵပ်း ႁူၼ်းၼုမ်ႇ, လႄႈ ၸုမ်းႁူၼ်းဢေႃႈ, ဢိၵ်ႇပႃး ၸိူဝ်းမုၵ်ႉလုမ်းၽၢႆႇ မိူင်း၊ ၸိူဝ်းမုၵ်ႉလုမ်းၵဵဝ်ႇၵပ်း CDM ဢိၵ်ႇပႃး ၽူႈႁၢပ်ႇၵၢၼ် ႁူၼ်းမိူင်း ဢၼ်ပႆႇလွမ်းၶႂ်ႈလွင်ႈသၢၼ် ၶတ်းတေႃႇ လွၵ်းပိူင် ၸဝ်ႈဢႃႇၼႃႇ၊ ၸိူဝ်းမုၵ်ႉလုမ်းၵဵဝ်ႇၵပ်း လွင်ႈႁူၼ်းမိူင်း တူင်ႉ ၼိုင် သၢၼ်ၶတ်း

(ၸ) ၸိူဝ်းမုၵ်ႉလုမ်းၸၢဝ်းၶိူဝ်းလုၵ်ႉၽိုၼ်ႉ

(သ) ၸိူဝ်းမုၵ်ႉလုမ်း/ၶွင်ႇသီႇ ဢၼ်တႅၼ်းတၢင် ၸေႈမိူင်း/ၽႅတ်ႇ တရႄႇ ယူႇၶိတ်ႉ ၶၢဝ်းၵၢင်ထူဝ်ႈ လႄႈ ဢၼ်ယင်ႇပိုၼ်ႉၼိူဝ်း ႁူၼ်း

၁၀။ လုၵ်ႈလုမ်း ၸိူဝ်းၶဝ်ႈပႃးတီႈပၢင်ႁုမ်လူင်ႁူၼ်းမိူင်းၶႄႉပိၼ်ၽူႈတႅၼ်း တၢင် ၶဝ်ႈတၢင်းၵၢၼ် တႃႇမုၵ်ႉလုမ်းၽိူမ်ၼၼ်းလႄႈ တေလႆႈလုၵ်ႈမၼ်ႈ ထွမ်ႇ ၶႂ်ႈတၢပ်ႇတတ်း ပၢင်ႁုမ်လူင်သေ ႁူမ်ႈႁွမ်းၽေႃႈၶမ်ႉၶေ တူဝ်ယူႇယဝ်ႉ။

သၢၼ်ႇပွင်သၢင်ႈ လႄႈ ပုၼ်ႈၽွၼ်း

၁၁။ ပၢင်ႁုမ်လူင်ႁူၼ်းမိူင်းၶႄႉ တေလႆႈၽေႃႈၶမ်ႉၶေတူဝ် ပုၼ်ႈၽွၼ်း လႄႈ ၶၵ်ႉၵၢၼ် ၸိူဝ်းပႃႈတေႃႉၶႄႉယဝ်ႉ။

(ၵ) ပိုဝ်ႈတႃႇ ၼွတ်ႇၽွတ်ႈပူၵ်းတင်ႈၵူႈ မိူင်းႁူမ်ႈတုမ်ၽႅတ်ႇတရႄႇ တီႇမူဝ်ႇၶရေႇၸီႇ ဢၼ်ယင်ႇပိုၼ်ႉတီႈ လွင်ႈလွတ်ႈလႅဝ်း၊ လွင်ႈ ၽဵင်ႇပဵင်းၵၼ်၊ လွင်ႈတၢင်ႈထမ်း လႄႈ သၢၼ်ပူင်ပၢႆးႁၢင်ႈၶႄ ၸိူဝ်းၶႄႉၶႄႉ တေပၼ်လွင်ႈၶႄႉၶမ်း၊ တေႁၵ်ႉတၢင်းသၢင်ႈၵူႈ၊ လွင်ႈလိူၵ်ႈမိူင်ႇပုၼ်ႈၽွၼ်း ပိၼ်ၶၼ်ႇၵူၺ်းလီၵၢၼ်။

(ၶ) တေၵုပ်ႇႁုမ်မၵ်းမၼ်ႈ လၵ်းၶဵမ်း၊ ပိူင်ၵၢၼ်၊ ၽဵၼ်ၵၢၼ်လူင် ထိူဝ်းၵဵဝ်ႇၵပ်း ၽၢႆႇၵၢၼ်မိူင်း၊ ၽၢႆႇမၢၵ်ႈမီး၊ ၽၢႆႇၵၼ်ႁူၼ်း၊ ၽၢႆႇ ႁူမ်ႇလူမ်ႈ လႄႈ ၽၢႆႇတိူၵ်းမူၺ်ႉ လွၵ်းပိူင်ထဝ်ႈၵႃႇၶေႇ။

(င) တေၵုပ်ႇႁုမ်မၵ်းမၼ်ႈ ပိူင်ၵိၼ်ၵႅၼ်ႇၾႅတ်ႇတရႄႇတီႇမူဝ်ႇ ၶရေႇသီႇ ၵၢၼ်လုၵ်ႉတီႈ ၼွင်ႇသီႇတီႈႁိူဝ်းႁုမ်လွင်ႈၼွတ်ႇလိူတ်ႈ ထၢဝ်းၼိူဝ်း(ထူဝ်ႈၼၢဝ်း) လႆႈထွၵ်ႇယိၼ်ႈသူင်ႇ။

(ၸ) တေၼွတ်ႇၽွတ်ႈ ၼွင်ႇသီႇတီႈႁိူဝ်းႁုမ် လွင်ႈၼွတ်ႇလိူတ်ႈထၢဝ်း ၼိူဝ်း ၵၢၼ်တႅၵ်ႇၶၼ်းတၢင်ၼဝ်ႈပႃးလူလၢႆႈ ထုမ်းၼွၼ်ႈႁႅင်းထိူဝ်း ၼိၼ်ႈႁွတ်ႈ ပၢင်ႁုမ်လူင် ႁူၼ်းမိူင်းၶၼ်ႉတၢင်းသႅင်ႈ။

(သ) တေမၵ်းမၼ်ႈပၼ် လူင်ပွင်ထိုင်ႈၼွတ်ႇလိူတ်ႈထၢဝ်းၼိူဝ်း။

(ၺ) ပၢင်ႁုမ်လူင်ႁူၼ်းမိူင်းၶၼ်ႉ တေပွင်သၢင်ႈ လွင်ႈထတ်းထွင်သေ တႅပ်းတတ်းမၵ်းမၼ်ႈပၼ် ပိူင်ၵၢၼ် ၼွင်ၼွင်ႇသီႇတီႈႁိူဝ်းႁုမ် လွင်ႈၼွတ်ႇလိူတ်ႈထၢဝ်းၼိူဝ်း လႄႈ လူင်ပွင်ထိုင်ႈၼွတ်ႇလိူတ်ႈ ထၢဝ်းၼိူဝ်း (NUG)၊ လွင်ႈတမ်းဝၢင်းပၼ် တူင်ႇတၢင်ႇၵၢၼ် ငၢၼ်း ၵၼ်တေႁဵတ်းသၢင်ႈႁူႉ ပဵၼ်ပိူင်လူင် လႄႈ လွင်ႈထတ်း ထွင်တၢင်းႁဵတ်းၼဝ်ထိုဝ်းၶၼ်ႉ။

(တ) ပၢင်ႁုမ်လူင်ႁူၼ်းမိူင်းၶၼ်ႉ တေမၵ်းမၼ်ႈပၼ် ၵေႃႉမတီႇ၊ ၼွင်ႇ သီႇ၊ ၼွမ်ႇသိူၼ်ႇ ထိုဝ်းၵၼ် ၼွင်ႇသီႇတီႈႁိူဝ်းႁုမ်လွင်ႈၼွတ်ႇ လိူတ်ႈထၢဝ်းၼိူဝ်းၼွတ်ႇၽွတ်ႈ။

(ထ) တေၵုပ်ႇႁုမ်မၵ်းမၼ်ႈ ၵၢၼ်ထတ်းၽဵၼ် ၵွၼ်ႇၵပ်းလွင်ႈပိၼ်ႇ ပဵင် လႄႈ ၼၵ်ႉၵၢၼ်ၽေႃႇၶမ်ႉၶေတူဝ်ထိုဝ်းၶၼ်ႉ။

(ၼ) တေမၵ်းမၼ်ႈ ပိူင်ငဝ်ႈပိုင်းမိူင်း ထူဝ်ႈၼၢဝ်းပိၼ်ႇပဵင်။

(ပ) ၼၵ်ႉၵၢၼ်ၵွၼ်ႇၵပ်း ပိူင်ငဝ်ႈပိုင်းမိူင်း ၾႅတ်ႇတရႄႇ တီႇမူဝ်ႇ ၶရေႇသီႇၶၼ်ႉယူႇ တီႈၼွင်ႇသီႇတီႈႁိူဝ်းႁုမ် လွင်ႈၼွတ်ႇလိူတ်ႈ ထၢဝ်းၼိူဝ်း တမ်းဝၢင်းသေ တေမၵ်းမၼ်ႈ တီႈပၢင်ႁုမ်လူင်ႁူၼ်း မိူင်း။

၁၂။ လွင်ႈထတ်းၵျႅတ်းပၢင်ၵုမ်လူင်

(ၵ) ပၢင်ၵုမ်လူင်ၵူၼ်းမိူင်းၶဝ်ႉ တေလႆႈထတ်းၵျႅတ်း ႁူၵ်းလိူၼ် ၶိုင်ႈပွၵ်ႈ။

(ၶ) ပေႃးလူဝ်ႇၶဝ် ထတ်းၵျႅတ်းလႆႈ ပၢင်ၵုမ်လူင်ၶိုၵ်ႉၶၵ်ႉယူႇယဝ်ႉ။

(င) ၽူႈတၢင်ႇၼႃးတၢင် ၶွင်ပၢင်ၵုမ်လူင် ၶိုၼ်ႈႁွတ်ႈ ႁူဝ်ပၢၵ်ႇလွႆႇ ၆၀ ဝၢၵ်ႈထင်ႇ ပၢင်ၵုမ်လူင်ၶဝ်ႉ ထိုင်တီႈပိၼ်ပၢင်ယဝ်ႉ။ တီႈပၢင်ၵုမ်လူင်ပိူင်ၽဵၼ်ႈ ၵၢၼ်ၵူတ်ႇမီးမႄး လွင်ႈတၢင်းၵမ်ႇၽွင်ႉၵမ်ႇ ထိုမ် ၼင်ႈ တီႈပၢင်ၵုမ်လူင် ၶိုၵ်ႉၶၵ်ႉထိုဝ်းၶဝ်ႉ လွင်ႈထိုင်တီႈ ပိၼ်ပၢင်ၶၼ်ႉ ယူႇတီႈ ၶွင်ႇသီႇတီႈၵိုဝ်းၵုမ် လွင်ႈၶွတ်ႇလိုတ်ႈ ထၢဝ်းၶိုဝ်း တၢပ်းတတ်းလႆႈယူႇယဝ်ႉ။

၁၃။ လွင်ႈတမ်းဝၢင်းၶေႃႈတၢပ်းတတ်း တီႈပၢင်ၵုမ်လူင်။

(ၵ) တေလႆႈတမ်းဝၢင်း ၶေႃႈတၢပ်းတတ်း လူလွၵ်ႈလွင်ႈတူၵ်းလူင်း ႁူမ်ႈသိင် (Sufficient Consensus) ႁူဝ်ပၢၵ်ႇလွႆႇ ၆၅ ဝၢၵ်ႈ လိူဝ်။

ၵၢၼ် (၃)
ၶွင်ႇသီႇတီႈၵိုဝ်းၵုမ်လွင်ႈၶွတ်ႇလိုတ်ႈထၢဝ်းၶိုဝ်း

ၶေႃႈၵႂ်ၶၼ်းၵၢၼ်း

၁၄။ ၶေႃႈၵႂ်ၶၼ်းၵၢၼ်း ၶွင်ႇသီႇတီႈၵိုဝ်းၵုမ် လွင်ႈၶွတ်ႇလိုတ်ႈထၢဝ်းၶိုဝ်း ၶၼ်ႉ ပိၼ်ၶၼ်ႇပႃႈတွၼ်ႈၶဝ်ႉယဝ်ႉ။

(ၵ) တႃႇၵႂၼ်ႁူဝ် ၽေႃႇၶမ်ႉၶတေႃဝ် ၶေႃႈယိုင်းၵၢၼ်း၊ ၶေႃႈ ၵႂ်ၶၼ်းၵၢၼ်း ၼင်ႈ ၽိူၼ်တၢင်းၵၢၼ်မိူင်း ၵၢၼ်ပႃႈၶင်ႉ ပိူင် ၷိၼ်ၷၼ်ႇ ၾႅတ်ႇတရႄႇတီႇ မူဝ်ႇၶရေႇသီႇ၊

(ၶ) မိူဝ်ႈႁပ်ႉပုၼ်ႈၽွၼ်း ၽေႃႇၶမ်ႉၶတေႃဝ် ပိူင်ၵၢၼ် ၼင်ႈ ၽိူၼ် ၵၢၼ်လူင် ၵၢၼ်ယူႇတီႈ ပၢင်ၵုမ်လူင်ၵူၼ်းမိူင်း တမ်းဝၢင်းမႄး

ၼၼ်ႉ တႃႇငူပ်ႉငိႁဵတ်းသၢင်ႈ ၶွင်းၵႄႈပၢင်ၵုမ်လူင်ၵူၼ်းမိူင်း ဢၼ်ၼိုင်ႈလႄႈဢၼ်ၼိုင်ႈ၊ ဢိၵ်ႇတင်း တႃႇႁူမ်ႈႁွမ်းဢွၼ်ႁူဝ် သေ ၵုမ်းပၼ်ၽေႃႇပိူင်ၵၢၼ်ၸိူဝ်းၼၼ်ႉ။

(င) ပိူဝ်ႈတႃႇ လွၵ်းပိူင်ထဝ်ႈဢႃႇၼႃႇသိုၵ်း မွတ်ႇမူၺ်ႉ လႄႈ လွင်ႈၵေႃႇသၢင်ႈမိူင်းႁူမ်ႈတုမ် ၾႅတ်ႇတရႄႇ တီႇမူဝ်ႇၶရေႇၸီႇ ၼၼ်ႉ တႃႇၼွၼ်းတုမ်လႆႈ ထိုဝ်းလုမ်းၼွၼ်းႁႅင်း ဢၼ်တႃႈယိူင်းႁူမ်ႈ မိူၼ်ၵၼ်ၼၼ်ႉတင်းသဵင်ႈ လႄႈ တီႈလူင်းမိုဝ်း ၽေႃႇၼမ်ႉၼေ တူဝ် ၼၵ်ႉၵၢၼ်လူင် ထွမ်းၼင်ႇ ပိူင်ၵိၼ်ၵႅၼ်, ၾႅတ်ႇတရႄႇ တီႇမူဝ်ႇၶရေႇၸီႇ ၼၼ်ႉ တႃႇတိုတ်ႉတၢႆးငူပ်ႉငိ ႁႂ်ႈၼဝ်ႈပႃးလႆႈ မႃး ထုမ်းၼွၼ်းႁႅင်းတင်းသဵင်ႈ။

ပိူင်ၼွတ်ႇၽွတ်ႈ

၁၅။ ၼွင်ႇသီႇ တီႈႁိုဝ်းၵုမ်လွင်ႈၼွတ်ႇလိုတ်ႈထၢဝ်းၼိူဝ်းၼၼ်ႉ တေလႆႈၼွတ်ႇ ၽွတ်ႈလူၺ်ႈ ၽူႈတၢင်ႇၼၼ်းတၢင် ထိုဝ်းပႃးၶွင်းမူႇလုမ်းပႃႈတွင်ႈၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

(ၵ) ထိုဝ်းၽူႈတၢင်ႇၼၼ်းၽွင်း ဢၼ်ထုၵ်ႇလိုၵ်ႈတင်ႈ ဢၼ်ပႃးထိမ် ၵေႃႇမတီႇ တၢင်ႇၼၼ်းတၢင်တၢင်ႇၼၼ်းၽွင်းမိူင်းႁူမ်ႈတုမ်

(ၶ) ထိုဝ်းပႃႇတီႇပႃႊမိူင်း

(င) ထိုဝ်းႁူမ်ႈတုမ်၊ ထိုဝ်းၼၢင်းယိင်း၊ ထိုဝ်းမုၵ်ႉလုမ်း ၵဝ်ႇႁပ်ႉ ႁူၼ်းၼုမ်ႇ လႄႈ လုမ်းႁူၼ်းၵေႃႇ ဢိၵ်ႇပႃး ထိုဝ်းမုၵ်ႉလုမ်းၽဵဝ်ႇမိူင်း၊ ထိုဝ်းမုၵ်ႉလုမ်းၵဝ်ႇႁပ်ႉ CDM ဢိၵ်ႇပႃး ၽူႈႁၢပ်ႇၵၢၼ် ႁူၼ်းမိူင်း ဢၼ်ပႃးထွမ်း ၶွင်းလွင်ႈသၢၼ် ၼတ်းတေႃႇ လွၵ်းပိူင် ထဝ်ႈဢႃႇၼႃႇ၊ ထိုဝ်းမုၵ်ႉလုမ်းၵဝ်ႇႁပ်ႉ လွင်ႈႁူၼ်းမိူင်း တူင်ႉ ၼိုင်ၼွမ်ႈၼတ်း

(ၸ) ထိုဝ်းမုၵ်ႉလုမ်းထၢဝ်းၼိူဝ်းလုၵ်ႉၽိုၼ်ႉ

(သ) ထိုဝ်းမုၵ်ႉလုမ်း/ၼွင်ႇသီႇ ၼၢဝ်းၵၢင်ထူဝ်ႈ ဢၼ်တၢင်ႇၼၼ်းတၢင် ၸေးမိူင်း/ ၾႅတ်ႇ တရႄႇယူႇၼိတ်ႉ/ၼိူဝ်းႁူၼ်း

၁၆။ ၼႂ်းၶွင်ႇသီႇတီႈၵိူဝ်းၵုမ်လွင်ႈၶွတ်ႇလိူတ်ႈၸၢဝ်းၶိူဝ်းၼႆႉ တေလႆႈၶွတ်ႇ ၽွတ်ႈဝႆႉ လုမ်းၽူႈၼင်ႈလိူင်ႈ၊ လုမ်းၽူႈၼမ်းၼိူင်းၵီဝ်ႇႁပ်ႉပႆႉထၢင်း ၸိူဝ်းၼႆႉ လူလႅၼ်ႈႁူဝ် ၼပေႉႁူၼ်း ဢၼ်သၢင်ႇတေႃႇ။

သုၼ်ႇပွင်သၢင်ႈ လႄႈ ပုၼ်ႈၽွၼ်း

၁၇။ သုၼ်ႇပွင်သၢင်ႈ လႄႈ ပုၼ်ႈၽွၼ်း ၶွင်ႇသီႇတီႈၵိူဝ်းၵုမ် လွင်ႈၶွတ်ႇ လိူတ်ႈထၢဝ်းၼိူဝ်း ၼႆႉ ပဵၼ်ၼင်ႇပႃႈတႂ်ႈၼႆႉယဝ်ႉ။

(ၵ) တႃႇၵွၼ်ႁူဝ်ၼၼ်ႇတႅမ်ႈ ပိူင်ၵိၼ်ၵႅၼ်ႇၾႅတ်ႇတရႄႇ တီႇမူဝ်ႇ ၶရေႇၸီႇ ဢၼ်ယူႇတီႈ ပၢင်ၵုမ်လူင်ၵူၼ်းမိူင်း တေမၵ်းမၼ်ႈ လူပ်းၸွမ်၊

(ၶ) ပိူဝ်ႈတႃႇ မွတ်ႇမူလ်ႉ လွၵ်းပိူင်ၸဝ်ႈၵႃႉၶႄႉ လႄႈ လွင်ႈၶေႃႇ သၢင်ႈ မိူင်းႁူမ်ႈတုမ် ၾႅတ်ႇတရႄႇတီႇမူဝ်ႇၶရေႇၸီႇၼၼ်ႉ တႃႇ သူၼ်းႁူလ်းလႄႈ တႃႇတိုတ်ႉတၢႆးငူပ်ႉငီ ၸိူဝ်းလုမ်းၼွၼ်ႈၵိုင်း ဢၼ်တႃႈယိူင်းႁူမ်ႈမိူၼ်ၵၼ်ၼၼ်ႉ တင်းသဵင်ႈ ႁူမ်ႈပႃးမႃးလူင်း မိူဝ်းၸွမ်း၊

(င) ထူဝ်ႈၼၢဝ်း ၼႂ်းႁေႈႁၢင်ပၢင်ၵုမ်လူင်ၵူၼ်းမိူင်း ဢၼ်ၼိုင်ႈ လႄႈ ဢၼ်ၼိုင်ႈၼၼ်ႉ ႁပ်ႉပုၼ်ႈၽွၼ်းတေႃႇပၢင်ၵုမ်လူင်သေ တႃႇ ၵၢပ်ႇႁုမ်တမ်းဝၢင်း ၼေႈ ၵၢၼ်ၽႆႇပိူင်ၵၢၼ်၊

(ၸ) တီႈၽေႃႇၼမ်ႉၶႄတူဝ် ၶၵ်ႉၵၢၼ်လူင် ဢၼ်တမ်းဝၢင်းမၵ်း မၼ်ႈဝႆႉ ၸွမ်းၼင်ႇ ပိူင်ၵိၼ်ၵႅၼ်ႇၾႅတ်ႇတရႄႇတီႇမူဝ်ႇၶရေႇ ၸီႇၼၼ်ႉ ၵိင်ၼိူဝ်ပိုၼ်ႉထၢၼ် ဢၼ်ပိူင်ငဝ်ႈပိုင်းမိူင်း ၂၀၀၈ လုထႆႇယဝ်ႉၼၼ်ႉသေ တႃႇၵွၼ်ႁူဝ် တႃႇႁုမ်းႁၢၼ်း လႄႈ တႃႇတိုတ်ႉတၢႆးငူပ်ႉငီ ၽႆႇပိူင်ၵၢၼ်၊

(သ) ၵၢပ်ႇႁုမ်တမ်းဝၢင်း ၵၢၼ်ထတ်းၽၼ်ၼ် ၵီဝ်ႇႁပ်ႉလွင်ႈပိၼ်ႇပႅင် ၼၼ်ႉသေ ယိုၼ်ႈသူင်ႇတီႈ ပၢင်ၵုမ်လူင်ၵူၼ်းမိူင်းယဝ်ႉ တႃႇ ၵဝ်ၼေႃႈမၵ်းမၼ်ႈ၊

(ၺ) တႃႇၵွၼ်ႁူဝ် ၶၵ်ႉၵၢၼ်မၢၼ်ႇတၢမ်ႈ ပိူင်ငဝ်ႈပိူင်းမိူင်းၶၢဝ်းပိၼ်ႇ ပိင် (ယုၵ်းယၢင်ႇ) ၸလႈ တႃႇၵၢဝ် ၶေႃႈမၵ်းမၼ်ႈ ၶိူဝ်ပိူင် ယုၵ်းယၢင်ႇၶၢင်ႉ တီႈပၢင်ၵုမ် လူင်ႁူၼ်းမိူင်း၊

(တ) တႃႇၵွၼ်ႁူဝ် ၽေႃႇၶမ်ႉၶေတူဝ် ၶၵ်ႉၵၢၼ်ၵိဝ်ႇၵပ်း ပိူင်ငဝ်ႈ ပိူင်းမိူင်း ၾႅတ်ႊတရႄႇတီႊမူဝ်ႊၶရေႇၸီႊ ၵၢၼ်ယိုၼ်ႈသူင်ႇတီႈ ပၢင်ၵုမ်လူင်ႁူၼ်းမိူင်း ၵဝ်ဝႆႉၶေႃႈမၵ်းမၼ်ႈ၊

(ထ) ၶွင်ႇသီႇတီႈႁူဝ်းၵုမ် လွင်ႈၶွတ်ႇလိူတ်ႈထၢဝ်းၶိူဝ်းၼႆႉ တေလႆႈ ႁပ်ႉပုၼ်ႈၽွၼ်းတေႃႇ ပၢင်ၵုမ်လူင်ႁူၼ်းမိူင်း။

(ၼ) တီႈပၢင်ၵုမ် ၶွင်ႇသီႇတီႈႁူဝ်းၵုမ်လွင်ႈၶွတ်ႇလိူတ်ႈထၢဝ်းၶိူဝ်း ၶၢင်ႉ ထွမ်းလူလ်ႈလွင်ႈတၢင်း ၵၢၼ်တေၵုပ်ႇၶွင်းပၢင်ၵုမ်သေ ၽိတ်ႈမွၵ်ႇလႆႈ ထိူဝ်းၶုၼ်ၽွင်းလူင် ၶွင်းလူင်ပွင်ၵိုင်ႈၶွတ်ႇ လိူတ်ႈထၢဝ်းၶိူဝ်း ၵၢၼ်ၵိဝ်ႇတင်းၶႄႈ ၵၢၼ်ၶၢင်ႉယူႇ။

(ပ) ၶွင်ႇသီႇတီႈႁူဝ်းၵုမ်လွင်ႈၶွတ်ႇလိူတ်ႈထၢဝ်းၶိူဝ်းၼႆႉ ပိူဝ်ႈတႃႇ ၽေႃႇၶမ်ႉၶေတူဝ်လႆႈ ၶႄႈၵၢၼ်တၢင်ငၢၼ်း ႁွႆႈထိုင်တီႈၵွင်ႇ မၢၼ်ၶၢင်ႉ ၶွတ်ႇၽွတ်ႈလႆႈ ထုမ်းၵမ်ႉၵမ်ၽႄႇပႆးထၢင်း ပိင်ႈ ၶင်ႇၵိုင်ႇမီးယူႇ။

ၵေႃႇမတီႇ၊ ၶွမ်ႇသျိၼ်ႇ ၸလႈ ထုမ်းၵၢၼ်ငၢၼ်း

၁၈။ ပိူဝ်ႈတႃႇၽေႃႇသၢင်ႈ မိူင်းႁူမ်ႈတုမ်ၾႅတ်ႊတရႄႇတီႊမူဝ်ႊၶရေႇၸီႊၼႆႉ ၶင်ႇၵိူဝ် တေၵွင်ႉၵိဝ်ႇႁဵတ်းသၢင်ႈလႆႈ ထွမ်းၶၼ်ႈတွၼ်ႈ ၵၢၼ်ၵိုင်ႇမီး ၶၢင်ႉ တေလႆႈၶွတ်ႇၽွတ်ႈလူလ်ႈ ထိူဝ်းမုၵ်ႉထုမ်း ၵၢၼ်ပိၼ်ႇလုၵ်ႈ ထုမ်း ၶွင်ႇသီႇတီႈႁူဝ်းၵုမ်လွင်ႈၶွတ်ႇလိူတ်ႈ ထၢဝ်းၶိူဝ်းႁွႆးၵမ်ႇၵႃး ပႃး ထိမ် ထိူဝ်းတူဝ်တၢၼ်း ၶွင်လူင်ပွင်ၵိုင်ႈ ၶွတ်ႇလိူတ်ႈထၢဝ်းၶိူဝ်း (NUG) ႁွၼ်ႇယဝ်ႉ။ မိူဝ်ႈၶွတ်ႇၽွတ်ႈထိူင်ႉၶၢင်ႉ ၵဝ်ထိမ် ၵေႃႇမတီႇ ႁူပ်ႈႁူမ်ႈ ငူပ်ႉငီ၊ ၶွမ်ႇသျိၼ်ႇ ၸလႈ ထုမ်းၵၢၼ်ငၢၼ်း (Joint Co-ordination Committees, Commissions and Working

Groups) ၵၢၼ်ၼဝ်ႈပႃး ၽူႈလူင်ႉလႅၼ်ႇၼၼ်ႈ တွၼ်ႈလွႆၽွႆမၼ်း ၵၢၼ်လုၵ်ႉတီႈ ၶွင်ႇသီႇတီႈၵိူဝ်းႁုမ်လွင်ႈၶွတ်ႇလိူတ်ႈထၢဝ်းၶိူဝ်း ၼႄႈ လူင်ပွင်လိူင်ႈၶွတ်ႇလိူတ်ႈထၢဝ်းၶိူဝ်း ယိူၼ်ႈသူင်ႇသၢၼ်ႈလိုဝ်ႈၶႄၼ်ႉ ၶွတ်ႇ ၽွတ်ႈလႆႈ ပိင်ႈၶႅင်ႇႁိုင်ႇမီးယူႇယဝ်ႉ။

၁၉။ ၵေႃႇမတီႇ၊ ၶွမ်ႇသိုၼ်ႇ ၼႄႈ လုမ်းၵၢၼ်ငၢၼ်း ၵၢၼ်ယူႇတီႈ ၶွင်ႇသီႇ တီႈၵိူဝ်းႁုမ် လွင်ႈၶွတ်ႇလိူတ်ႈထၢဝ်းၶိူဝ်း ၶွတ်ႇၽွတ်ႈၶႄၼ်ႉ တေလႆႈ ၼၢၼ်ႇတိမ်ႈ ၶေႃႈၵၢၼ်ပုၼ်ႈၽွၼ်းၼဝ် ထိင်ႈလိင်းတိတ်ႈတေႃးသေ ၵုပ်ႇႁုမ်ၵဝ်ၶေႃႈတိပ်းတတ်း တီႈၶွင်ႇသီႇ တီႈၵိူဝ်းႁုမ်လွင်ႈၶွတ်ႇလိူတ်ႈထၢဝ်းၶိူဝ်းယူႇယဝ်ႉ။ ၵေႃႇမတီႇ၊ ၶွမ်ႇသိုၼ်ႇ လိူဝ်းၶႅ်ႉ ၶွတ်ႇၽွတ်ႈ ပၼ်ပုၼ်ႈၽွၼ်းလႆႈ လုမ်းၵမ်ႉၵိမ်ပႆႈထၢင်း ၽွႆမၼ်း လူလႆႈၶေႃႈမၵ်း မၼ်ႈ ၶွင်ႇသီႇတီႈၵိူဝ်းႁုမ်လွင်ႈၶွတ်ႇလိူတ်ႈထၢဝ်းၶိူဝ်းယူႇယဝ်ႉ။

ၵၼ် (၄)

ၶေႃႈၵၢၼ်ပုၼ်ႈၽွၼ်း ၶွင်လူင်ပွင်လိူင်ႈ ၶွတ်ႇလိူတ်ႈထၢဝ်းၶိူဝ်း ၼၢဝ်းၵၢင်လူဝ်ႈ

၂၀။ လူင်ပွင်လိူင်ႈၶွတ်ႇလိူတ်ႈထၢဝ်းၶိူဝ်းၼၢဝ်းၵၢင်လူဝ်ႈၶႅ်ႉ တေလႆႈၽေႃႇ ၶမ်ႉၶေတူဝ် ၶေႃႈၵၢၼ်းၵၢၼ်း ၵၢၼ်မိူင်း၊ ၶေႃႈယိူင်းၵၢၼ်း ၼႄႈ ၽိၼ်တၢင်းၵၢၼ်မိူင်း ၵၢၼ်ပႃးၶွၼ်းပိူင်ဢိၼ်ၵႅၼ်ႇၶႅ်ႈယူႇယဝ်ႉ။

၂၁။ ပိူဝ်ႈတႃႇ ၽေႃႇၶမ်ႉၶေတူဝ်လႆႈ ၼၵ်ႉၵၢၼ်ၽၢႆႇၶေႃႈ ၵၢၼ်ယူႇတီႈ ၶွင်ႇသီႇတီႈၵိူဝ်း ႁုမ်လွင်ႈၶွတ်ႇလိူတ်ႈထၢဝ်းၶိူဝ်း တမ်းဝၢင်းဝႆႉၶႄၼ်ႉ တေလႆႈႁူမ်ႈမိူဝ်းႁဵတ်းသၢင်ႈ ထွမ်းတင်း ပႃႇတီႇပႆႈမိူင်းၵူလိူဝ်းလီ၊ မုၵ်ႉလုမ်းထၢဝ်းၶိူဝ်း လုၵ်ႉၽိူၼ်ႉ၊ မုၵ်ႉလုမ်း ၵၢၼ်ႁူၼ်းၽႆႇမိူင်း လိူဝ်း ၶႅ်ႉယူႇယဝ်ႉ။

၂၂။ ပိူဝ်ႈတႃႇ မွတ်ႇမူလႆႉလွၵ်းပိူင်ထဝ်ႈၵႃႇၶႄႇ ၼႄႈ ၵေႃႇသၢင်ႈမိူင်းႁူမ်ႈ တုမ် ၾႅတ်ႇ တရႄႇတီႇမူဝ်ႇၶရေႇၸီႇၶႅ်ႉ ထွမ်းလူလႆႈၽိၼ်ၵၢၼ်လူင်

ဢၼ်ယူႇတီႈ ၶွင်ႇသီႇတီႈ ႁိူဝ်းႁူမ်လွင်ႈၼွတ်ႇလိူတ်ႈထၢဝ်းၼိူဝ်း ဢွၼ်
ႁူဝ်ၸႅၼ်ႇတႅမ်ႈဝႆႉၶၼ်ႉ လူင်ပွင်လိူင်ႈ ၼွတ်ႇလိူတ်ႈထၢဝ်းၼိူဝ်း တေ
လႆႈတမ်းဝၢင်းပိူင်ၵၢၼ်ၼႄႈၽႅၼ်ၵၢၼ်လူင်သေ ၽေႃႇၶမ်ႉၶေတူဝ် ယူႇယဝ်ႉ။

(ၵ) ထွမ်းလူလွၼ်ႈ ၶေႃႈယိူင်းဢၢၼ်း၊ ၶေႃႈၵၼ်ႉဢၢၼ်း၊ ၽႅၼ်တၢင်း ၵၢၼ်မိူင်း ဢၼ်ပႃးၶႅၼ်းပိူင်ၵိၼ်ၵႅၼ်ႇသေ တေလႆႈတမ်းဝၢင်း ၽေႃႇၶမ်ႉၶေတူဝ် ပိူင် ၵၢၼ်ၼႄႈ ထၼ်ႉၼၵ်ႉၽႅၼ်ၵၢၼ်လူင် ၼွင် လူင်ပွင်လိူင်ႈၼွတ်ႇလိူတ်ႈ ထၢဝ်း ၼိူဝ်း ၼၢဝ်းၵၢင်ထူဝ်ႈၶၼ်ႉ ထွမ်းၶၼ်ႇထၢၼ်ၽွင်းလူင်ၽိူမ်ၼ်း ယဝ်ႉ။

(ၶ) ၶၼ်ႇႁိုဝ် လွၵ်းပိူင်ထဝ်ႈဢႃႇၶေႇႁူး ယၢင်ႇ ဢၼ်ပႃးထီမ် လွင်း ပိူင်ထဝ်ႈဢႃႇ ၶေႇသိုၵ်း တေမူတ်းႁႂ်ႈၶၼ်ႉ တေႁဵတ်းသၢင်ႈလူ လွၼ်ႈလႆးတၢင်းလႆႈပိူင် ဢဝ်ထီမ် ၽၢႆႇၵၢၼ်မိူင်း၊ ၽၢႆႇမၢၵ်ႈမီး၊ ၽၢႆႇၵၼ်ႁူၼ်း၊ ၽၢႆႇၵပ်းသၢၼ်မိူင်းၶွၵ်ႈ ၼႄႈ ၽၢႆႇၽွင်းတၢင်၊ ၽၢႆႇႁူမ်ႇလူမ်ႈ ၼႄႈ ၽၢႆႇၵႅတ်ႇၶေ လိူဝ်းၶႆႉ။

၂၃။ ၽၢႆႇၵၢၼ်မိူင်း

(ၵ) ႁဵတ်းႁိုၺ်ႈ ၵၢဝ်ႉႁူင်းလွင်ႈၽွင်းငမ်း ၼွင်ထုမ်းသိုၵ်းယိုတ်းမိူင်း ဢၼ်ႁူၵ်းႁႆႉ တၵ်းတိၵ် ႁူၼ်းမိူင်းတင်းလႆယူႇၶၼ်ႉ ဢူၼ်ႈ ထွပ်ႈႁိုတ်းယိုတ်းသေ၊ ယူႇ တီႈလူင်ပွင်လိူင်ႈၼွတ်ႇလိူတ်ႈထၢဝ်း ၼိူဝ်းၼၢဝ်းၵၢင်ထူဝ်ႈၶႆႉၶၼ်ႇႁိုဝ်လွင်ႈၽေႃႇၶမ်ႉၶေတူဝ်မၼ်း မႄႇၼႅင်ႁႅင်းႁိုၼ်းၶၼ်ႉ တေငူပ်ႉငိပွင်သၢင်ႈထွမ်း ၶွင်ႇသီႇတီႈ ႁိူဝ်းႁူမ်လွင်ႈၼွတ်ႇလိူတ်ႈထၢဝ်းၼိူဝ်းယူႇယဝ်ႉ။

(ၶ) ပိူဝ်ႈတႃႇၵေႃႇတင်ႈမိူင်းႁူမ်ႈတုမ်ၽႅတ်ႇတၼႄႇတီႇမူဝ်ႇၼရေႇလီႇ ၶႆႉ တေႁဵတ်းသၢင်ႈထွမ်းၶၼ်ႇ လွင်ႈဢွၼ်ႁူဝ်ၽၢႆႇပိူင်ၵၢၼ် ၼွင်ၼွင်ႇသီႇတီႈႁိူဝ်းႁူမ် လွင်ႈၼွတ်ႇလိူတ်ႈထၢဝ်းၼိူဝ်း (NUCC) ယူႇယဝ်ႉ။

(င) တႃႇတေမူၼ်ႉၼမ်းပူတ်းယႃႉလႆႈ ပၵ်းပိူင် လိူဝ်းဢၼ်တၵ်းတိၵ်

တေႃႉ, ႁူၼ်းမိူင်းတင်းလူင်ၶၼ်ႇ တေလႆႈၼႄၶႅၼ်ႇတၢမ်ႈယိုၼ်ႈ
သူင်, ပၵ်းပိူင်ယုၵ်းယၢင်, ၵၢၼ်ၵိတ်ႉၶေပၼ်လႆႈ ပိုၼ်ႉငဝ်ႈ
သုၼ်ႇလႆႈသုၼ်ႇပၼ်သေ တေၵၢဝ်ၶေႃႈ မၵ်းမၼ်ႈ ထွမ်းၶင်ႇ,
ၶွင်ႈၵၼ် (၅) ၽႆႇႁၵ်ႉၼႁိုင်ႈၼၢဝ်းၵၢင်ထူဝ်ႈၶၼ်ႇယဝ်ႉ တေ
ၼိုင်သၢင်ႈ ၽေႃႇၶမ်ႉၶေတေႃဝ် လွင်ႈႁူမ်ႇလူမ်ႈ ၼလႈ လွင်ႈၽိုင်ႈ
မိူင်းသုမ်ႇငုမ်း တႃႇႁူၼ်းမိူင်းယူႇယဝ်ႉ။
(ထ) ပိူဝ်ႈတႃႇ တေႁိုတ်ႇမီး လွင်ႈႁူၼ်းမိူင်းတူင်ႉၶိုင်ယူႇ, ၵၢမ်ႇ
ထၢတ်ႇ, ၵၢၼ်ပႃး ထႅမ်လွင်ႈႁူၼ်းမိူင်းၼွမ်ႈၼတ်းလူလၢႆႈၵၢမ်ႇထွႆႉ
လၢႆးႁူၵ်းႁၢႆႉ (Civil Disobedience Movement) ၶၼ်ႉ
တေသိုပ်ႇၽေႃႇၶမ်ႉၶေတေႃဝ်လူလၢႆႈ လွင်ႈၵမ်ႉၵၼ်မ် ထွႆႈထႅမ်၊
လွင်ႈသူၼ်းႁူလၢႆး၊ လွင်ႈၼွၼ်ႈတုမ်၊ လွင်ႈငူပ်ႉငီ၊ လွင်ႈႁူမ်ႈႁွမ်း
ၵွၼ်ႁူဝ် ထိုဝ်းၵၢၼ်တၵ်းဢိုင်ႇလႆႈမီးယူႇယဝ်ႉ။
(သ) ငိူၼ်ႈငဝ်ႈ ၽႆႇမၢၵ်ႈမီး ၼလႈ ၽႆႇၽၼ်ႇတႃႇ ၵၢၼ်ပိၼ်လွင်ႈ
ၵမ်ႉယွင်တီႈၵၢဝ်ႉႁူင်းႁူၵ်းႁၢႆႉၼွင်ထုမ်းသိုၵ်းယိုတ်းၵႃႇၶႄႇၶၼ်ႉ
ၶင်ႇႁိူဝ်တေယွမ်းယွၼ်ႇ, ၵူၼ်ႈထွပ်ႈၶၼ်ႉ ႁူမ်ႈလူလၢႆႈတင်း
မုၵ်ႉထုမ်းထိုဝ်းၵမ်ႉယၼ်တေႃႉ, လွင်ႈတူင်ႉၶိုင် ၽႆႇၽၵ်ႉတ်ႇ,
တၼရႉ, တီႇမူဝ်ႇၼရေႇထီႇ, တီႈၶွင်ႈမိူင်းၶွၵ်ႈမိူင်းၼဝ်သေ တေ
ႁူမ်ႈႁွမ်းၼိုင်သၢင်ႈထွမ်း ႁူၼ်းမိူင်းယူႇယဝ်ႉ။
(လ) ၽႆႇမၢၵ်ႈမီး ၼလႈ ၽႆႇၽၼ်ႇတႃႇ ၵၢၼ်လူဝ်ႇထွႆႉတႃႇ ၼၵ်ႉၵၢၼ်
ၽိၼ်ၵၢၼ်လူင် ၵၢၼ်ႁိတ်းသၢင်ႈ ႁႅႈထိဝ်းထိုင်လၵ်းယိူင်း ၶေႃႈ
ၵၢၼ်းၵၢၼ်းၵၢၼ်မိူင်း ၼွင်လူင်ပွင်ထိုင်ႈၼွတ်ႇလိူတ်ႈ ထၢဝ်း
ၼိူဝ်း ၼၢဝ်းၵၢင်ထူဝ်ႈၶၼ်ႉ ႁူမ်ႈလူလၢႆႈ တင်းၽူႈႁူၼ်းထိုဝ်း ၵမ်ႉ
ယၼ်တေႃႉ, လွင်ႈတူင်ႉၶိုင်ၽႆႇၽၵ်ႉတ်ႇ,တၼရႉ, တီႇမူဝ်ႇၼရေႇထီႇ,
မိူင်းမၢၼ်ႇ တီႈၶွင်ႈမိူင်းၶွၵ်ႈမိူင်းၼဝ်သေ တေႁူမ်ႈႁွမ်း ၽိုမ်ႉ
ထႅမ် ၼိုင်သၢင်ႈထွမ်း ႁူၼ်းမိူင်းယူႇယဝ်ႉ။
(တ) တီႈၽူဝ်ႇရမ်ႉ၊ ပၢင်ဢုမ်ႁူႉမိူင်းမိူင်းတင်းသဵင်ႈၶႅႉ ၶင်ႇႁိူဝ်တေ

ၶမ်ႇယိုၼ် ယၼ်ၼပ်ႉသွၼ်ႇတေႃႇ လုမ်းသိုၵ်းၼၼ်ႉ တေႁူမ်ႈ
ႁွမ်းၸိုင်သၢင်ႈလွမ်း မုၵ်ႉလုမ်းထိုဝ်းၶၼ်ၵမ်ႉယၼ်တေႃႇ လွင်ႈ
တူင်ႉၸိုင်ၽေႃႇၾႅတ်ႇတရႄႇ တီႇမူဝ်ႇၶရေႇသီႇ မိူင်းမၢၼ်း
တင်းသဵင်ႈယူႇယဝ်ႉ။

၂၄။ ၽေႃႇၵပ်းသၢၼ်မိူင်းၸွၵ်ႈ

(ၵ) ပိူဝ်ႈတႃႇ ၶေႃႇသၢင်ႈလႆႈ မိူင်းႁူမ်ႈတုမ် ၾႅတ်ႇတရႄႇ တီႇမူဝ်ႇၶရေႇသီႇၼႆႉ တေၸိုင်သၢင်ႈႁူႇ ၼင်ႇႁိူဝ် လူင်ပွင်ထိုင်ႈ ႁူးမိူင်းမိူင်း ပေႃးတေယိုၼ်ယၼ် ၼပ်ႉသွၼ်ႇ၊ ၵမ်ႉယၼ်သေ ႁူမ်ႈႁွမ်းပွင်ၵၢၼ်လွမ်းမႃးယူႇယဝ်ႉ။

(ၶ) လွမ်းလူလၢႆႈ ပိူင်ၵၢၼ်ၵပ်းသၢၼ်မိူင်းၸွၵ်ႈမီးၼၼ်ႉ ႁူမ်ႈႁွမ်း ၸိုင်သၢင်ႈလွမ်း လူင်ပွင်ထိုင်ႈႁူး မိူင်းမိူင်း၊ မုၵ်ႉလုမ်းႁူး မိူင်းမိူင်း ၶၼ်ပႃးထိူမ် ထၢတ်ႈထိုင်ႈ လုမ်ႈၽၢႆႉ ထိုဝ်းၼႆႉသေ တေၸိုင် သၢင်ႈ ၼင်ႇႁိူဝ် တူင်ႇဝူင်းႁူး မိူင်းမိူင်း ပေႃးတေယွမ်းႁပ်ႉယိုၼ် ယၼ်တေႃႇ လူင်ပွင်ထိုင်ႈၼွတ်ႇလိူတ်ႈထၢဝ်းၸိုဝ်း ၶၢဝ်းၵၢင်ထူဝ်ႈ ပဵၼ်တၢင်းၵၢၼ်ယူႇယဝ်ႉ။

(င) လွမ်းလူလၢႆႈ ပၵ်းပိူင်ႁူး မိူင်းမိူင်းသေ တေၸိုင်သၢင်ႈ ႁႂ်ႈပေႃးလႆႈ လူင်းလၢႆး မိုဝ်းလွမ်း ၽိုၼ်လိၵ်ႈၵိၼ်ၵႅၼ်ႇႁူး မိူင်းမိူင်း ၶၼ် တေထၢင်းၵႅတ်ႇၶေပၼ်လႆႈ ႁူၼ်းမိူင်းၸွင်းမိူင်းႁူမ်ႈတုမ်ၼၼ်ႉ ယူႇယဝ်ႉ။

(ဆ) တေႁူမ်ႈႁွမ်းၸိုင်သၢင်ႈ ၶၵ်ႉၵၢၼ်ၽႅၼ်ၵၢၼ်လူင် လူလၢႆႈတင်း ထိုင်ႈမိူင်း ၵူလၢႆးလီ ထိုဝ်းၶၼ်ၵမ်ႉယၼ်တေႃႇ လွင်ႈတူင်ႉၸိုင် ၽေႃႇၾႅတ်ႇတရႄႇ တီႇမူဝ်ႇၶရေႇသီႇၼၼ်ႉယူႇယဝ်ႉ။

(သ) ပိူဝ်ႈတႃႇ တူင်ႇဝူင်းႁူး မိူင်းမိူင်း တေၵိုတ်းႁၢမ်ႈၶဝ်လိူင်ႈတေႃႇ လုမ်းသိုၵ်း ယိုတ်းၶႃႇၸႄႇၼၼ်ႉလႆႈ ႁႂ်ႈထိုင်တီႈသေ မၢပ်ႇမႂ် ထိူင်ႈၸၢမ်းလႆႈ တီႈလုမ်းတတ်းသိၼ်ႁူး မိူင်းမိူင်းၼၼ်ႉ တေ

ၼိုင်သၢင်ႈလူၺ်ႈ လၢႆးတၢင်းၽွင်းတၢင် ယူႇယဝ်ႉ။

၂၅။ ၽေႃႇမၢၵ်ႈမီး

(ၵ) ငိုၼ်းငဝ်ႈ ၽေႃႇမၢၵ်ႈမီး ၼႂ်း ၽေႃႇၽၼ်ႇတႃႇ ၵၢၼ်ၵွတ်းၵွႆႈ ပၢၼ်လွင်ႈၵမ်ႉယွင်ၵေႃႇၶေႃႈၵၢၼ်ႁူၵ်းႁႃႉၼွင်လုမ်းသိုၵ်းယိုတ်းၵႃႇ ၶေႃႇၶဝ်ႉ ၶင်ႇၵိုဝ် ၵေႃႇယူပ်ႈယွမ်းၵူၼ်းထွပ်ႈၵူႇ ၵွတ်းထွမ်း တၢင်ႉတဵၵ်ႈၵူႉ မိူင်းမိူင်းသေ ၵေႃႇႁူမ်ႈႁွမ်းၼိုင်သၢင်ႈထွမ်းတင်း မုၵ်ႉလုမ်း ၶွင်းမိူင်းၶွၵ်ႈမိူင်း ထိူဝ်းၵၢၼ်မီး လွင်ႈႁပ်ႉပုၼ်ႈ ၽွၼ်း၊ လွင်ႈၵွတ်းပုၼ်ႈၽွၼ်း၊ လွင်ႈပိုတ်ႇပၢင်ႇပူင်ႇသွႆႇ ယူႇ ယဝ်ႉ။

(ၶ) ၶင်ႇၵိုဝ် ၵၢၼ်မၢၵ်ႈမီးပိုၼ်ႉငဝ်ႈ ၼွင်ႁူၼ်းမိူင်း ၵေႃႇလီငၢမ်းမႄး၊ ၶင်ႇၵိုဝ် လွင်ႈပၼ်ႇႁွၼ်ႈငိုၼ်းတွင်း ၵေႃႇလေႃးလႆႉ သၢင်ႇထုၵ်ႇ ၼႂ်း ၶင်ႇၵိုဝ် ၵေႃႇၽိူမ်ႉထိမ်ပၼ်လႆႈ တၢင်းလူဝ်ႇငိုၼ်း တွင်းၶေႃး ၵေႃႇၼိုင်သၢင်ႈယူႇယဝ်ႉ။

(င) ပူဝ်ႈတႃႇ ၵေႃႇၵိတ်ႇၶေပၼ်လႆႈ ၼႂ်း လူတ်းယွမ်းပၼ်လႆႈ လွင်ႈၶႅၵ်းၶႄပႄး ပၢၼ်းၽေႃႇမၢၵ်ႈမီး တီႈႁူၼ်းမိူင်း ၵၢၼ်ၵိုတ်ႇ ပီၼ် ယွၼ်ႉလုမ်းသိုၵ်းယိုတ်း ၵႃႇၶေႃႇၶဝ်ႉ ၵေႃႇတမ်းဝၢင်း ၶၵ်ႉၵၢၼ်သေ ၼိုင်သၢင်ႈယူႇယဝ်ႉ။

(ၸ) ၵေႃႇၼတႃႇၼိုင်သၢင်ႈ တႃႇၶႅၼ်ႇတမ်ႈပိူင်ၵၢၼ်ၽေႃႇမၢၵ်ႈမီး ၵၢၼ် ငၢမ်ႇမၢၼ်ႈ ထွမ်း ထူဝ်ႈၶၢဝ်းၵေႃႇသၢင်ႈ မိူင်းႁူမ်ႈတုမ်ၾႅတ်ႇ တရႄႇတီႇမူဝ်ႇၶရေႇသီႇ။

၂၆။ ၽေႃႇၵၼ်ႁူၼ်း

(ၵ) ႁူၼ်းထၢဝ်းၼိူဝ်းထေးထွတ်ႇ ထိူဝ်းၵၢၼ်လႆႈၶၢႉပႃႈယူႇသဝ်းဝႆႉ တီႈႁူႉ မိူင်းမိူင်း ယွၼ်ႉလွင်ႈၶဝ်ႈပႄးမႄး ၶွင်းၵၢၼ်တိုၵ်းတေႃး လွၵ်းပိူင်ထဝ်ႈၵႃႇၶေႃႇ ပၢၼ်သိုပ်ႇပၢၼ် ၼႂ်း လွင်ႈမိပ်ႇငၢၼ်း လူၺ်ႈ ၽေႃႇမၢၵ်ႈမီး၊ ၽေႃႇၵၼ်ႁူၼ်း၊ ၽေႃႇသိုၵ်း ၼွင်လွၵ်းပိူင် ထဝ်ႈၵႃႇၶေႃႇၶဝ်ႉ သင်ဝႃႈ ၶွႆႈၼိုင်းလဝ်းယွၼ်းပၢၼ် ႁူၼ်း

ၵိုၵ်းမိူင်းမိူင်းမျၢၼ်ႇမႃႇၼႂ်လိူင် တေလႆႈၼိုင်သၢင်ႈပၼ် ၵွႆႈပေႃး သၢင်ႇထုၵ်ႇယူႇယဝ်ႉ။ လိူဝ်ၼၼ်ႉ တေလႆႈၼပ်းၼိုင်ပွင်သၢင်ႈ ပၼ်ပႃး ၵၢၼ်ထတ်းၽၢၼ် ၵဵဝ်ႇၵပ်းသုၼ်ႇလႆႈယူႇသဝ်း ၼွင်း မိူင်းမျၢၼ်ႇမႃႇ တေႃႇထူဝ်ႈ ၼၼ်ႉႁွၼ်ႇယဝ်ႉ။

(ၶ) ပိူဝ်ႈတႃႇ ႁူၼ်းထိုဝ်းလႆႈၼႆႉပႆႇတီႈယူႇ၊ ထိုဝ်းလႆႈတုမ်ႉတိူဝ်ႉ ၵၼ်ႁူၼ်းမၢၵ်ႈမီး ဢိလႈ လွင်ႈတင်ႈသဝ်းပၢၼ်ႁူၼ်းၼၼ်ႉ ၼင်ႇႁိုဝ်တေပၼ်လႆႈတၢင်းၵမ်ႉယွင် ၵဵဝ်ႇၵပ်းလွင်ႈႁူၼ်းတေႃႇ ႁူၼ်းတူၺ်းထိုင်ၵၼ်ၼႆႉ တေႁူမ်ႈႁွမ်းၼိုင် သၢင်ႈထွမ်းတင်း ထၢတ်ႈလိုင်ႈလုမ်ႈၽႃႇ၊ မုၵ်ႉလုမ်းၽေႃႇပၼ်တၢင်းထွႆႈထႅမ် ႁူႉ မိူင်းမိူင်းထိုဝ်းၼႆႉယူႇယဝ်ႉ။

(င) ပိူဝ်ႈတႃႇ လွင်ႈယူႇသဝ်းၵိၼ်ၶႄင်ႈ ၼွင်ထၢၼ်ႈႁူၼ်းပိၼ်ႉငဝ်ႈ ထိုဝ်းၵျႃၵိၼ် ထွမ်းပႆႇတိၼ်ပႆႇမိုဝ်းၼဝ် တေသၢင်ႇထုၵ်ႇၼၼ်ႉ ၵႃႊ ၼင်ႇပွင်ပိၼ်လႆႈ တေၼပ်းၼိုင်ပွင်သၢင်ႈယူႇယဝ်ႉ။

(ၸ) တေၼိုင်သၢင်ႈ ၵွႆႈပေႃးလႆႈတၢင်းထွႆႈလၢႆးၵၢၼ် တီႈထဝ်ႈပႆႈႁူႉ ထဝ်ႈပႆႈမေႃ ထိုဝ်းၵၢၼ်ၽႅဝ်ထိုင်ဝႆႉ တီႈႁူႊ မိူင်းမိူင်းၼၼ်ႉယူႇ ယဝ်ႉ။

၂၇။ ၽေႃႈႁူမ်ႈလူမ်ႈ ဢိလႈ ၽေႃႈၵိူတ်ႇၶေ

(ၵ) လူင်ပွင်ထိုင်ႈၼွတ်ႈလိူတ်ႈထၢဝ်းၼိူဝ်း ၼၢဝ်းၵၢင်ထူဝ်ႈၼၼ်ႉ ငူပ်ႉဝိ ထွမ်းၼွင်ႈသီႇ တီႈႁိူဝ်းႁုမ်လွင်ႈၼွတ်ႈလိူတ်ႈထၢဝ်းၼိူဝ်းသေ တေ လႆႈမီၼ်ႈတီႈမ်ႈ ၽေႃႇၶမ်ႉၶေတူဝ် ၽၢၼ်ၵၢၼ်ၽေႃႈၵိူတ်ႇၶေ ထၼ်ႉထိုင်ႈမိူင်း ပိူဝ်ႈတႃႇ ၶႄႈၵၢၼ်ၵဵဝ်ႇၵပ်း ၽေႃႈႁူမ်ႈလူမ်ႈ ဢိလႈ ၽေႃႈၵိူတ်ႇၶေႁူၼ်းမိူင်း၊ ထိမ်တင်း ၽေႃႈၵိူတ်ႇၶေ မိူင်းႁူမ်ႈ တုမ် ယူႇယဝ်ႉ။

(ၶ) လူင်ပွင်ထိုင်ႈၼွတ်ႈလိူတ်ႈထၢဝ်းၼိူဝ်း ၼၢဝ်းၵၢင်ထူဝ်ႈၼၼ်ႉ တေလႆႈ ႁိပ်ႈၶိတ်ႈ တမ်းဝၢင်းၼိုင်သၢင်ႈ ၽၢၼ်ၵၢၼ် ၽေႃႈၵိူတ်ႇၶေႁူၼ်း မိူင်း ပိူဝ်ႈတႃႇ တေမီးလွင်ႈၽိူင်ႈမိူင်းသုမ်ႇငုမ်း ဢိလႈ ၵိူတ်ႇၶေ

ပၼ်လႆႈ လွင်ႈႁူမ်ႇလူမ်ႈႁူၼ်းမိူင်း ၼၼ်ႉယူႇယဝ်ႉ။

(င) လူင်ပွင်ၸိုင်ႈၼွတ်ႇလိူတ်ႈၸၢဝ်းၼိူဝ်း ၶၢဝ်းၵၢင်ၸူဝ်ႈၼႆႉ မိူဝ်ႈယၢမ်းၼိူင်သၢင်ႈ ၽႅၼ်ၵၢၼ် ၽၢႆႇၵႅတ်ႇၼေႁူၼ်းမိူင်း ႁူႈလႆႈၵႅတ်ႇ ၵင်ႈပၼ်ႁူၼ်းမိူင်း ၼင်ႈလေးမိူင်းၼၼ်ႉၼႆႉ တေလႆႈၼပေႉ သွၼ်ႇ ယိုၼ်ယၼ်သေ ငူပ်ႉငိပွင်သၢင်ႈၸွမ်း မုၵ်ႉၸုမ်းၸၢဝ်း ၼိူဝ်းလုၵ်ႉၽိုၼ်ႉ ၸိူဝ်းပၵ်းသဝ်းတူင်ႉၼိုင် ၼင်ႈလေးမိူင်း ၼၼ်ႉ ယူႇယဝ်ႉ။

ၵၼ် (၅)
ၽၢႆႇၵႅၼ်းၽိုင်ႈ ၶၢဝ်းၵၢင်ၸူဝ်ႈ

ၽၢႆႇၵႅၼ်းၽိုင်ႈ မိူင်းႁူမ်ႈတုမ် ၾႅတ်ႇတရႄႇ

၂၈။ ဢႃႇၼႃႇၽၢႆႇၵႅၼ်းၽိုင်ႈ ၼွင်မိူင်းႁူမ်ႈတုမ် ၾႅတ်ႇတရႄႇ ၶၢဝ်းၵၢင်ၸူဝ်ႈ ၼႆႉ ယၼ်မၼ်ႈတီႈ ၸိူဝ်းၽူႈတႅၼ်းၽွင်း မိူင်းႁူမ်ႈတုမ် ဢၼ်ထုၵ်ႇ လိူၵ်ႈတီႈပၢင်လိူၵ်ႈတင်ႈလူင် ပီႊ ၂၀၂၀ ၼၼ်ႉသေ သမ်ႉၵမ်ႇႁူမ်ႈႁွမ်း ၸွမ်း ၸုမ်းသိူၵ်းယိုတ်းမိူင်းႁူၵ်းႁၢႆ ၼၼ်ႉယူႇယဝ်ႉ။

၂၉။ တေလႆႈၼွတ်ႇၽွတ်ႈ ၵေႃႇမတီႇတႅၼ်းတၢင်တႅၼ်းၽွင်း မိူင်းႁူမ်ႈတုမ် လူလၢႆႈလွင်ႈ ၼဝ်ႈႁူမ်ႈ တႅၼ်းၽွင်းမိူင်းႁူမ်ႈတုမ် ၸိူဝ်းထုၵ်ႇ လိူၵ်ႈတင်ႈၵွင်ႇပေႉမႃး တီႈပၢင်လိူၵ်ႈတင်ႈလူင် ပီႊ ၂၀၂၀ သေၼလႈ၊ ယွမ်း ႁပ်ႉပိူင်ၵိၼ်ၵၢၼ်ၾႅတ်ႇတရႄႇတီႇမူဝ်ႇၶရေႇသီႇ ယဝ်ႉ တူၵ်းလူင်းလႆႈ ၸွႆး တႃႇႁူမ်ႈႁွမ်းၽေႇၶမ်ႉၶေတူဝ်ႉသေ သမ်ႉၵမ်ႇမီးလွင်ႈ ႁူမ်ႈႁွမ်း ၸွမ်း ၸုမ်းသိူၵ်းယိုတ်းဢႃႇၼႃႇႁူၵ်းႁၢႆၼၼ်ႉယူႇယဝ်ႉ။

၃၀။ ၵေႃႇမတီႇတႅၼ်းတၢင်တႅၼ်းၽွင်း မိူင်းႁူမ်ႈတုမ်ၼႆႉ မိူဝ်ႈယၢမ်းပွင်သၢင်ႈ ၶေႃႈၵၢၼ် ၸိူဝ်းဢၼ်ၵိဝ်ႇႁပ်ႉတင်း ၽၢႆႇၵႅၼ်းၽိုင်ႈ မိူင်းႁူမ်ႈတုမ် ၾႅတ်ႇတရႄႇ ၶၢဝ်းၵၢင်ၸူဝ်ႈၼၼ်ႉ ၸွမ်းလူလၢႆႈ ၶေႃႈယိူင်း ဢၢၼ်း၊ ၶေႃႈၵၢၼ်းဢၢၼ်း၊ ၽႅၼ်တၢင်းၵၢၼ် မိူင်း ဢၼ်ပႃးၼႂ်းပိူင်

ၵိၼ်ၵီၼ်ႇ ၾႅတ်ႇတရႄႇတီႇမူဝ်ႇၶရေႇထီႇသေ တေလႆႈ ပူင်ပၢႆးပၼ် ပၵ်းပိူင် လိူဝ်းႁၢၼ်လူဝ်ႇလႆႈမီး ပိူဝ်ႈတႃႇၽေႃႇၶမ်ႉ ၶေတူဝ်လႆႈ ပိူင် ၵၢၼ်ငလႈ ၼၵ်ႉၵၢၼ် ၽၼ်ၵၢၼ်လူင် ႁၢၼ်ယူႇတီႈ ၼွင်ႇသီႇတီႈ ႁိူဝ်းႁုမ်လွင်ႈၼွတ်ႇလိူတ်ႈ ထၢဝ်းၼိူဝ်း တမ်းဝၢင်းဝႆႉၶၼ်ႉယူႇယဝ်ႉ။

၃၁။ ၵေႃႇမတီႇတၢၼ်းတၢင်တၢၼ်းၽွင်း မိူင်းႁူမ်ႈတုမ်ၶႆႉ တၢမ်ၶင်ႇ ပိူင် ၵိၼ်ၵီၼ်ႇ ၾႅတ်ႇတရႄႇ တီႇမူဝ်ႇၶရေႇထီႇ တမ်းမီးငလႈ ထွမ်းလူလိုၼ်ႈ ယူင်ႉၼၢပ်ႈ ၽၼ်ၵၢၼ်လူင် ႁၢၼ်ယူႇတီႈ ၼွင်ႇသီႇတီႈႁိူဝ်းႁုမ်လွင်ႈ ၼွတ်ႇလိူတ်ႈထၢဝ်းၼိူဝ်း တမ်းဝၢင်း ၼၢၼ်ႇတၢမ်ႈဝႆႉၶၼ်ႉသေ တေလႆႈ ႁုပ်ႇႁုမ်ငူပ်ႉဝီတူၵ်းလူင်း ၵိဝ်ႇၵပ်းပိူင်ၵၢၼ်သေယဝ်ႉ မူၼ်ႉငမး၊ ပူတ်းယႃႉ၊ ပူင်ပၢႆး ၶႄႈၵၢၼ်ၵျၼ်းၽိူင်ႈၵျႃႇ။

၃၂။ ထွမ်းၶင်ႇ ပိူင်ၵိၼ်ၵီၼ်ႇၶႆႈသေ ၶင်ႇႁိူဝ်ႇတေၶိုင်သၢင်ႈလႆႈ ၶႄႈ ၵၢၼ်ၵျၼ်းၽိူင်ႈ ႁၢၼ်လူဝ်ႇလႆႈမီး ပိူဝ်ႈတႃႇ ၶိုင်သၢင်ႈၽေႃႇၶမ်ႉၶေ တူဝ် ၽၼ်တၢင်းၵၢၼ်မိူင်း ငလႈ ၼၵ်ႉၵၢၼ် ၽၼ်ၵၢၼ်လူင် လိူဝ်း ၶၶေႉၶႆႉ မီးသုၼ်ႇမွၵ်ႇႁွင်ႉထတ်းၵျတ်း ပၢင်ႁုမ်တၢၼ်းၽွင်း မိူင်း ႁူမ်ႈတုမ်ယူႇယဝ်ႉ။

၃၃။ မူၼ်ႉငမး၊ ပူတ်းယႃႉ ပၵ်းပိူင်လိူဝ်းႁၢၼ် တၢၵ်းတၢင်တေႃႇ ႁူၼ်းမိူင်း ၽၵ်းၵႃႇတၢင်းလူင်ၶၶေႉသေ တေလႆႈၼၼ်ႇတၢမ်ႈပူင်ပၢႆးပၵ်းပိူင် လိူဝ်း ႁၢၼ်ၵီတ်ႇၶေပၼ်လႆႈ ပိၼ်ႉငဝ်ႈ သုၼ်ႇလႆႈသုၼ်ႇပိၼ်ႁူၼ်း ၶၶေႉယူႇယဝ်ႉ။

ၵၼ် (၆)
ၽၢႆႇၽွင်းငမ်း ၼၢဝ်းၵၢင်လူဝ်ႈ

ၽၢႆႇၽွင်းငမ်း မိူင်းႁူမ်ႈတုမ် ၾႅတ်ႇတရႄႇ

၃၄။ ပိူဝ်ႈတႃႇၶိုင်သၢင်ႈ ၽေႃႇၶမ်ႉၶေတူဝ် ၽၢႆႇၽွင်းငမ်း ၼၢဝ်းၵၢင်လူဝ်ႈ ၶၶေႉ တေလႆႈၼွတ်ႇၽွတ်ႈ လူင်ပွင်လိုင်ႈၼွတ်ႇလိူတ်ႈထၢဝ်းၼိူဝ်း ယူႇ

ယဝ်ႉ။

၃၅။ ၵေႃႇမတီႇတႅၼ်းတၢင်တႅၼ်းၽွင်းမိူင်းႁူမ်ႈတုမ်ၼႆႉ မိူဝ်ႈယၢမ်း ၶွတ်ႇၽွတ်ႈ လူင်ပွင်ၸိုင်ႈၶွတ်ႇလိူတ်ႈၸၢဝ်းၶိူဝ်း ၶၢဝ်းၵၢင်ၸူဝ်ႈၼၼ်ႉ တေလႆႈငူပ်ႉငီတူၵ်းလူင်း ၸွမ်း ၶွင်ႇသီႇတီႈႁိူဝ်းၵုမ်လွင်ႈၶွတ်ႇလိူတ်ႈ ၸၢဝ်းၶိူဝ်းသေ ၶွတ်ႇၽွတ်ႈယဝ်ႉ။

၃၆။ ၸဝ်ႈၸွမ်ၸိုင်ႈ လႄႈ ၸိူဝ်းၵႅမ်ၸွမ်ၸိုင်ႈၼႆႉ ပဵၼ်ႁူဝ်ၼႃႈ ထိၵ်းၸွမ်ၸိုင်ႈမိူင်း ၵၢၼ်တႅၼ်းတၢင် ၸိုင်ႈမိူင်းယူႇယဝ်ႉ။

၃၇။ ၸွမ်ၽွင်းလူင် မိူင်းႁူမ်ႈတုမ်ၼႆႉ ပဵၼ်ႁူဝ်ၼႃႈ ၶွင်ၸုမ်းလူင်ပွင်ၸိုင်ႈ ၶွတ်ႇလိူတ်ႈ ၸၢဝ်းၶိူဝ်းယဝ်ႉ။

၃၈။ ၸွမ်ၽွင်းလူင် မိူင်းႁူမ်ႈတုမ် လႄႈ လူင်ပွင်ၸိုင်ႈၶွတ်ႇလိူတ်ႈ ၸၢဝ်းၶိူဝ်း ၶၢဝ်းၵၢင်ၸူဝ်ႈၼႆႉ တေလႆႈႁပ်ႉပုၼ်ႈၽွၼ်းတေႃႇ ၶွင်ႇသီႇတီႈႁိူဝ်းၵုမ် လွင်ႈၶွတ်ႇလိူတ်ႈၸၢဝ်းၶိူဝ်း လႄႈ ပၢင်ၵုမ်လူင်ႁူၼ်းမိူင်းယူႇယဝ်ႉ။

၃၉။ လူင်ပွင်ၸိုင်ႈၶွတ်ႇလိူတ်ႈၸၢဝ်းၶိူဝ်း ၶၢဝ်းၵၢင်ၸူဝ်ႈၼႆႉ ၶွတ်ႇၽွတ်ႈ လူလႆႈ ၽူႈႁူၼ်း ၸိူဝ်းပႃႈတွၼ်ႈၼႆႉယဝ်ႉ။

(ၵ) ၸဝ်ႈၸွမ်ၸိုင်ႈ
(ၶ) ၽူႈႁိူဝ်းၵုမ်ၸိုင်ႈမိူင်း
(င) ၵႅမ်ၸွမ်ၸိုင်ႈ (၁)
(ၸ) ၵႅမ်ၸွမ်ၸိုင်ႈ (၂)
(သ) ၸွမ်ၽွင်းလူင် မိူင်းႁူမ်ႈတုမ်
(ၺ) ၶုၼ်ၽွင်းလူင် လႄႈ ၵႅမ်ၶုၼ်ၽွင်းလူင် မိူင်းႁူမ်ႈတုမ်
(တ) ၸွမ်သိုင်ႇၾိုင်ႈ မိူင်းႁူမ်ႈတုမ်
(ထ) ၸွမ်ထတ်းသဵၼ်ႈ မိူင်းႁူမ်ႈတုမ်

၄၀။ ၽူႈႁိူဝ်းၵုမ်ၸိုင်ႈမိူင်းၼႆႉ ပိူဝ်ႈတႃႇၽေႃႇၼမ်ႉၼေတူဝ်လႆႈ ၽႅၼ် တၢင်းၵၢၼ်မိူင်း လႄႈ ၶေႃႈၵႅၼ်းၵၢၼ်း ၵၢၼ်မိူင်း ၵၢၼ်ပႃးၼႂ်း ပိူင်ၵိၼ်ၵႅၼ်ႇ ၾႅတ်ႇတရႄႇ တီႇမူဝ်ႇၶရေႇၸီႇၼၼ်ႉ ၸွမ်းလူလႆႈ

ၽႅၼ်ၵၢၼ်လူင် ဢၼ်တႅမ်ႈဝႆႉၸွမ်း ပိူင်ၵိၼ်ၵႅၼ်ႇ ၾႅတ်ႇတရႄႇ တီႇမူဝ်ႇၶရေႇၸီႇသေယဝ်ႉ တေလႆႈပၼ်ၶေႃႈၺၢၼ်ႇ တီႈလူင်ပွင်ၸိုင်ႈ ၶွတ်ႇလိူတ်ႈၸၢဝ်းၶိူဝ်းယူႇယဝ်ႉ။

၄၁။ ဢႃႇယုတၼ်းႁိင်း ၶွင်ၽူႈၵိူဝ်းၵုမ်ၸိုင်ႈမိူင်းၼႆႉ ပဵင်းမိူၼ်ၵၼ်တင်း ဢႃႇယုလူင် ပွင်ၸိုင်ႈၶွတ်ႇလိူတ်ႈၸၢဝ်းၶိူဝ်း ၶၢဝ်းၵၢင်ၸူဝ်ႈၼၼ်ႉ ယဝ်ႉ။

၄၂။ ၸွမ်ၽွင်းလူင် မိူင်းႁူမ်ႈတုမ်ၼႆႉ ပူဝ်ႈတႃႇၶႅၼ်ႇတႅမ်ႈ ၶိုင်သၢင်ႈ ၽႄႇ ၶမ်ႉၶေတူဝ် ၶေႃႈယိူင်းဢၢၼ်း ဢၼ်ပႃးၼႂ်း ပိူင်ၵိၼ်ၵႅၼ်ႇ လႄႈ ပိူင်ၵၢၼ် ဢိၵ်ႇပႃး ၶၵ်ႉၵၢၼ် ၽႅၼ်ၵၢၼ်လူင် ၶွင် လူင်ပွင်ၸိုင်ႈၶွတ်ႇ လိူတ်ႈၸၢဝ်းၶိူဝ်း ၶၢဝ်းၵၢင်ၸူဝ်ႈၼၼ်ႉ ငူပ်ႉ ငိၸွမ်း ၶွင်ႇသီႇတီႈႁိူဝ်း ၵုမ်လွင်ႈၶွတ်ႇလိူတ်ႈၸၢဝ်းၶိူဝ်းသေ ယိၼ်ႈမွပ်ႈလႆႈ ပုၼ်ႈၽွၼ်း လႄႈ သုၼ်ႇပွင်သၢင်ႈ တီႈလုမ်းလဝ်ႈၶေႃႈတီႈသေဢၼ်ဢၼ်လႄႈသင်၊ ၽူႈၵူၼ်း သေၵေႃႉၵေႃႉလႄႈသင်၊ ၽူႈၵူၼ်းတင်းၶမ်လႄႈသင် ယူႇ ယဝ်ႉ။

၄၃။ လူင်ပွင်ၸိုင်ႈၶွတ်ႇလိူတ်ႈၸၢဝ်းၶိူဝ်း ၶၢဝ်းၵၢင်ၸူဝ်ႈၼႆႉ ငူပ်ႉငိၸွမ်း ၶွင်ႇသီႇတီႈႁိူဝ်း ၵုမ်လွင်ႈၶွတ်ႇလိူတ်ႈၸၢဝ်းၶိူဝ်းသေ ၶႅၼ်ႇတႅမ်ႈမၵ်း မၼ်ႈပူင်ပႃးလႆႈ ၽႅၼ်ၵၢၼ် ၽွင်းငမ်း ၶၢဝ်းၵၢင်ၸူဝ်ႈ ၸၼ်ႉမိူင်းႁူမ်ႈ တုမ်ၼၼ်ႉယူႇယဝ်ႉ။

၄၄။ ၸွမ်းလူၺ်ႈပိူင်ၵၢၼ် ၶွင် ၶွင်ႇသီႇတီႈႁိူဝ်းၵုမ်လွင်ႈၶွတ်ႇလိူတ်ႈၸၢဝ်း ၶိူဝ်း ဢၼ်ယူႇတီႈ ပၢင်ၵုမ်လူင်ၵူၼ်းမိူင်း မၵ်းမၼ်ႈၶဝ်ႈတၢင်းၵၢၼ် ၼၼ်ႉသေ ပူဝ်ႈတႃႇၶိုင်သၢင်ႈ ၽႄႇၶမ်ႉၶေတူဝ် ပိူင်ၵၢၼ် လႄႈ ၶၵ်ႉၵၢၼ် ၽႅၼ်ၵၢၼ်လူင် ၶွင်လူင်ပွင်ၸိုင်ႈ ၶွတ်ႇလိူတ်ႈၸၢဝ်းၶိူဝ်း ၼၼ်ႉ ယူႇတီႈၸိူဝ်းၶုၼ်ၽွင်းလူင်ၾႅမၼ်း ႁူပ်ႈႁူမ်ႈငူပ်ႉငိ (Facilitate) ၸွမ်း ၵေႃႇမတီႇ လႄႈ ၶွမ်ႇသျိၼ်ႇၶဝ်သေ တေလႆႈၶွတ်ႇၽွတ်ႈ လူၺ်ႈတင်း ၸိူဝ်းၵူႈတႅၼ်းၽွင်း၊ ၸိူဝ်းမုၵ်ႉလုမ်းၸၢဝ်းၶိူဝ်းလုၵ်ႉ ၽိုၼ်ႉ၊ ၸိူဝ်းပႃႇတီႇ ပႃးမိူင်း၊ ၸိူဝ်းတူဝ်တႅၼ်း ၶွင် မုၵ်ႉလုမ်းၽဝ်ႇမိူင်း

လႄႈ ထိုဝ်းထုၵ်ႇၶဝ်ႈႁူမ်ႈပႃးၶဝ် ပဵၼ်ႈၼႄႇလူဝ်ႇလႆႈမီးၼၼ်ႉယူႇ
ယဝ်ႉ။

၄၅။ လဝ်ႈလွမ်လိုင်ႈၼႆႉ သင်ဝႃႈ ဢမ်ႇႁၢပ်ႇပုၼ်ႈၽွၼ်း လႆႈယဝ်ႉလိုင် ၵႅမ်
လွမ်လိုင်ႈ (၁) ၼၼ်ႉ တေလႆႈႁၢပ်ႇပုၼ်ႈၽွၼ်း တႅၼ်းတၢင် လဝ်ႈလွမ်
လိုင်ႈ ယူႇယဝ်ႉ။ ၵႅမ်လွမ် လိုင်ႈ (၁) ၼႆႉ သင်ဝႃႈ ဢမ်ႇႁၢပ်ႇပုၼ်ႈၽွၼ်း
လဝ်ႈလွမ်လိုင်ႈလႆႈလိုင် ၵႅမ်လွမ်လိုင်ႈ (၂) ၼႆႉ တေလႆႈႁပ်ႉႁၢပ်ႇပုၼ်ႈ
ၽွၼ်း ပၼ်ၼ် လွမ်လိုင်ႈလူဝ်ႈၶၢဝ်းယူႇယဝ်ႉ။

ၵၼ် (၇)
ၽၢႆႇတတ်းသိၼ် ၶၢဝ်းၵၢင်လူဝ်ႈ

၄၆။ ၼႂ်းမိူင်းႁူမ်ႈတုမ် ၾႅတ်ႇတရႄႇၼႆႉ ၵဵဝ်ႇၵပ်းလူလၺ်ႈ ၼၼ်ႈတွၼ်ႈ ၽၢႆႇ
တတ်းသိၼ် ၶၢဝ်းၵၢင်လူဝ်ႈသေ ၼႂ်းၼႄႈတီႈ ၶွင်မုၵ်ႉလုမ်းထၢဝ်းၶိုဝ်း
လုၵ်ႉၽိုၼ်ႉၶဝ် မီးမႃးထႅမ်ပိုင်းၼၼ်ႉ လွၵ်းပိူင် ၽၢႆႇတတ်းသိၼ် ၶွင်
ၶဝ် တိုၼ်းပဵၼ် ဢၼ်ၶဝ်ႈတၢင်းၵၢၼ်ယဝ်ႉ။

၄၇။ ဢႃႇၼႃႇလွင်ႈတတ်းသိၼ် ၶွင် မိူင်းႁူမ်ႈတုမ် ၾႅတ်ႇတရႄႇ ၼႂ်းၶၢဝ်း
ၵၢင်လူဝ်ႈၼႆႉ တေလႆႈတင်ႈမၼ်ႈလွမ်း တီႈလုမ်းတတ်းသိၼ်ၽၢႆႇမိူင်း
ဢၼ်ယူႇတီႈလူင်ပွင်လိုင်ႈ ၶွတ်ႇလိုတ်ႈထၢဝ်းၶိုဝ်း ၼပ်ႉသွၼ်ႇယိုၼ်
ယၼ်ဝႆႉၼၼ်ႉလႄႈ၊ တီႈလွၵ်းပိူင်တတ်းသိၼ်ၽၢႆႇမိူင်း ႁူးထၼ်ႉ
ထၼ်ႉ ဢၼ်ၶွတ်ႇၽွတ်ႈမီးဝႆႉ ၼႂ်းၼႄႈလိၼ် ၶွင်မုၵ်ႉလုမ်း ထၢဝ်း
ၶိုဝ်း လုၵ်ႉၽိုၼ်ႉၶဝ်ၼၼ်ႉလႄႈ ယူႇယဝ်ႉ။ ထိုဝ်းလုမ်းတတ်းသိၼ်
လႄႈ လွၵ်းပိူင်တတ်းသိၼ် ဢၼ်ဝႃႈမႃးၼႆႉ မီးသုၼ်ႇထွႆႉတိုဝ်း ဢႃႇ
ၼႃႇတတ်းသိၼ်သေ တေလႆႈပၼ် လွၵ်းပိူင်တတ်းသိၼ် ဢၼ်လွတ်ႈ
လႅဝ်းသေ မီးလွင်ႈတႅင်ႈထမ်းၼၼ်ႉ ယူႇယဝ်ႉ။

၄၈။ ၼႂ်းလေႊမိူင်း/ၾႅတ်ႇတရႄႇယူႇၼိတ်ႉၼႆႉ ၵပ်းၵႆႇလွင်ႈတတ်းသိၼ်
သေ သင်ဝႃႈ မီးမႃး လွင်ႈၶွင်ႈၶမ် ဢၼ်လူဝ်ႇလႆႈယိပ်းၵမ်ၵေႃႈလိတ်ႈ

ၼႆၸိုင် တႃႇတေၵႄႈလိတ်ႈ ၶိုင်သၢင်ႈၼၼ်ႉ ယူႇတီႈၶွင်ႇသီႇတီႈႁိုဝ်း ၵုမ်လွင်ႈၶွတ်ႇလိုတ်ႈထၢဝ်းၶိုဝ်းၼႆႉ တေလႆႈၶွတ်ႇၽွတ်ႈပၼ် ၵေႃႇမတီႇႁူပ်ႈႁူမ်ႈငူပ်ႉငိ ၽၢႆႇတတ်းသိၼ် ဢၼ်ၶဝ်ႈပႃးလူၺ်ႈ တူဝ်တႅၼ်း ၸဝ်ႈၼႃႈတီႈ ဢၼ်မီးသုၼ်ႇတတ်းသိၼ် ၶွင်းတူင်ႇတၢင်ႇၽႂ်မၼ်း ၼၼ်ႉယူႇယဝ်ႉ။

၄၉။ ၸိူဝ်းၽူႈတတ်းသိၼ် ၶွင်ႊၸႄႈမိူင်းၽႅတ်ႇတရေႇ လႄႈ ၽႅတ်ႇတရေႇယူႇၼိတ်ႉ ၸိူဝ်းပဵၼ် လုၵ်ႈလုမ်ႈမိူင်းႁူမ်ႈ တုမ်ၽႅတ်ႇတရေႇၼႆႉ မီးသုၼ်ႇတတ်းသိၼ်ၸၢင်ႇ ၵၢင်ႉလွတ်ႈလႅဝ်းသေ ၵူႈလူၺ်း တေလႆႈႁပ်ႉ ပုၼ်ႈၽွၼ်းတေႃႇၽိင်ႈၸူး ပၵ်းပိူင်ယဝ်ႉ။ၽိင်ႈပိူင် ၸုင်းတၢမ်းႁဵတ်ႈ ၵွႆး ဢၼ်ဢမ်ႇသၢၼ်ၶတ်းတင်း သုၼ်ႇလႆႈသုၼ်ႇပဵၼ်ၵူၼ်းၼၼ်ႉ ၵေႃႈ တေလႆႈၼပ်ႉယမ် ႁဵတ်းၸွမ်းယူႇယဝ်ႉ။

၅၀။ ၸိူဝ်းၽူႈတတ်းသိၼ် ၶၢဝ်းၵၢင်ၸူဝ်ႈၼႆႉ ၶွၵ်ႈလိူဝ်ပူၼ်ႉပဵၼ် ပၵ်းပိူင် လူၺ်ႈႁဵတ်း ၸွမ်းၶေႃႈၵိူင်ၵၢင်ႈလူင်ႈၼႃႈလႄႈသင်၊ သိၼ်ၵၢၼ်လု လႄႈသင် ႁပ်ႉၵႂႃႇလူၺ်ႈ ၶေႃႈတႅပ်းတတ်း ၽၢႆႇတတ်းသိၼ်ၶဝ်ၼၼ်ႉ တေဢမ်ႇလႆႈမီး လွင်ႈမၢပ်ႇမႂ်ႇၵၢဝ်ႇ လိူင်ႈ ၸႅင်ႈႁွၢမ်းတီႈၶဝ်။

၅၁။ ၶေႃႈပူင် ၼိုင်ႈယၢင်ႇ ႁိုဝ် ၶေႃႈတႅပ်းတတ်း ၶွင် လုမ်းတတ်းသိၼ် ၶၢဝ်းၵၢင်ၸူဝ်ႈၼႆႉ တေလႆႈမီးလွင်ႈမတ်ႉၶႅင်ႇ၊ တီႈၼိူဝ်ၽူႈႁပ်ႉၵႂႃႇ ၼၼ်ႉ တင်းသဵင်ႈလႄႈ ၵၢဝ်ႉႁူင်း ၽၢႆႇၽွင်းငမ်းၼၼ်ႉ တင်းသဵင်ႈယူႇ ယဝ်ႉ။

ၵၼ် (၈)

ၽၢႆႇၽွင်းငမ်း၊ ၽၢႆႇၵဵၼ်းၽိင်ႈ လႄႈ ၽၢႆႇတတ်းသိၼ် ၶွင် ၸိူဝ်းၸႄႈမိူင်း/ ၽႅတ်ႇတရေႇယူႇၼိတ်ႉ

၅၂။ ၸွမ်းလူၺ်ႈ သုၼ်ႇပူင်ပၢႆးႁဵင်းၶေႃ ၶွင် ၸိူဝ်းၸႄႈမိူင်း/ၽႅတ်ႇတရေႇ ယူႇၼိတ်ႉ ဢၼ်ယင်ႇပိုၼ်ႉတီႈ လွင်ႈၵေႃႇသၢင်ႈၽႅတ်ႇတရေႇ ဢၼ် ပႃးၶွင်ႊပိူင်ၵိၼ်ၵဵၼ်ႇ ၼႆႉသေ တေလႆႈၶွတ်ႇၽွတ်ႈၶိုင်သၢင်ႈ ၵၢဝ်ႉႁူင်း

ၸေါ်ႇႁၵ်ၶၼ်းၽိုင်ႈ၊ ၸေါ်ႇၽွင်းငမ်း ၼလႈ ၸေါ်ႇတတ်းသိၼ် ၼွင်ၸိုဝ်း ၸေႊမိူင်း/ ၾႅတ်ႇတရႄႇယူႇၶိတ်ႉၽႅၼ်မၼ်း ပိၼ်ႈၶင်ႇ လူဝ်ႇလႆႈမီး ၶၶေၼ်ႉယဝ်ႉ။

၅၃။ လိူင်ႈၵၢၼ်ငၢၼ်း ၵီဝ်ႇၵပ်းၸေါ်ႇႁၵ်ၶၼ်းၽိုင်ႈ၊ ၸေါ်ႇၽွင်းငမ်း ၼလႈ ၸေါ်ႇ တတ်းသိၼ် ၶႅင်းၼၵႈ မိူင်းႁူမ်ႈတုမ် ၼလႈ လိူဝ်းၸေႊမိူင်း/ၾႅတ်ႇ တရႄႇ ယူႇၶိတ်ႉၶၶေၼ်ႉ တေငူပ်ႉငိ ၼိုင်သၢင်ႈ ၶႅင်းၼွင်ႇသီႇတီႈႁိူဝ်းႁုမ် လွင်ႈၼွတ်ႇလိူတ်ႈထၢဝ်းၼိူဝ်းၶၶေၼ်ႉယူႇယဝ်ႉ။

ၵၼ် (၉)
ၵၢၼ်လတ်းၾၼ်ၼ် လွင်ႈႁၢင်ႈႁၼ်း ၵီဝ်ႇၵပ်းလူဝ်ႈၶၢဝ်းပိၼ်ႇပၼ်

၅၄။ ၶႅင်းၵၢင်လူဝ်ႈၶဵၼ်ႉၵမ်းလီဝ် တေၼွတ်ႇၽွတ်ႈပၶ်ပုၼ်းၽွၼ်း လုမ်း ၵၢၼ်ငၢၼ်း ၸေါ်ႇၼၶၼ်ႇတၢမ်ႈ ပိူင်ငဝ်ႈပိုင်းမိူင်း လူဝ်ႈၶၢဝ်းပိၼ်ႇပၼ်ယူႇ ယဝ်ႉ။

၅၅။ ပိူင်ငဝ်ႈပိုင်းမိူင်း (ယုၵ်းယၢင်ႇ) လူဝ်ႈၶၢဝ်းပိၼ်ႇပၼ်ၶၼ်ႉ မၵ်းမၼ်ႈႁူဝ် တီး ၶႅင်းၼွင်ႇသီႇတီႈႁိူဝ်းႁုမ် လွင်ႈၼွတ်ႇလိူတ်ႈ ထၢဝ်းၼိူဝ်းၶၶေၼ်ႉသေ တေယိုၼ်ႈသူင်ႇမၵ်းမၼ်ႈ တီႈပၢင်ႁုမ်လူင်ႁူၼ်းမိူင်းယူႇယဝ်ႉ။

၅၆။ ပေႉဝႃႈၶၢမ်ႈပူၼ်ႉ ၶၢဝ်းၵၢင်လူဝ်ႈၵေႃႈ လူင်ပွင်လိူင်ႈၼွတ်ႇလိူတ်ႈ ထၢဝ်းၼိူဝ်း လူဝ်ႈၶၢဝ်းပိၼ်ႇပၼ် (Transitional National Unity Government – TNUG) ၵၼ် လုမ်းၼွၼ်ႈႁိုင်းၽႅၼ်မၼ်း ၶဝ်ႈႁူမ်ႈပႃး ႁၢင်ႈၼၢင်မႄးၶၶေၼ်ႉယူႇတီႈၼွင်ႇသီႇတီႈႁိူဝ်းႁုမ်လွင်ႈၼွတ်ႇလိူတ်ႈထၢဝ်း ၼိူဝ်း တေလႆႈၼွတ်ႇၽွတ်ႈပၶ် ႁူႈငၢမ်ႇမၶ်ႈလွမ်း ပိူင်ငဝ်ႈပိုင်းမိူင်း လူဝ်ႈၶၢဝ်းပိၼ်ႇပၼ်ယူႇယဝ်ႉ။

၅၇။ သိုပ်ႇတေႃႇၶၶေၼ်ႉသေ လူင်ပွင်လိူင်ႈၼွတ်ႇလိူတ်ႈထၢဝ်းၼိူဝ်း ၶၢဝ်းၵၢင် လူဝ်ႈၶဵၼ်ႉ လွမ်းလူလျ်ႈပိူင်ငဝ်ႈပိုင်းမိူင်း လူဝ်ႈၶၢဝ်းပိၼ်ႇပၼ်သေ တေ

လႆႈၵူၼ်းၵၢပ်ႈမွပ်ႈယိုၼ်းပၼ် သုၼ်ႇပွင်သၢင်ႈတမ်ႈတီႈ လူင်ပွင်
ထိုင်ႈၶွတ်ႇလိူတ်ႈထၢဝ်းၶိူဝ်း ထူဝ်ႈၼၢဝ်းပိၼ်ႇပိၼ်ၶၼ်ႉယူႇယဝ်ႉ။

၅၈။ တၢမ်ၶင်ႇမတ်ႉတႃ ၅၆ ငလႈ ၅၇ ၵၢၼ်ထိင်ႈၶေမေႃးၶၼ်ႉ ပေႃးဝႃႈ
ပွင်သၢင်ႈယဝ်ႉတူဝ်ႈ တီႈပၢင်ႁုမ်လူင်ႁူၼ်းမိူင်းၶၼ်ႉယဝ်ႉၵေႃႈ ၼွင်ႇ
သီႇတီႈႁိူဝ်းႁုမ်လွင်ႈၶွတ်ႇ လိူတ်ႈထၢဝ်းၶိူဝ်း တေလႆႈပိၼ်ၽၢဝ်ႇ လွင်ႈ
ဝႃႈပူတ်းယႃႉပ်တ်ႈ ၵၢၼ်ထတ်းၽိၼ် ၵိဝ်ႇၵပ်းပိူင်ငဝ်ႈပိူင်းမိူင်း ၼၢဝ်း
ၵၢင်ထူဝ်ႈ ၵၢၼ်ပႃးၶွင်း ပွတ်းပွင်ႈ (၂) ပိူင်ၵိၼ်ၵႅၼ်ႇ ၾႅတ်ႇတရႄႇတီႇ
မူဝ်ႇၶရေႇထီႇၶၼ်ႉၵမ်းလိဝ်ယူႇယဝ်ႉ။

ၵၢၼ် (၁၀)
လွင်ႈမူၼ်ႉငမႈၽိုမ်ႉထမ် ပိူင်ၵိၼ်ၵၼ်ႇ

၅၉။ ထွမ်းလူလိုၼ်ႈငဝ်းလၢႆးၵၢၼ်မိူင်းၵၢၼ်ႁိူတ်ႇပိၼ်ၶိုပ်ႈၶေႃးမႃးၶၼ်ႉသေ
သင်ဝႃႈ ၶိုႈမူၼ်ႉငမႈ ၵၢၼ်ထတ်းၽိၼ် ၵိဝ်ႇၵပ်း ပိူင်ငဝ်ႈပိူင်းမိူင်း
ၼၢဝ်းၵၢင်ထူဝ်ႈၶႆထိုင် မူၼ်ႉငမႈၽိုမ်ႉထမ် ၶွင်းၼွင်ႇသီႇတီႈႁိူဝ်းႁုမ်
လွင်ႈၶွတ်ႇလိူတ်ႈထၢဝ်းၶိူဝ်း ႁိုႈမိၼ်ႈထွမ်း ၽိုင်ႈလၢႆးပၢႆးၵၢၼ်သေ
တေလႆႈယိုၼ်ႈသူင်ႇၵၢဝ်ၶေႃးမၵ်းမၼ်ႈ ၶွင်းပၢင်ႁုမ်လူင် ႁူၼ်းမိူင်းယူႇ
ယဝ်ႉ။

ၵၢၼ် (၁၁)
ၶေႃးပူင်ပၢႆးႁူမ်ႈလွင်ႈလွင်ႈ
(General Provisions)

၆၀။ ၵႃႈယႃ ပိူင်ၵိၼ်ၵႅၼ်ႇ ၾႅတ်ႇတရႄႇ တီႇမူဝ်ႇၶရေႇထီႇ ပွတ်းပွင်ႈ (၂)
ၶႆႉ မီးတေႃႇ ထိုင် ၼၼ်ႇတမ်ႈပူင်ပၢႆး ပိူင်ငဝ်ႈပိူင်းမိူင်း ထူဝ်ႈၼၢဝ်းပိၼ်ႇ

ပႅင်ၶၼႆႉယဝ်ႉတူဝ်ႈသေ တႄႇမီးထုၵ်ႇၵူႇၶၼႆႉယဝ်ႉ။

၆၁။ တႄႇတီႈ ဝၼ်းတီႈ ၁ လိူၼ်ၾႅပ်ႇပျူဝ်ႇရီႇ ပီႊ ၂၀၂၁ သေ ပၵ်းပိူင်၊ ၶေႃႈထီႉသင်ႇလႄႈ ၶေႃႈပူင် ထိူဝ်းဢၼ်ယူႇတီႈ ၵုမ်းသိုၵ်းယိုတ်းဢႃႇၼႃႇ ပိၼ်ၶွၵ်ႇမႄးၶၼႆႉ တင်းသဵင်ႈၼႆႉ ဢမ်ႇၼဝ်ႈတၢင်းၵၢၼ်ယဝ်ႉၼႆ တေလႆႈၶွၵ်ႇၶေႃႈပူင်ယူႇယဝ်ႉ။

၆၂။ ၼႂ်းလူဝ်ႈၼၢဝ်း ပႆႇပႂ်ႉပူင်ပႆၢးမၵ်းမၼ်ႈလႆႈ ပိူင်ၵိၼ်ၵၢၼ်ၾႅတ်ႇတရႄႇ တီႇမူဝ်ႇၶရေႇသီႇၼႆႉ ပၵ်းပိူင်၊ ၶေႃႈပူင်၊ ၶေႃႈထီႉသင်ႇ လႄႈ ၶေႃႈၵႅမ်း ထိူဝ်းဢၼ် ယူႇတီႈ ၵေႃႇမတီႇတႅၼ်းတၢင်တႅၼ်းၽွင်း မိူင်းႁူမ်ႈတုမ် ပိၼ်ၶွၵ်ႇမႄးၼႆႉ သင်ဝႃႈ ဢမ်ႇသၢၼ် ၶတ်းၵၼ်တင်း ပိူင်ၵိၼ်ၵၢၼ်ၾႅတ်ႇတရႄႇ တီႇမူဝ်ႇၶရေႇသီႇၼႆႉလိူင် ပႅၼ်ဢၢၼ် တင်ႈမၼ်ႈယဝ်ႉ။ ပၵ်းပိူင်၊ ၶေႃႈပူင်၊ ၶေႃႈထီႉသင်ႇ လႄႈ ၶေႃႈၵႅမ်း ထိူဝ်းဢၼ်ဢမ်ႇငၢမ်ႇ မၼ်ႈထွမ်း ပိူင်ၵိၼ်ၵၢၼ်ၶၼႆႉ ယူႇတီႈ ၵေႃႇမတီႇတႅၼ်းတၢင်တႅၼ်းၽွင်း မိူင်းႁူမ်ႈတုမ် မူၼ်ႉႄမးပူင်ပႆၢးလႆႈ၊ ပူတ်းယႃႉလႆႈ ထွမ်းလူလွၵ်ႈ ၶေႃႈၵုပ်ႇႁုမ် တူၵ်းလူင်း ဢၼ်ငၢမ်ႇမၼ်ႈထွမ်း ယူင်ႉၶၢပ်ႈၽႅၼ်ၵၢၼ် လူင် ဢၼ်ယူႇတီႈ ၶွင်ႇသီႇတီႈႁိုဝ်းႁုမ်လွင်ႈၶွတ်ႇလိုတ်ႈထၢဝ်းၼိုဝ်း ၼႅၼ်ႇတႅမ်ႈတမ်းဝၢင်းဝႆႉၶၼႆႉ ယူႇယဝ်ႉ။

၆၃။ မိူဝ်ႈယၢမ်း ၼိုင်သၢင်ႈထွမ်း ၶေႃႈယိူင်းဢၢၼ်း၊ ၶၵ်ႉၵၢၼ် ၽႅၼ်ၵၢၼ် လူင်ထိူဝ်းဢၼ်ပႆၢးၼႂ်း ပိူင်ၵိၼ်ၵၢၼ်ၶႆႉယွၼ်ႉပိူဝ်ႈၶႄႈၵၢၼ်ပႆၢးမိူင်း လႅၵ်ႈလၢႆႈသေ သင်ဝႃႈ လူဝ်ႇလႆႈၽိူမ်ႉထႅမ် ႁူပ်ႈႁူမ်ႈတမ်းဝၢင်း ၼိုင် သၢင်ႈ ၶၵ်ႉၵၢၼ် ၽႅၼ်ၵၢၼ်လူင်ၶၼႆႉ ဢမ်ႇႁႅတ်းတိုၼ်းဢမ်ႇပႅၼ် ၶႆလိူင် တေလႆႈပၼ်ပုၼ်ႈၽွၼ်း တီႈမူႇထုမ်း ဢၼ်ယူႇတီႈ ၶွင်ႇသီႇတီႈႁိုဝ်းႁုမ် လွင်ႈၶွတ်ႇလိုတ်ႈထၢဝ်းၼိုဝ်း ပၼ်ပုၼ်ႈၽွၼ်းဝႆႉ ၶၼႆႉ ၼႅၼ်ႇတႅမ်ႈ သေ ဢဝ်ၶေႃႈမၵ်းမၼ်ႈၵူႈ တီႈပၢင်ႁုမ်လူင်ႁူၼ်း မိူင်းယူႇယဝ်ႉ။

၆၄။ ႁူးမုၵ်ႉထုမ်း ဢၼ်ပႅၼ်လုၵ်ႈထုမ်း ၶွင်ႇသီႇတီႈႁိုဝ်းႁုမ် လွင်ႈၶွတ်ႇ လိုတ်ႈထၢဝ်းၼိုဝ်းၶႆႉ တေလႆႈႁပ်ႉပုၼ်ႈၽွၼ်းတေႃႇ ၶွင်ႇသီႇတီႈႁိုဝ်း

ၵုမ်လွင်ႈၼွတ်ႉလိုတ်ႈထႃဝ်းၼိုဝ်း ၶၶေ်ႇ ယူႉယဝ်ႇ။

ၵၶ် (၁၂)
ၼေႃႈယိုၡ်မၡ်ႈ ၵႅဝ်ႉၵပ်း ၿေႃႉၵေႃႉသႃင်ႈ မူင်းႁူမ်ႈတုမ်ၽျႅတ်ႉတဢရႉတီႉမူဝ်ႉၼရေႉထီႉ

လွင်ႈႁဵတ်းသႃင်ႈ ၼွင်ၼွင်ႉသီႉတီႈႁိုဝ်းၵုမ် လွင်ႈၼွတ်ႉလိုတ်ႈထႃဝ်းၼိုဝ်းၶၶေ်ႇလွ်၊ လွင်ႈႁဵတ်းသႃင်ႈ ၼွင်လူင်ပွင်ထိုင်ႈၼွတ်ႉလိုတ်ႈထႃဝ်းၼိုဝ်းၶၶေ်ႇလွ်၊ လွင်ႈၶေႃႈၵႃၶ် ၵႅဝ်ႉၵပ်းၸေႃႉႁႅၶ်းၽိုင်ႈ၊ ၸေႃႉတတ်းသိၶ် ၵႃၶ်ထွ်ႇတိုဝ်းပွင်သႃင်ႈ ၶွ်းၼႃဝ်းၵႃင်ထူဝ်ႈၶၶေ်ႇလွ် ထိုဝ်းၶႊႇ ထွမ်းလူလျ်ႈ ၼေႃႈ မုင်ႈႁျၶ် မူင်းႁူမ်ႈတုမ်၊ လၵ်းၼၶ်၊ ၼေႃႈယိူင်းၵႃၶ်း၊ ၼေႃႈၵႅၶ်းၵႃၶ်း၊ ၸႅၶ်တႃင်းၵႃၶ်မူင်း ထိုဝ်းၵႃၶ်ပႄးၶွ်း ပိုင်ၵိၶ်ၵႅၶ်ႉ ပွတ်းပွင်ႈ (၁) ၿလႈ ၼေႃႈပူင်ပႃႊး ထိုဝ်းၵႃၶ်ပႄးၶွ်း ပိုင်ၵိၶ်ၵႅၶ်ႉ ပွတ်းပွင်ႈ (၂) ၶၶေ်ႇသေ တေ ၼိုင်သႃင်ႈ ၸေႃႉၶမ်ႇၶေတူဝ်ၵွ်ႉ လူလျ်ႈလွင်ႈႁူမ်ႈႁွမ်းၵွၶ်ႁူဝ်၊ လွင်ႈႁူမ်ႈ ႁွမ်း ႁျပ်ႇပုၶ်ႈၽွၶ်း ၶၶေ်ႇယူႉၶႊ ႁူမ်ႈလႊႈထွ်မၵ်းမၶ်ႈ (Ratify) ယူႉ ယဝ်ႇ။

ထုမ်းထိုဝ်းတင်းသႅင်ႈ ၵႃၶ်ႁူမ်ႈလႊႈထွ်မၵ်းမၶ်ႈ ပိုင်ၵိၶ်ၵႅၶ်ႉ ၵႃၶ်ၶႊႈၶႊႇ မူဝ်ႈ ယႃမ်းၼိုင်သႃင်ႈ ၸေႃႉၶမ်ႇၶေတူဝ် ၸေႃႊၵႃၶ်မူင်း၊ ၸေႃႊ မႃၵ်ႈမီး၊ ၸေႃႊၵၶ်ႁူၶ်း၊ ၸေႃႊၵပ်းသႃၶ်မူင်းၶွၵ်ႈ၊ ၶေႃႈၵႃၶ်ၵႅဝ်ႉၵပ်း ၸေႃႊ ၵႅတ်ႉၼေ ၿလႈ ၸေႃႊႁူမ်ႉလူမ်ႈ ထိုဝ်းၶႊႇ တေမုင်ႈၶေႃႈထူး ၽွၶ်းပႃင်ႈ ၼွင် မူင်းႁူမ်ႈတုမ်ၽျႅတ်ႉတဢရႉ ၿလႈ ႁူၶ်းမူင်းၸၵ်းၵႄႉတင်းလူင်ၵွ်ႉၶႊ ထင်ႉ လႊႈပၶ်ၼေႃႈမၶ်ႈယူႉယဝ်ႇ။